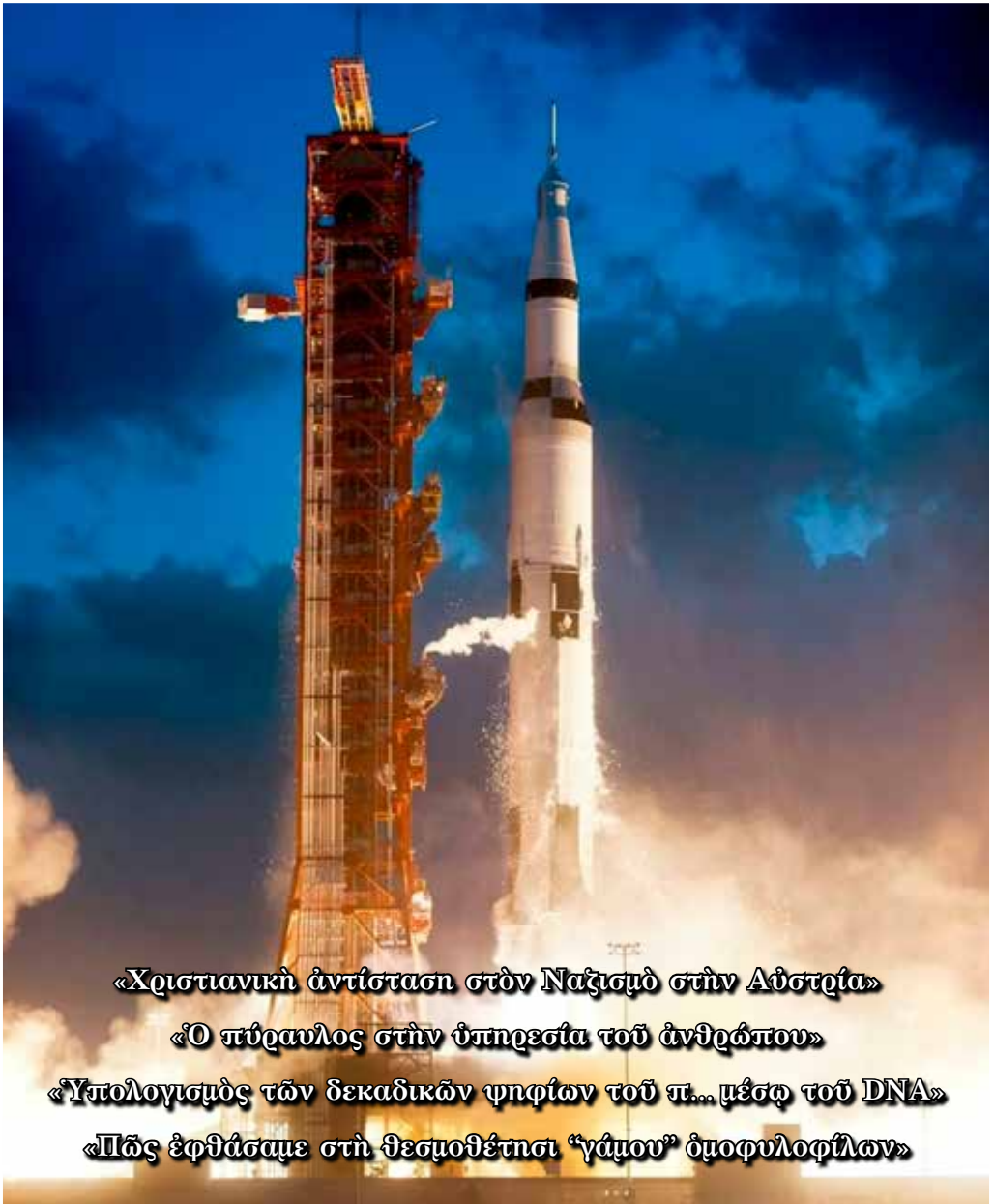

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΕΤΟΣ 87^ο | ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2024 | ΑΡΙΘ. 805

«Χριστιανική αντίσταση στον Ναζισμό στην Αύστρια»

«Ο πύραυλος στην υπηρεσία του ανθρώπου»

«Υπολογισμός των δεκαδικών ψηφίων του π... μέσω του DNA»

«Πώς έφθάσαμε στη θεσμοθέτηση "γάμου" ομοφυλοφίλων»

«ΠΑΝΤΟΤΕ ΧΑΙΡΕΤΕ»
Γ.Β.Μ.85

ΑΥΤΟΙ ΔΕΝ ΥΠΕΚΥΨΑΝ... ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΝΑΖΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΑΥΣΤΡΙΑ (ΜΕΡΟΣ Α΄)
ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΤΣΕΝΤΟΣ87

Ο ΠΥΡΑΥΛΟΣ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ 103

ΜΙΑ ΜΕΘΟΔΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΔΕΚΑΔΙΚΩΝ ΨΗΦΙΩΝ ΤΟΥ $\pi=3,14...$ ΜΕΣΩ ΤΟΥ DNA
ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ..... 111

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ
ΣΩΤΗΡΗΣ ΚΟΥΒΕΛΑΣ..... 116

ΠΩΣ ΕΦΘΑΣΑΜΕ ΣΤΗΝ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΙ «ΓΑΜΟΥ» ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΩΝ
Ι. Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ 119

ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΔΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΗΛΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΦΗΣ 126

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΑΜΒΡΙΑΣ 127

ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΤΕΧΝΗ

www.xee.gr • ΚΩΔΙΚΟΣ 1692.

Διμηνιαίο περιοδικό

Τιμή τεύχους 2,5€
Έτήσια συνδρομή
Έσωτερικού 15€
Έξωτερικού 30€
Κύπρου 20€

Έκδότης

«Χριστιανική Ένωση Άκτινες»

Καρύτση 14, 105 61 Άθηναι, Τηλ. 210 32.35.023

Διευθυντής Σύνταξης

Γιάννης Κ. Τσέντος

Θεληξινόνας 1, 166 74 Γλυφάδα, e-mail: tsentosg@gmail.com

Ή Έπιτροπή έπιφυλάσσει σέ έαυτήν τό δικαίωμα νά μήν δημοσιεύει ή νά συντέμνει κατά τήν κρίση της όποιοδύποτε χειρόγραφο. Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα ή μή, δέν έπιστρέφονται.

Δημιουργικό - Έκτύπωση

«Λυχνία Α.Ε.» Print & Packaging House

Άνδραβίδας 7, 136 71 Χαμόμυλο Άχαρνών, Τ. 210 3410436, F. 210 3425967
www.lyhnia.com, info@lyhnia.com

Τόπος έκδοσης: Άθήνα, Μάιος 2024

Εικόνα έξωφύλλου: Ή πρώτη έκτόξευση του πυραύλου "Saturn-V" (Κρόνος-5) στις 9 Νοεμβρίου 1967.

«ΠΑΝΤΟΤΕ ΧΑΙΡΕΤΕ»

Μίνυμα χαρᾶς τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος. Χαρὰ ὄχι μόνο στις εὐχάριστες ὥρες, ἀλλὰ καὶ στις δυσάρεστες. Χαρὰ στὴ χαρὰ. Χαρὰ καὶ στὸν πόνο καὶ στις δοκιμασίες. Αὐτὸ εἶναι τὸ χριστιανικὸ παράδοξο.

Ἀσύλληπτο γιὰ τοὺς μακρὰν τῆς πίστεως. Βιωματικὴ ἐμπειρία γιὰ τοὺς πιστοὺς τὸ «*πάντοτε χαίρετε*». Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔχαυρε καὶ «*ἐν τοῖς παθήμασί*» του.

Καὶ οἱ Χριστιανοὶ χαίρουν «*καὶ στῆς γαλήνης τὶς στιγμὲς καὶ στὰ ἀγριοκαίρια*». Χαίρουν καὶ στὸ Ὅρος τῆς Μεταμορφώσεως, χαίρουν καὶ στὸν Λόφο τοῦ Γολγοθᾶ. Ἀκριβῶς γιὰ τὴν πίστη πὼς τὸν Γολγοθᾶ διαδέχεται ἡ Ἀνάστασις. Καὶ χωρὶς Γολγοθᾶ δὲν ὑπάρχει Ἀνάστασις.

Τὸ μυστικὸ γνωστὸ: Ἡ ἀκλόνητη πίστις στὸν Ἀναστημένο Κύριο. Αὐτὸς εἶναι ὁ χορηγός, ὃχι μιᾶς ὁποιασδήποτε χαρᾶς, ἀλλὰ τῆς χαρᾶς τῆς ἀληθινῆς. Ἦλθε στὴ γῆ, γιὰ νὰ εὐαγγελισθεῖ «*χαρὰν μεγάλην παντὶ τῷ λαῷ*» (Λουκ., β' 10). Χαρὰ σὲ ὅλους. Χαρὰ ἀναφαίρετη. Χαρὰ στὴν καρδιά, ἀπρόσβλητη. Δὲν τὴν ὑποσχέθηκε ἀπλῶς. Τὴν πρόσφερε στοὺς μαθητὲς Του, γιὰ νὰ μένει κτήμιά τους γιὰ πάντα. Στις τραγικότερες στιγμὲς, λίγο πρὸ τοῦ Πάθους Του, τοὺς διαβεβαίωσε ὅτι «*τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν*» (Ἰωάν., ιστ' 22).

Καὶ νὰ τώρα ὁ ἀναστημένος Χριστὸς ἔρχεται «*τῶν θυρῶν κεκλεισμένων*», νὰ προσφέρει τὸ μεγάλο αὐτὸ δῶρο τῆς χριστιανικῆς χαρᾶς. Τὸ ὑπόσχεται ὄχι στοὺς μαθητὲς Του, ποὺ Τὸν βλέπουν μὲ τὰ σω-

ματικὰ μάτια, ἀλλὰ στοὺς πιστοὺς κάθε ἐποχῆς, ποὺ θὰ Τὸν ἀτενίζουν μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς. «*Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες*» (Ἰωάν., κ' 29). Ἐσύ, εἶπε στὸν Θωμᾶ, μὲ εἶδες καὶ πίστευες. Μακάριοι καὶ περισσότερο εὐτυχισμένοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ δὲν μὲ εἶδαν μὲ τὰ μάτια τους, ὅπως ἐσύ, ἐπίστευσαν. Καὶ τὸ ἴδιο θὰ ἐπαναληφθεῖ καὶ στὸ μέλλον μὲ ὅλους τοὺς πιστοὺς.

Νὰ ἕνας καινούργιος μακαρισμός. Ὁ μακαρισμός τῶν πιστῶν. Οἱ πιστοὶ Χριστιανοὶ εἶναι εὐτυχισμένοι. Ἐπομένως, δὲν δικαιολογοῦνται νὰ μὴν εἶναι χαρούμενοι. Ἡ χαρὰ τους δὲν αἰωρεῖται στὸ κενό. Στηρίζεται στὸ ἀδιαμφισβήτητο γεγονός τῆς Ἀναστάσεως. Ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ πιστεύουν στὴν Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, ἡ ζωὴ τους πλημμυρίζει ἀπὸ χαρὰ. Ἡ σκυθρωπότης δὲν ἔχει καμμία θέσις στὴν πορεία τους.

Ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε, γιὰ νὰ ἀναστηθοῦμε καὶ ἐμεῖς. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐγγύηση καὶ τῆς δικῆς μας ἀναστάσεως. Μᾶς ἔδωσε τὴ δυνατότητα νὰ γίνουμε «*ἰσαγγελοι... τῆς ἀναστάσεως*

υιοί». Από τώρα ζούμε την ανάσταση. Είμαστε κιόλας αναστημένοι. Δεν φοβούμεθα τὸν θάνατο. Ὁ θάνατος εἶναι πιά χωρίς δύναμη.

Ἔλα όμως αὐτά, μὲ μία προϋπόθεση: Νὰ πιστεύουμε στὴν Ἀνάσταση ὄχι θεωρητικά. Νὰ εἴμαστε ἐμεῖς αναστημένοι, υἱοὶ τῆς ἀναστάσεως. Ἡ ζωὴ μας νὰ εἶναι ἀναστημένη. Νὰ μὴν ἔχει καμμία σχέση μὲ τὰ ἔργα τῆς φθορᾶς, τῆς ἁμαρτίας, τοῦ θανάτου.

Ὁ θάνατος καὶ ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ μᾶς ἔφεραν τὴ σωτηρία. Μὲ τὸ βάπτισμα ὁ κάθε πιστός «*συνετάφη*» μὲ τὸν Χριστό. Αὐτὸς ὁ θάνατος σημαίνει τὸ τέλος τῆς σαρκικῆς ζωῆς μας, τῆς ζωῆς κατὰ σάρκα, τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος. Δὲν ἔχουμε πιά τὸ δικαίωμα νὰ ζοῦμε τὴ ζωὴ τῆς σάρκας καὶ τῶν νεκρῶν ἔργων. «*Ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη*» μὲ τὸν Χριστό (Ρωμ., στ' 6). Ἐνωμένοι τοῦ λοιποῦ μὲ τὸν Χριστό ζοῦμε μιὰ καινούργια ζωὴ, τὴ ζωὴ τῆς Ἀναστάσεως, μακριὰ ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ σκότους, «*ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντες*» (Ρωμ., στ' 13). Ὡς «*παιδιὰ τῆς Ἀναστάσεως*», ὡς ἄνθρωποι ἀναστημένοι, δὲν εἶναι νοητὸ νὰ ξαναμπαινόμεθα στὰ μνήματα τῆς ἁμαρτίας, ἐκεῖ ποὺ δολοφονεῖται ἡ χαρὰ καὶ φυγαδεύεται ἡ εὐτυχία.

Εἶναι, λοιπόν, δυνατὴ ἡ χαρὰ, ἡ μόνιμη καὶ ἀναφαίρετη, γιὰ τοὺς πιστούς; Καὶ ναι καὶ ὄχι. Ὅχι, ἂν ἀκόμα ζοῦμε μέσα στὴν ἀμφιβολία ἢ τὴν ἀρνηση. Ἄν κυμαίνόμεθα ἀδιάκοπα μεταξὺ πίστεως καὶ ἀπιστίας. Ἄν πορευόμεθα μὲ σημαία μας τὴν ὀλιγοπιστία. Ἄν στὴν πρώτη δυσκολία ἀρνούμεθα τὸν πῖο πολύτιμο θησαυρὸ τῆς πίστεως καὶ τὸν πετάμε μὲ τὴν πῖο μεγάλη εὐκολία στὰ πόδια τῶν πολεμίων. Ἄν προδίδουμε τὶς αἰώνιες ἀξίες, τὰ μεγάλα ἰδανικά, ἀπὸ δειλία ἢ ἰδιοτέλεια. Ἄν ἀκολουθοῦμε στίς κρίσιμες καὶ ἀποφασιστικὲς στιγμές, τότε ποὺ καλοῦμεθα νὰ ὑπερασπισθοῦμε τὸν ἀδύνατο καὶ ἀδικούμενο, τὴν τακτικὴ τοῦ

Ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε, γιὰ νὰ ἀναστηθοῦμε καὶ ἐμεῖς. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐγγύηση καὶ τῆς δικῆς μας ἀναστάσεως. Μᾶς ἔδωσε τὴ δυνατότητα νὰ γίνουμε «ἰσάγγελοι... τῆς ἀναστάσεως υἱοί». Ἀπὸ τώρα ζοῦμε τὴν ἀνάσταση. Εἴμαστε κιόλας ἀναστημένοι. Δὲν φοβούμεθα τὸν θάνατο. Ὁ θάνατος εἶναι πιά χωρίς δύναμη.

Πιλάτου. Τοῦ Πιλάτου ποὺ νίπτει τὰ χέρια του καὶ ἀφήνει ἀκάθαρτη τὴν καρδιά του. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς παρατείνουμε τὴ «Μεγάλῃ Ἑβδομάδα». Δὲν ἔρχεται ποτὲ ἡ Ἀνάσταση καὶ ἡ χαρὰ τῆς.

Εἶναι ὅμως δυνατὴ ἡ χαρὰ, ὅταν ἡ Ἀνάσταση γίνεται καθημερινὸ μέλημά μας, συνεχὲς βίωμά μας. Ὅταν φυγαδεύουμε τὸ μῖσος ἀπὸ τὴν καρδιά καὶ ἐγκαθιδρύουμε τὴν ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη διώχνει τὸν φόβο καὶ ὅλα τὰ παραγώγά του. «*Ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν*» (Φιλιπ., δ' 7), στίς περιπτώσεις αὐτὲς, φρουρεῖ τὶς καρδιὲς καὶ τὶς κάνει ἀπρόσβλητες ἀπὸ ὅλες τὶς ἐφόδους τῆς ἀγωνίας, τῆς ταραχῆς, τοῦ ἄγχους.

Καὶ τὸ ἐρώτημα: Ἐμεῖς εἴμαστε «υἱοὶ τῆς Ἀναστάσεως»; Ἡ ἀπάντησις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἂν καὶ κατὰ πόσον ζοῦμε ὡς ἀναστημένοι, «*ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντες*», ἂν ἔχουμε βγεῖ ἀπὸ τοὺς τάφους τῆς ἔχθρας, τῆς ζήλειας, τοῦ φθόνου, ποὺ εἶναι θάνατος, καὶ ἔχουμε ἀνέβει στοὺς φωτεινοὺς κόσμους τῆς ἀγάπης, ποὺ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ζωὴ.

G.B.M.

ΑΥΤΟΙ ΔΕΝ ΥΠΕΚΥΨΑΝ...

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΝΑΖΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΑΥΣΤΡΙΑ

ΜΕΡΟΣ Α΄

Κάποιοι από τους παλαιότερους αναγνώστες των *Ἀκτίνων* θα θυμούνται ίσως ένα από τα πολύ γνωστά βιβλία που είχαν εκδώσει οι Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός» τὸ μακρινὸ ἐκεῖνο 1954, πρὶν ἀπὸ ἑβδομήντα ὀλόκληρα χρόνια, με τὸν τίτλο: *Αὐτοὶ δὲν υπέκυψαν!* Σὲ αὐτὸ τὸ βιβλίο, ἡ γλαφυρὴ ἀφήγηση καὶ μαρτυρία τοῦ ἀνώνυμου Γιουγκοσλάβου ἱερέα ποὺ σημειώνεται ὡς F. George (π. Γεώργιος), σὲ ἐπεξεργασία Gretta Palmer καὶ σὲ μετάφραση γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἔκδοση Δ. Βαλλινδρά, ἀποκαλύπτει στὸν ἀναγνώστη τὸ μεγαλεῖο τῆς χριστιανικῆς ἀντίστασης στὴν κομμουνιστικὴ Σοβιετικὴ Ἑνωσ. Ὅπως σημειωνόταν στὸν πρόλογο τῆς ἑλληνικῆς μετάφρασης, διὰ

*ποιμμένην ἀθεΐαν*¹.

Αὐτοὶ δὲν υπέκυψαν... Τὸν ἴδιο αὐτὸ τίτλο ἐπιλέξαμε νὰ δώσουμε στὶς μελέτες μας γιὰ τὴ χριστιανικὴ ἀντίσταση στὸν Ναζισμό, ξεκινώντας με τὴν ἀντίσταση στὴν προσαρτημένη στὸ Γ΄ Ράιχ Αὐστρία. Ἐπρόκειτο καὶ ἐκεῖ γιὰ ἀντίσταση ἐναντία στὴν «κρατικοποιημένη ἀθεΐα» – διότι αὐτὸ ἀκριβῶς ἦταν ὁ Ναζισμός. Καὶ ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ ἀντίσταση ἐρειδόμενη πάνω σὲ γνήσια πνευματικὰ θεμέλια.

Ὁ δρόμος πρὸς τὴν προσάρτηση τῆς Αὐστρίας

Τὸ θέμα τῆς σχέσης τῆς Αὐστρίας με τὴ Γερμανία τοῦ Χίτλερ ἔθετε τοὺς Αὐστριακοὺς ἐνώπιον ἐνὸς βαθύτατα ὑπαρξιακοῦ διλήμματος. Γιὰ νὰ τὸ κα-

Αὐτοὶ δὲν υπέκυψαν... Τὸν ἴδιο αὐτὸ τίτλο ἐπιλέξαμε νὰ δώσουμε στὶς μελέτες μας γιὰ τὴ χριστιανικὴ ἀντίσταση στὸν Ναζισμό, ξεκινώντας με τὴν ἀντίσταση στὴν προσαρτημένη στὸ Γ΄ Ράιχ Αὐστρία. Ἐπρόκειτο καὶ ἐκεῖ γιὰ ἀντίσταση ἐναντία στὴν «κρατικοποιημένη ἀθεΐα» – διότι αὐτὸ ἀκριβῶς ἦταν ὁ Ναζισμός. Καὶ ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ ἀντίσταση ἐρειδόμενη πάνω σὲ γνήσια πνευματικὰ θεμέλια.

χειρὸς Ἱερωνύμου Κοτσώνη, ἡ ἀφήγηση τοῦ F. George «εἶναι τόσο ζωντανὴ καὶ τόσο ρεαλιστικὴ, ὥστε δίδει εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴ δυνατότητα νὰ σχηματίσῃ μιὰ πλήρη εἰκόνα διὰ τὸν τεράστιον πνευματικὸν ἀγῶνα, ποὺ ἐπὶ 37 ἤδη ἔτη διεξάγεται ἀδιάκοπος, με τὴν κρατικο-

ταλάβουμε αὐτό, εἶναι χρήσιμο νὰ κάνομε μιὰ πολὺ σύντομη ἀναδρομὴ στὸ θέμα, ὅπως αὐτὸ ἐξελίχθηκε μέχρι τὴν προσάρτηση τῆς Αὐστρίας στὴ ναζιστικὴ

1 F. George καὶ Gr. Palmer, *Αὐτοὶ δὲν υπέκυψαν!*, μετάφραση Δ. Βαλλινδρά, Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός», Ἀθῆναι 1954, σελ. 5.

Γερμανία το 1938, το περίφημο Anschluss.

Ο μακρὸς ἀνταγωνισμὸς τῆς Αὐστριακῆς Αὐτοκρατορίας μὲ τὴν Πρωσσία γιὰ τὴν πρωτοκαθεδρία στὸν γερμανικὸ κόσμo κατέληξε στὴν καταστροφικὴ γιὰ τοὺς Αὐστριακοὺς μάχη στὸ Königsgrätz τῆς σημερινῆς Τσεχίας στὸ 1866. Ὅταν λίγα χρόνια ἀργότερα, τὸ 1871, κατόπιν τοῦ γαλλοπρωστικοῦ πολέμου καὶ μὲ πρωταγωνιστικὸ τὸν ρόλο τοῦ Γερμανοῦ καγκελαρίου Otto von Bismarck συστάθηκε τὸ Β' γερμανικὸ Ράιχ, τὰ γερμανόφωνα τμήματα τῆς Αὐστριακῆς Αὐτοκρατορίας τῶν Ἀψβούργων ἔμειναν ἐκτός. Ἔτσι, τὸ Γερμανικὸ Ράιχ τοῦ 1871 ἀντιπροσώπευε τὴ λεγόμενη »Kleindeutschland« (Μικρὴ Γερμανία), σὲ ἀντιδιαστολὴ μὲ τὴν »Großdeutschland« (Μεγάλη Γερμανία), ποὺ θὰ περιλάμβανε καὶ τὴ γερμανόφωνη Αὐστρία.

Μετὰ τὸν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο ἡ κάποτε κραταιὰ αὐτοκρατορία τῶν Ἀψβούργων διαλύθηκε. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἐδαφῶν τῆς εἶτε ἀποτέλεσαν ξεχωριστὰ κράτη εἶτε ἐνώθηκαν μὲ ὁμορα κράτη (Οὐγγαρία, Τσεχοσλοβακία, Ἰταλία, Βασίλειο τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων, Πολωνία, Ρουμανία), καὶ ἀπέμεινε μόνο ἡ γερμανικὴ Αὐστρία. Ἡ προοπτικὴ ἔνωσης τῆς μικρῆς πλέον γερμανικῆς Αὐστρίας μὲ τὴ Γερμανία σὲ μιὰ ὁμοσπονδία ἀπαγορεύθηκε ρητὰ ἀπὸ τὴ Συνθήκη τῶν Βερσαλλιών, στὸ πλαίσιο τῆς προσπάθειας τῶν νικητῶν τοῦ πολέμου νὰ ἀποτρέψουν κάθε ἐνδεχόμενο ἐπανισχυροποίησης τῆς Γερμανίας. Παρὰ ταῦτα, τόσο στὴ Δημοκρατία τῆς Βαϊμάρης ὅσο καὶ στὴ νεοσυσταθεῖσα Πρῶτη Αὐστριακὴ Δημοκρατία ἡ ὑποστήριξη μιᾶς μορφῆς συνένωσης ἦταν πολὺ ἰσχυρή.

Ἡ κατάσταση ἔφθασε ἓνα βῆμα πρὶν τὸν ἀπόλυτο ἐκτροχιασμὸ λίγο μόλις μετὰ τὴν ἀνάρρηση τῶν Ἐθνικοσοσιαλιστῶν τοῦ Χίτλερ στὴν ἐξουσία τὸ 1933. Ὁ καγκελάριος τῆς Αὐστρίας (ἀπὸ τὸ 1932)

Engelbert Dollfuß, κυβερνώντας ὅλο καὶ πρὸ ἀπολυταρχικά, ἐπέδιωσε νὰ καταπνίξει κάθε φωνὴ γιὰ ἐνοποίηση τῆς χώρας του μὲ τὴ Γερμανία, καὶ μάλιστα τὴν ἀνοίξη τοῦ 1934 ὑπέγραψε τριμερὲς σύμφωνο μὲ τὴν Ἰταλία καὶ τὴν Οὐγγαρία, στρεφόμενο εὐθέως κατὰ τῆς Γερμανίας. Ἡ κατάληξη ἦταν δραματικὴ: Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1934 ἐκδηλώθηκε στὴ Βιέννη ἀποτυχημένο ἐθνικοσοσιαλιστικὸ πραξικόπημα, στὸ πλαίσιο τοῦ ὁποῖου στασιαστὲς μπῆκαν στὸ Μέγαρο τῆς Καγκελαρίας καὶ δολοφόνησαν τὸν Dollfuß.

Μιὰ σχετικὰ ἄγνωστη λεπτομέρεια τῆς ἱστορίας εἶναι ὅτι σὲ αὐτὴ τὴν κρίσιμη ἱστορικὴ συγκυρία ὁ κατόπιν σύμμαχος τοῦ Χίτλερ, ὁ Μουσσολίνι, κινήθηκε ἀποφασιστικὰ ὑπὲρ τῆς αὐστριακῆς ἀνεξαρτησίας καὶ κατὰ τοῦ μελλοντικοῦ συμμάχου του. Ἡ Ἰταλία παρέταξε ἰσχυρὲς στρατιωτικὲς δυνάμεις κατὰ μῆκος τῶν ἰταλοαυστριακῶν συνόρων καὶ ἀπέειλε τὴ Γερμανία μὲ πόλεμο, ἂν διενοεῖτο νὰ παρέμβει στὴν Αὐστρία. Σημειωτέον ὅτι βρισκόμαστε ἀκόμα σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ὁ Μουσσολίνι φάνταζε ὡς ὁ μεγάλος ἡγέτης, καὶ ὁ Χίτλερ ὡς ὁ μικρὸς, ἀδέξιος μιμητὴς του. Ὁ Χίτλερ ὑποχρεώθηκε σὲ ἀναδίπλωση. Καὶ μάλιστα, στὶς 21 Μαΐου 1935 δῖλωσε σὲ λόγο του στὸ Ράιχσταγκ, τὸ γερμανικὸ κοινοβούλιο: «*Ἡ Γερμανία οὔτε προτίθεται οὔτε ἐπιθυμεῖ νὰ παρέμβει στὶς ἐσωτερικὲς ὑποθέσεις τῆς Αὐστρίας, νὰ προσαρτήσῃ τὴν Αὐστρία ἢ νὰ προκαλέσῃ τὴν προσάρτησή της*»².

Τὰ ἐπόμενα ὅμως χρόνια ἡ τύχη τῆς Αὐστρίας σφραγίσθηκε, καὶ δυστυχῶς ὄχι μόνο λόγῳ τοῦ ἰσχυροῦ ρεύματος ποὺ ὑπῆρχε ὑπὲρ τῆς ἐνοποίησης μὲ τὴ Γερμανία στὴν ἴδια τὴν Αὐστρία. Ἡ φασιστικὴ Ἰταλία, ἐπιλέγοντας νὰ ταυτισθεῖ

2 William L. Shirer, *Rise and Fall of the Third Reich. A History of Nazi Germany*, Simon and Schuster, New York 1990 (ed. pr. 1960), σελ. 260, 262.

μὲ τὴ ναζιστικὴ Γερμανία, ἰδιαιτέρως μάλιστα μετὰ τὴν ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης τοῦ Ἄξονα τὸ 1936, δὲν ἦταν πλέον πρόθυμη νὰ ὑπερασπισθεῖ τὴν αὐστριακὴ ἀνεξαρτησία. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ὁ Βρετανὸς λόρδος Χάλφαξ (τότε πρόεδρος τῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων καὶ πολὺ σύντομα ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου), ὅταν συναντήθηκε μὲ τὸν Χίτλερ τὸν Νοέμβριο τοῦ 1937, ἀναγνώρισε εὐθέως ὅτι ὑπῆρχαν σφάλματα στὴ Συνθήκη τῶν Βερσαλιῶν ποὺ ἔχρηξαν διόρθωσης, καὶ μάλιστα διαβεβαίωσε ὅτι μεταβολὲς στὸν εὐρωπαϊκὸ χάρτη σὲ σχέση μὲ τὸ Ντάντσιχ (ποὺ εἶχε παραχωρηθεῖ ἀπὸ τὴ Συνθήκη τῶν Βερσαλιῶν στὴν Πολωνία), τὴν Αὐστρία καὶ

τοῦ Αὐστριακοῦ Ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ Κόμματος, τὸ ὁποῖο ἔθεσε ἐκτὸς νόμου. Ὁ Χίτλερ τὸν κάλεσε σὲ συνάντησι στὸ Berchtesgaden τῆς Βαυαρίας στὶς 12 Φεβρουαρίου καὶ τὸν ἀπειλῆσε ἀνοικτὰ μὲ στρατιωτικὴ ἐπέμβασι. Ὁ Schuschnigg ἀναγκάσθηκε νὰ ἐνδώσει προσωρινὰ στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ Χίτλερ, χορηγώντας ἀμνηστία σὲ ὅλους τοὺς Ναζὶ τῆς Αὐστρίας καὶ διορίζοντας τὸν ἐθνικοσοσιαλιστὴ Arthur Seyss-Inquart ὑπουργὸ Ἐσωτερικῶν καὶ Ἀσφαλείας.

Στὴ συνέχεια, ὁμῶς, στὶς 9 Μαρτίου ὁ Schuschnigg προκήρυξε δημοψήφισμα γιὰ τὶς 13 Μαρτίου ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Αὐστρίας, στὸ ὁποῖο (ἡ διατύπωσι ἔχει τὸ ἐνδιαφέρον τῆς) οἱ Αὐστριακοὶ

Τὸ θέμα τῆς σχέσης τῆς Αὐστρίας μὲ τὴ Γερμανία τοῦ Χίτλερ ἔθετε τοὺς Αὐστριακοὺς ἐνώπιον ἐνὸς βαθύτατα ὑπαρξιακοῦ διλήμματος. Γιὰ νὰ τὸ καταλάβουμε αὐτό, εἶναι χρήσιμο νὰ κάνουμε μιὰ πολὺ σύντομη ἀναδρομὴ στὸ θέμα, ὅπως αὐτὸ ἐξελίχθηκε μέχρι τὴν προσάρτησι τῆς Αὐστρίας στὴ ναζιστικὴ Γερμανία τὸ 1938, τὸ περίφημο Anschluss.

τὴν Τσεχοσλοβακία ἦταν ἀποδεκτὲς γιὰ τὴ Μεγάλῃ Βρετανία, σημειώνοντας μόνον ὅτι αὐτὲς ἔπρεπε νὰ γίνουν μὲ εἰρηνικὰ μέσα. Ἦταν ἡ πολιτικὴ τοῦ «Κατευνασμοῦ» (Appeasement), ἡ ὁποία βεβαίως σήμερα γνωρίζουμε ὅτι δὲν πέτυχε τελικὰ τίποτε ἄλλο, ἀπὸ τὸ νὰ ἀποθρασύνει ἐντελῶς τὸν Χίτλερ.

Οἱ ἐξελίξεις προσέλαβαν καταγιεστικὴ μορφή. Ὁ διάδοχος τοῦ Dollfuß στὴν Καγκελαρία τῆς Αὐστρίας, Kurt von Schuschnigg, διέκρινε τὸν κίνδυνο ποὺ ἀντιπροσώπευε γιὰ τὴν αὐστριακὴ ἀνεξαρτησία του μὴ ὅλο καὶ πιὸ θρασεία Γερμανία, καὶ ἀποφάσισε νὰ δράσει ἀποφασιστικά. Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1938 διέταξε τὸ κλείσιμο τῶν γραφείων

καλοῦνταν νὰ ψηφίσουν εἴτε ὑπὲρ εἴτε κατὰ «*μῆς ἐλεύθερης καὶ γερμανικῆς, ἀνεξάρτητης καὶ κοινωνικῆς, χριστιανικῆς καὶ ἐνωμένης Αὐστρίας, γιὰ τὴν εἰρήνη, τὴν ἐργασία καὶ τὴν ἰσότητα ὅλων ὅσοι ὁμολογοῦν ὅτι πιστεύουν στὸν λαὸ καὶ τὴν πατρίδα*». Δὲν ἔλειψαν βέβαια κάποιες μεθοδεύσεις: Ὁ Schuschnigg ὄρισε ὡς κατώτερο ἡλικιακὸ ὄριο γιὰ τὴ συμμετοχὴ στὸ δημοψήφισμα τὰ 24 ἔτη, ἀποκλείοντας μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τοὺς νεωτέρους, γιὰ τοὺς ὁποίους γνόριζε ὅτι ἦταν στὴ συντριπτικὴ τους πλειοψηφία ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ Κόμματος. Ὁ Χίτλερ, ἀπὸ τὴν πλευρὰ του, ἀντέδρασε δυναμικά, δηλώνοντας ὅτι ἡ Γερμανία δὲν θὰ ἔμενε νὰ παρακολουθεῖ

άπραγη ένα ψευδο-δημοψήφισμα μέσα σε συνθήκες βίας και νοθείας, που θα έκρινε το μέλλον των Αυστριακών.

Στις 11 Μαρτίου έπεδόθη στον Schuschnigg γερμανικό τελεσίγραφο. Δεν χρειάζεται να υπεισέλθουμε εδώ σε λεπτομέρειες (οί όποιες πάντως έχουν τὸ ενδιαφέρον τους), ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ παραίτηση τοῦ Schuschnigg καὶ ἡ εἴσοδος τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων στὸ ἀυστριακὸ ἔδαφος. Ἄν καὶ οἱ γερμανικὲς δυνάμεις ἀνέμεναν ἀντίσταση, δὲν βρῆκαν στὸν δρόμο τους παρὰ ἐνθουσιώδεις Αὐστριακοὺς ποὺ χαιρετοῦσαν ναζιστικά, κουνούσαν ναζιστικὲς σημαίες καὶ ἔρραϊναν τοὺς Γερμανοὺς στρατιῶτες μὲ λουλούδια – σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε ἡ εἴσοδος τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων στὴν Αὐστρία ἔμεινε γνωστὴ ὡς «Πόλεμος τῶν Λουλουδιῶν» (Blumenkrieg). Ἦδη στις 13 Μαρτίου, μὲ πράξη νομοθετικοῦ περιεχομένου ποὺ υπέκειτο σὲ ἐπικύρωση μὲ δημοψήφισμα, ἡ Αὐστρία προσαρτήθηκε στὸ Γερμανικὸ Ράιχ ὡς ἐπαρχία Ostmark. Ὁ Χίτλερ, μετὰ ἀπὸ πανηγυρικὴ περιοδεία στὴν Αὐστρία, ἔφθασε στὴ Βιέννη, ὅπου στις 15 Μαρτίου, ἐνώπιον πλήθους 200.000 παραληρούντων ἀπὸ ἐνθουσιασμό Αὐστριακῶν στὴν πλατεῖα Heldenplatz, μπροστὰ ἀπὸ τὴ νέα πτέ-

ρυγα (Neuburg) τοῦ ἀνακτόρου Hofburg, διεκήρυξε τὴν προσάρτηση (Anschluss) τῆς Αὐστρίας στὸ Ράιχ: «Ὡς ἡγέτης καὶ καγκελάριος τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους καὶ Ράιχ, διακηρύσσω σήμερα στὴ γερμανικὴ ἱστορία τὴν εἴσοδο τῆς πατρίδας μου στὸ γερμανικὸ Ράιχ». Ἡ προσάρτηση ἐπικυρώθηκε πανηγυρικὰ μὲ δημοψήφισμα στις 10 Ἀπριλίου, ὅπου τὸ ποσοστὸ ὑπὲρ τῆς προσάρτησης ἀνῆλθε, σύμφωνα μὲ τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα, στὸ ἐντυπωσιακὸ 99,73%.

Ἡ διεθνὴς ἀντίδραση στὴν προσάρτηση τῆς Αὐστρίας στὴ Γερμανία ἦταν ἀπὸ χαλαρὴ ὡς ἀνύπαρκτη. Ἡ μὲν Ἰταλία δὲν ἀντέδρασε καθόλου, ἀντίθετα ἀπ' ὅ,τι εἶχε κάνει τὸ 1934. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴ Βρετανία, εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ δημοσίευμα τῶν *Times*, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο πρὶν ἀπὸ 200 χρόνια ἡ Ἀγγλία εἶχε προσαρτήσει μὲ τὸν ἴδιο τρόπο τὴ Σκωτία, καὶ τὰ δύο γεγονότα δὲν ἐμφάνιζαν σημαντικὲς διαφορές...

Μιὰ ἐνδιαφέρουσα γιὰ τὸ θέμα μας λεπτομέρεια, ποὺ συχνὰ περνάει ἀπαράτηρητη, εἶναι ἡ θρησκευτικὴ διάσταση τοῦ θέματος: Στὴ Γερμανία ὑπῆρχε πλειοψηφία προτεσταντικοῦ πληθυσμοῦ καὶ μειοψηφία καθολικοῦ. Στὴν Αὐστρία τὸ ἀντίθετο – μεγάλη πλειοψηφία καθο-

λικού πληθυσμοῦ καὶ μικρὴ μειοψηφία προτεσταντικοῦ³. Αὐτὸ ἔκανε τοὺς πιὸ συντηρητικοὺς καθολικοὺς τῆς Αὐστρίας νὰ βλέπουν a priori μὲ δυσπιστία ἢ καὶ ἐχθρότητα τὴ Γερμανία, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν προτεσταντικὴ μειονότητα τῆς Αὐστρίας. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι, ὅταν ὁ Αὐστριακὸς καγκελάριος Schuschnigg προκήρυξε τὸ δημοψήφισμα τῆς 13^{ης} Μαρτίου 1938 μὲ τὴν προσδοκία τῆς ἐξασφάλισης τῆς λαϊκῆς ἐτυμγορίας ὑπὲρ μιᾶς ἀνεξάρτητης Αὐστρίας ἐναντία στὶς ναζιστικὲς μεθοδεύσεις (τὸ δημοψήφισμα αὐτό, ὅπως εἶδαμε, οὐδέποτε ἔγινε λόγῳ τῆς γερμανικῆς ἐπέμβασης), δύο ἡμέρες πρὶν τὸ προγραμματισμένο δημοψήφισμα καὶ μία πρὶν τὴν εἴσοδο στὴν Αὐστρία τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων, στὶς 11 Μαρτίου, ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἀρχιεπισκοπὴ τῆς Αὐστρίας ἀπνύθινε μῆνυμα πρὸς τοὺς Αὐστριακοὺς: «Ὡς Αὐστριακοὶ πολῖτες, τασσόμαστε καὶ ἀγωνιζόμαστε ὑπὲρ μιᾶς ἐλεύθερης καὶ ἀνεξάρτητης Αὐστρίας»⁴. Ἀντίθετα, ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας τῆς Αὐστρίας Robert Kauer, στὶς 13 Μαρτίου, μετὰ τὴν παραίτηση τοῦ Schuschnigg καὶ τὴν

εἴσοδο τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων στὴν Αὐστρία, χαιρέτισε τὸν Χίτλερ ὡς «σωτῆρα τῶν 350.000 Γερμανῶν Προτεσταντῶν στὴν Αὐστρία καὶ ἐλευθερωτὴ ἀπὸ μιὰ πενταετία δεινῶν». Ἡ θρησκευτικὴ διάσταση μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ἀσφαλῶς ἡ κυρίαρχη, ἀλλὰ δὲν παύει νὰ εἶναι ὑπαρκτή.

Σαφῶς, δὲν χωράει ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐνσωμάτωση στὴ ναζιστικὴ Γερμανία ἔγινε μὲ τὴ συναίνεση τοῦ μεγαλύτερου μέρους τοῦ αὐστριακοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ Αὐστριακοὶ ἔπασαν σὲ μιὰ παγίδα: Εἶναι φυσικὸ κάθε λαὸς νὰ ἔχει μέσα του μιὰ δίψα γιὰ μεγαλεῖο. Γιὰ τοὺς Αὐστριακοὺς, ὅμως, τὸ μεγαλεῖο τῆς κάποτε κραταιᾶς αὐτοκρατορίας τῶν Ἀψβούργων ἔμοιαζε νὰ ἀνήκει ὀριστικὰ στὸ παρελθόν – ἦταν αὐτὸ ποὺ λέμε, «περασμένα μεγαλεῖα καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς». Ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἡ προοπτικὴ μιᾶς συνένωσης ὅλων τῶν γερμανικῶν πληθυσμῶν σὲ μιὰ μεγάλη καὶ δυνατὴ νέα Γερμανία, τὸ ὄραμα τῆς Μεγάλης Γερμανίας (Großdeutschland) – καὶ μάλιστα ὑπὸ τὴν ἡγεσία ἐνὸς Αὐστριακοῦ, τοῦ γεννημένου στὴν αὐστριακὴ πόλη Braunau am Inn Χίτλερ – φάνταζε ὑπόσχεση γιὰ ἓνα νέο μεγαλεῖο. Ἔτσι, δὲν ἐκπλήσσει τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ Anschluss χαιρέτισθηκε μὲ ἐνθουσιασμὸ ἀπὸ τοὺς περισσότερους Αὐστριακοὺς.

Βεβαίως, οἱ πανηγυρισμοὶ τῶν Αὐστριακῶν γιὰ τὸ Anschluss προσδίδουν στὴν ἱστορία μιὰ χροιά τραγικῆς εἰρωνείας. Διότι τὸ σίγουρο εἶναι ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς προσάρτησης τῆς Αὐστρίας στὴ ναζιστικὴ Γερμανία, τὴν ὁποία πολλοὶ Αὐστριακοὶ παρασύρθηκαν νὰ χαιρέτισουν μὲ ἐνθουσιασμὸ, στάθηκε γιὰ τὴν Αὐστρία ἀφετηρία μιᾶς ἀληθινῆς τραγωδίας. Καὶ δὲν ἐννοοῦμε μὲ αὐτὸ μόνον τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου, ποὺ γονάτισε τὸν αὐστριακὸ λαὸ καὶ σώριασε σὲ ἐρείπια μεγάλο μέρος τῆς αὐστριακῆς πρωτεύουσας καὶ ἀνεπανάληπτα μνημεῖά της. Πολὺ πρὶν ζήσουν

3 Ὑπῆρξε ἐποχὴ ποὺ ἡ Αὐστρία κινδύνευσε νὰ χαθεῖ γιὰ τὸν Καθολικισμό, καὶ μάλιστα τὰ τρία τέταρτα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς εἶχαν ἀσπασθεῖ τὸν Προτεσταντισμὸ. Λέγεται μάλιστα ὅτι σὲ ὁλόκληρη τὴ Βιέννη εἶχαν παραμείνει μόνον τέσσερις καθολικοὶ ἱερεῖς. Ἀλλὰ ὁ αὐτοκράτορας Φερδινάνδος Β' (1578-1637), τοῦ ὁποιοῦ ἡ θητεία συνέπεσε μὲ τὸν Τριακονταετῆ Πόλεμο, ἀφοσιώθηκε στὸ ἔργο τῆς ἐπιστροφῆς τῆς Αὐστρίας στὸν Καθολικισμό. Στὸ ἔργο αὐτὸ πρωτοστάτησαν οἱ Ἰησοῦτες, τοὺς ὁποίους ὁ Φερδινάνδος κάλεσε τότε στὴ Βιέννη.

4 Gordon Brook-Shepherd, *Anschluss. The Rape of Austria*, Palgrave Macmillan, 1963, σελ. 202: "Exactly one week before, on March 11, the same Archdiocese of Vienna had issued the following glowing appeal in support of Schuschnigg's abortive anti-Hitler poll: 'As Austrian citizens, we stand and we fight for a free and independent Austria!'".

τὴν τραγωδία τοῦ πολέμου, οἱ Αὐστριακοὶ ἔνωσαν «στὸ περὶ τους» τί σήμαινε ὁ Ναζισμός. Ὅποιο κεφάλι τολμοῦσε νὰ ὑψωθεῖ... κοβόταν. Τὸ ἐπιταγμένο ἀπὸ τὴ Γκεστάπο πρῶν ξενοδοχεῖο Métropole τῆς Βιέννης ἔγινε συνώνυμο τοῦ ἐφιάλτη. Ἦταν γνωστὴ ἡ τύχη ποὺ περιέμενε ἐκεῖ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ καθεστῶτος. Μπροστὰ ἀπὸ τὴν ἔδρα αὐτῆ τῆς Γκεστάπο, ποὺ καταστράφηκε ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμοὺς τὸ 1945, στέκει σήμερα, στὴν πλατεῖα Mortzinplatz, ἕνα Μνημεῖο στὰ Θύματα τοῦ Ναζισμοῦ, περιβαλλόμενο ἀπὸ γραυτιένιους ὀγκόλιθους ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τοῦ Μαουτχάουζεν, τὸ ὁποῖο γράφει: «*Eḏw ἔστεκε τὸ κτήριον τῆς Γκεστάπο. Γιὰ ὅσους πίστευαν στὴν Αὐστρία ἦταν ἡ κόλαση. Γιὰ πολλοὺς ἀπὸ αὐτοὺς ἦταν ὁ προθάλαμος τοῦ θανάτου. Σωριάσθηκε σὲ ἐρείπια, ὅπως τὸ Χιλιετὲς Ράιχ. Ἀλλὰ ἡ Αὐστρία ἀναστήθηκε, καὶ μαζί μὲ αὐτὴν οἱ νεκροὶ μας, τὰ ἀθάνατα θύματα*»⁵.

Τὰ παραπάνω μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἔχουμε κατὰ νοῦν ἕνα ἄδρὸ περιγράμμα τοῦ εὐρύτερου πλαισίου καὶ τῶν δραματικῶν γεγονότων ποὺ ὀδήγησαν στὴν προσάρτηση τῆς Αὐστρίας στὴ ναζιστικὴ Γερμανία.

«Ὁ Χριστὸς Ἀρχηγὸς μας» καὶ ὁ καρδινάλιος Innitzer

Ὁ ὑπαρξιακὸς διχασμὸς τῶν Αὐστριακῶν τὴ στιγμὴ τοῦ Anschluss φαίνεται ἀνάγλυφα στὴ στάση τοῦ Καρδινάλιου τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἀρχιεπισκόπου Βιέννης Theodor Innitzer (1875-1955), μᾶς σημαντικῆς μορφῆς, ποὺ ἀξίζει νὰ προσέξουμε.

5 »*Hier stand das Haus der Gestapo. Es war für die Bekenner Österreichs die Hölle. Es war für viele von ihnen der Vorhof des Todes. Es ist in Trümmer gesunken wie das Tausendjährige Reich. Österreich aber ist wiederauferstanden und mit ihm unsere Toten, die unsterblichen Opfer*«

Ὅπως εἶδαμε, λίγες μόλις ὧρες πρὶν τὴ γερμανικὴ ἐπέμβαση στὴν Αὐστρία, καὶ ἐνῶ ἐπέκειτο τὸ δημοψήφισμα μὲ τὸ ὁποῖο ὁ Αὐστριακὸς Καγκελάριος Schuschnigg φιλοδοξοῦσε νὰ ματαιώσει τὶς ναζιστικὲς μεθοδεύσεις, ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἀρχιεπισκοπὴ τῆς Βιέννης εἶχε ταχθεῖ ξεκάθαρα ὑπὲρ τῆς αὐστριακῆς ἀνεξαρτησίας. Ὡστόσο, εἴτε ὡς ἀποτέλεσμα πιέσεων εἴτε στὸ πλαίσιο τοῦ κύματος ἐνθουσιασμοῦ ποὺ ἐπικράτησε, ἀκόμη καὶ οἱ ἐπικεφαλῆς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Αὐστρίας παρασύρθηκαν νὰ χαιρετίσουν τὸ Anschluss⁶. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ ἀρχιεπίσκοπος Innitzer ἔδωσε ἐντολὴ νὰ χαιρετισθεῖ τὸ Anschluss μὲ κωδωνοκρουσίες καὶ νὰ ἀναρτηθεῖ στοὺς ναοὺς ἡ σημαία μὲ τὸν ἀγκυλωτὸ σταυρὸ. Ἐκδόθηκε μάλιστα τότε δῆλωσις τῶν Αὐστριακῶν ἐπισκόπων ποὺ χαιρετίζε τὸ Anschluss, τὴν ὁποῖα ὑπέγραψε πρῶτος ὁ Innitzer.

Ἡ ἀλλαγὴ σὲ αὐτὴ τὴ στάση ξεκίνησε ἀπὸ τὴ Ρώμη. Στὸ Βατικανὸ εἶχαν πλέον σαφῆ ἐποπτεία τῆς κατάδηλα ἀντιχριστιανικῆς κατεύθυνσης πρὸς τὴν ὁποῖα κινεῖτο ὁ Ναζισμός, καὶ μάλιστα πρὶν ἕνα μόλις χρόνῳ ὁ ἴδιος ὁ Πάπας Πίος ΙΑ΄ εἶχε καταγγεῖλει ἀνοικτὰ τὶς στρεβλὲς δοξασίες καὶ τὶς ἐπικίνδυνες πρακτικὲς τοῦ Ἐθνικοσοσιαλισμοῦ στὴν περίφημη ἐγκυκλιό του »*Mit brennender Sorge*« (ποὺ σημαίνει, περίπου, «*Μὲ φλογερὴ ἔγνοια*»), ποὺ εἶχε διαβαστεῖ σὲ ὅλες τὶς Καθολικὲς ἐκκλησίες τῆς Γερμανίας ἐνόψει τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας τοῦ 1937. Ὁ ἐνθουσιασμὸς λοιπὸν τῶν Αὐστριακῶν γιὰ τὸ Anschluss φάνταζε «ἐκτὸς γραμμῆς». Ἔτσι, ὁ Innitzer ἐκλήθη νὰ παρουσιασθεῖ στὴ Ρώμη, ὅπου ἀναφέρθηκε στὸν Πάπα, καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὸ συναντήθηκε μὲ τὸν ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ Βατικανοῦ

6 Walter Krieger, *Kardinal Dr. Theodor Innitzer und der Nationalsozialismus*, Göttingen 1980, σελ. 7-8.

Καρδινάλιο Eugenio Pacelli, ό όποίος σέ λίγους μήνες θά γινόταν ό νέος Πάπας, Πίος ΙΒ΄. Ό Pacelli εΐχε έξοργισθει με την άρχική στάση του Innitzer έναντι του Anschluß. Κατόπιν αΐτης τής συνάντησης, ό Innitzer υπέγραψε νέα δήλωση, ή όποία έκδόθηκε εκ μέρους όλων των Αΐστριακών καθολικών επισκόπων και στην όποία σημειωνόταν, μεταξύ άλλων, σέ σχέση με την προηγούμενη και εΐμενη για τόν Anschluß δήλωση: «*Η επίσημη δήλωση των Αΐστριακών επισκόπων [...] προφανώς δέν προοριζόταν νά εΐναι έγκριση για κάτι που δέν ήταν και δέν εΐναι συμβατό με τόν νόμο του Θεού*». Και αΐτό ήταν ένας πρώτος –πλήν σαφέστατος– ύπαινιγμός ότι στόν Έθνικοσοσιαλισμό υπήρχε «*κάτι που δέν ήταν και δέν εΐναι συμβατό με τόν νόμο του Θεού*».

Έπειτα, οί Αΐστριακοί δέν άργησαν νά άποκτήσουν και αΐτοί ιδία πείρα των ναζιστικών πρακτικών, αλλά και ειδικότερα του μένους των Ναζι κατά τής πίστης και τής Έκκλησίας. Όλα όσα εΐδαμε δια μακρών σέ προηγούμενες μελέτες μας άπό τις στΐλες των Άκτίων για τόν αντιχριστιανικό μένος τής ήγετικής όμάδας των Ναζι⁷, και προδ πάντων και κατεξοχήν του ίδιου του Χίτλερ⁸, αλλά και για τόν τρόπο με τόν όποίο ό Χριστιανισμός έτέθη ύπό διωγμόν στη ναζιστική Γερμανία⁹, άρχισαν νά γίνονται άμείλικτα φανερά και στα μάτια των Αΐστριακών. Όπως σημειώνει ό Βρετανός ιστορικός Mark Mazower, οί άρχικές χειρονομίες ύπερ του Anschluß «δέν ήταν άρκετές, για νά κατευνάσουν τούς άκράιους Ναζι

Αΐστριακούς, μεταξύ των όποίων ό νεαρός γκαουλάιτερ Globočnik»¹⁰. Πράγματι, ό νεοδιορισμένος (στις 22 Μαΐου 1938 κατ' έντολήν του Χίτλερ) άδίστακτος γκαουλάιτερ Odilo Globočnik, εκ των πρωταγωνιστών στη συνέχεια του Όλοκαυτώματος, έξαπέλυσε ένα σφοδρότατο διωγμό κατά τής Έκκλησίας, εφαρμόζοντας και στην Αΐστρια τις πρακτικές που εΐχαν ήδη εφαρμοσθει στη Γερμανία, με κατάσχεση έκκλησιαστικών περιουσιών, κλείσιμο έκκλησιαστικών ιδρυμάτων και άποστολή πολλών ιερέων στο Νταχάου.

Η όργη στούς κόλπους τής Έκκλησίας τής Αΐστρίας ξεσπασε πολύ γρήγορα, όδηγώντας σέ κάτι που θά ήταν μία άπό τις κορυφαίες πράξεις μαζικής αντίστασης στόν Ναζισμό στην Εΐρώ-

7 Γιάννη Κ. Τσέντου, «Θεμέλιο του Ναζισμού ή Άρνηση. Μέρος Α΄», *Άκτίνες* 795 (Σεπτέμβριος-Όκτώβριος 2022), σελ. 175-189.

8 Γιάννη Κ. Τσέντου, «Θεμέλιο του Ναζισμού ή Άρνηση. Μέρος Β΄», *Άκτίνες* 796 (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2022), σελ. 226-248.

9 Γιάννη Κ. Τσέντου, «Ό Χριστιανισμός ύπό διωγμόν στη ναζιστική Γερμανία», *Άκτίνες* 801 (Σεπτέμβριος-Όκτώβριος 2023), σελ. 208-221.

10 Mark Mazower, *Hitler's Empire. Nazi Rule in Occupied Europe*, Penguin, London 2008, σελ. 51-52.

πν. Δεν είχαν περάσει παρά λίγοι μόνο μήνες από το πανηγυρικό Anschluss, όταν ο Καρδινάλιος και Αρχιεπίσκοπος Βιέννης Theodor Innitzer κήρυξε την 7^η Οκτωβρίου 1938, που η Έκκλησία έόρταζε την έορτή της Παναγίας του Ροδαρίου, ως «Ημέρα Προσευχής». Ήταν σαφές σε όλους τί ήταν αυτό για το οποίο οι Καθολικοί της Αυστρίας καλούσαν να

ένας Αρχηγός: ο Ίησους Χριστός».

Επρόκειτο για μιὰ διακήρυξη με πολλές και απροκάλυπτες ύποδηλώσεις, καθώς η γερμανική λέξη που χρησιμοποιήθηκε ο Innitzer και σημαίνει «Αρχηγός» είναι η λέξη »Führer« (Φύρερ), ο τίτλος που είχε ιδιοποιηθεί ο Χίτλερ.

Ακολούθησε αυτό που ο Mazower αποκαλεί «πρώτη πράξη απροκάλυπτης

Ακολούθησε αυτό που ο Mazower αποκαλεί «πρώτη πράξη απροκάλυπτης μαζικής αντίστασης στο νέο καθεστώς»: Μετά τη λειτουργία, χιλιάδες κόσμου ξεχύθηκαν στους δρόμους της Βιέννης φωνάζοντας: «Ο Χριστός είναι ο Αρχηγός μας» (>Christ ist unser Führer<). Η μαζική αυτή διαδήλωση προκάλεσε τεράστια αίσθηση και τελικά διαλύθηκε από την Αστυνομία. Είναι δύσκολο να συλλάβει κανείς το μεγαλείο αυτής της στιγμής, της στιγμής της πρώτης μαζικής αντίστασης κατά του Ναζισμού στην Ευρώπη, όταν χιλιάδες πιστοί Αυστριακοί, στη μεγάλη τους πλειοψηφία νέοι, σε μιὰ χώρα πάνω από την οποία είχε ήδη αρχίσει να απλώνεται το σκοτεινό πέπλο του τρόμου, βρήκαν το θάρρος να ξεχυθούν στους δρόμους και να βροντοφωνάξουν ότι «Δικός μας Αρχηγός-Φύρερ δεν είναι ο Χίτλερ, αλλά ο Χριστός»!

προσευχηθούν. Σχεδόν 9.000 πιστοί, στη συντριπτική τους πλειοψηφία νέοι, συγκεντρώθηκαν στον έμβληματικό καθεδρικό ναό του Αγίου Στεφάνου (Stephansdom) στο κέντρο της Βιέννης. Εκεί ο Αρχιεπίσκοπος Innitzer δεν δίστασε να πει τα πράγματα με το όνομά τους, λέγοντας στους πιστούς:

«Τους τελευταίους μήνες τὰ έχετε χάσει όλα!».

Και όχι μόνο αυτό, αλλά και διεκήρυξε:

«Πρέπει να όμολογοῦμε την πίστη μας στον Αρχηγό μας, γιατί υπάρχει μόνο

μαζικής αντίστασης στο νέο καθεστώς»¹¹. Μετά τη λειτουργία, χιλιάδες κόσμου ξεχύθηκαν στους δρόμους της Βιέννης φωνάζοντας: «Ο Χριστός είναι ο Αρχηγός μας» (>Christ ist unser Führer<). Η μαζική αυτή διαδήλωση προκάλεσε τεράστια αίσθηση και τελικά διαλύθηκε από την Αστυνομία. Είναι δύσκολο να συλλάβει κανείς το μεγαλείο αυτής της στιγμής, της στιγμής της πρώτης μαζικής αντίστασης κατά του Ναζισμού στην Ευρώπη, όταν χιλιάδες πιστοί Αυστριακοί, στη μεγάλη τους πλειοψηφία νέοι, σε μιὰ χώρα

¹¹ Mark Mazower, ό.π., σελ. 52.

πάνω από την όποια είχε ήδη αρχίσει να απλώνεται το σκοτεινό πέπλο του τρόμου, βρήκαν το θάρρος να ξεχυθούν στους δρόμους και να βροντοφωνάξουν ότι «Δικός μας Αρχηγός-Φύρερ δεν είναι ο Χίτλερ, αλλά ο Χριστός!»! Δεν είναι περίεργο που ο γνωστός Βρετανός ιστορικός Donny Gluckstein ξεχωρίζει αυτή τη στιγμή και στέκεται σε αυτήν στο πολύ γνωστό βιβλίο του *Μιά ιστορία των λαών για τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο*¹².

Το κήρυγμα του Innitzer και η αντιναζιστική διαδήλωση που ακολούθησε εξόργισε τους Ναζί, και η αντίδρασή τους δεν βράδυνε: Τό επισκοπικό μέγαρο του Innitzer στην Πλατεία του Αγίου Στεφάνου (Stephansplatz) λεηλατήθηκε από τον ναζιστικό όχλο, που προκάλεσε έκτεταμένες φθορές στο κτήριο και την οικοσκευή. Μία εβδομάδα αργότερα, στις 15 Οκτωβρίου 1938, όχλος αποτελούμενος από μέλη της Χιτλερικής Νεολαίας (Hitlerjugend) και των Ταγμάτων Έφόδου συγκεντρώθηκε μπροστά από τον καθεδρικό ναό του Αγίου Στεφάνου κατά τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας κραυγάζοντας: «Κάτω ο Innitzer!», «Προδοτή Αρχιεπίσκοπε!», «Στείλτε τον Καρδινάλιο σε στρατόπεδο συγκέντρωσης!» και «Η πίστη μας είναι η Γερμανία!».

Το ναζιστικό καθεστώς δεν θέλησε σε εκείνη τη χρονική συγκυρία να κλιμακώσει περαιτέρω τη σύγκρουση με την Έκκλησία στην Αυστρία. Σε λιγότερο από ένα χρόνο ο πόλεμος θα έθετε έντελως νέες προτεραιότητες. Και ξέρουμε πολύ καλά –τό είδαμε δια μακρών σε προηγούμενη μελέτη μας από τις σπίλες των *Ακτίνων*¹³– ότι ο Χίτλερ ήταν απο-

Το θαρραλέο κήρυγμα του Innitzer και η απίστευτη διαδήλωση της 7ης Οκτωβρίου 1938 στους δρόμους της Βιέννης δεν μπορεί να αξιολογηθεί παρά ως μια αληθινά συγκλονιστική στιγμή, μια κορυφαία πράξη μαζικής αντίστασης στο ναζιστικό καθεστώς.

φασισμένος να λύσει μια και καλή τις διαφορές του με την Έκκλησία μετά τον πόλεμο.

Από την πλευρά του, ο καθολικός Αρχιεπίσκοπος της Βιέννης Innitzer δεν δίστασε και στην πορεία του πολέμου να ασκήσει κριτική στις ρατσιστικές και αντισημιτικές πολιτικές του έθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος. Υπερασπίσθηκε με τόλμη τόσο τους Αυστριακούς Έβραίους, όσο και τους Αθίγγανους της αυστριακής ύπαιθρου, οι περισσότεροι από τους οποίους, άλλωστε, ήταν καθολικοί.

Η στάση του Innitzer αξιολογήθηκε κατά καιρούς ως προκλητική για το έθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς της Αυστρίας. Σε μια περίπτωση, μέλη του Έθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος που παρακολούθησαν ένα κήρυγμα του Innitzer, στην ένορΙΑ Reindorf της Βιέννης τον Οκτώβριο του 1944, συνέταξαν και υπέβαλαν αναφορά κατά του Innitzer. Αυτό που τους εξόργισε είναι ότι ο Αυστριακός Αρχιεπίσκοπος απέδωσε ευθέως τα δεινά του πολέμου σε θεία τιμωρία για τη φθίνουσα συμμετοχή του λαού στη ζωή της Έκκλησίας, καθώς τα παιδιά πια δεν κοινωνούσαν, στα σχολεία δεν γινόταν πια εξομολόγηση και θρησκευτική διδασκαλία, τα θρησκευτικά ιδρύματα είχαν κλείσει, και μόλις τό ένα

12 Donny Gluckstein, *A People's History of the Second World War. Resistance versus Empire*, Pluto, London 2012, σελ. 137.

13 Γιάννη Κ. Τσέντου, «Θεμέλιο του Ναζισμού ή Άρνηση. Μέρος Β'», *Ακτίνες* 796 (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2022), σελ. 244-248.

έκτο των Καθολικῶν παρακολουθοῦσε τὴ Θεία Λειτουργία – ὅλα αὐτὰ γίνονταν ἀντιληπτά ἀπὸ τοὺς καταγγέλλοντες ὡς ἔμμεση κριτικὴ κατὰ τοῦ ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ καθεστώτος καὶ τῆς πολιτικῆς του γιὰ περιθωριοποίησι τῆς Ἐκκλησίας¹⁴.

Ἄν καὶ μεταπολεμικὰ κάποιοι δὲν συγχώρησαν στὸν Innitzer ὅτι εἶχε ἀρχικὰ δεχθεῖ μὲ ἀνοικτὲς ἀγκάλες τοὺς Ναζὶ στὴ Βιέννη, αὐτὸς παραμένει μέχρι σήμερα μὴ ἰδιαίτερα σεβαστὴ μορφή. Μάλιστα, ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Βιέννης ἀπονέμει κάθε χρόνο σὲ ἐπιστήμονες καὶ μελετητὲς ἕνα βραβεῖο ποῦ φέρει τὸ ὄνομά του, τὸ Βραβεῖο «Καρδινάλιος Innitzer» (Kardinal-Innitzer-Preis). Καὶ πάντως, σίγουρα, τὸ θαρραλέο κήρυγμα τοῦ Innitzer καὶ ἡ ἀπίστευτη διαδήλωσι τῆς 7^{ης} Ὀκτωβρίου 1938 στοὺς δρόμους τῆς Βιέννης δὲν μπορεῖ νὰ ἀξιολογηθεῖ παρὰ ὡς μὴ ἀληθινὰ συγκλονιστικὴ στιγμή, μὴ κορυφαία πράξι μαζικῆς ἀντίστασις στὸ ναζιστικὸ καθεστῶς.

Ὁ π. Heinrich Maier καὶ ἡ ἀντιστασιακὴ του ομάδα

Ἡ αὐστριακὴ ἀντίστασι στὸν Ναζισμὸ δὲν ἦταν ἕνα ἐνιαῖο κίνημα, ἀλλὰ ἀποτελεῖτο ἀπὸ πολλὰ μικρὰ καὶ σὲ μεγάλο βαθμὸ ἑτερόκλητες ομάδες, ποὺ μοιράζονταν τὸν κοινὸ συνθηματικὸ κωδικὸ O5, ὅπου τὸ 5 ἀντιπροσωπεύει τὸ πέμπτο γράμμα τοῦ γερμανικοῦ ἀλφαβήτου, τὸ E, καὶ ἔτσι τὸ O5 = OE δῆλωνε συνθηματικὰ τὴν Αὐστρία (OESTERREICH ἢ Österreich).

Ὅσο ὅμως πολυσύνθετη καὶ ἂν ἦταν ἡ αὐστριακὴ ἀντίστασι, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναφερθεῖ κανεὶς σὲ αὐτὴν, χωρὶς νὰ μνημονεύσει μὴ ἐκπληκτικὴ ἀντιστασι-

ακὴ ομάδα, τῆς ὁποίας προΐστατο... ἕνας ἱερέας. Αὐτὸς ἦταν ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς ἱερέας, παιδαγωγός, φιλόσοφος καὶ ἀντιστασιακὸς Heinrich Maier (1908-1945). Ὁ Maier ἠγεῖτο μὴς ἀντιστασιακῆς ὁργάνωσις, τῆς ἀποκαλούμενης CASSIA ἢ Ὁμάδας Maier-Messner, ἡ ὁποία ἀξιολογεῖται ὡς μία ἀπὸ τὶς πιὸ σημαντικὲς γιὰ τοὺς Συμμάχους κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου¹⁵.

Ὁ Maier διακρινόταν ὄχι μόνο γιὰ τὴν παιδεία του (ἦταν κάτοχος δύο διδακτορικῶν), ἀλλὰ κυρίως γιὰ τὸ σπάνιο ἐπικοινωνιακὸ του χάρισμα, ποῦ τὸν ἔκανε ἰδιαίτερα ἀγαπητὸ στους νέους, μὲ τοὺς ὁποίους ἀγαποῦσε νὰ ἀσχολεῖται, παίζοντας μάλιστα πολὺ συχνὰ καὶ πολὺ ἐπιδέξια μαζί τους μπάλα. Ὅταν τὸ ἐθνικοσοσιαλιστικὸ καθεστῶς στὴν Αὐστρία κατήργησε τὴ θρησκευτικὴ διδασκαλία, ὁ Maier ἐπηρεάσθηκε ἄμεσα, καθὼς ἔχασε τὴ δουλειὰ του στὸ σχολεῖο Albertus Magnus στὴν περιοχὴ Währing τῆς Βιέννης τὸ 1938, παραμένοντας ἱερέας στὴν ἐνορία Gersthof, ἰδιαίτερα ἀγαπητὸς στους νέους καὶ μὲ πολλὰς γνωριμίες στὴν κοινωνία τῆς Βιέννης. Αὐτὲς οἱ γνωριμίες, μαζί μὲ τὰ σπάνια ἠγετικά του προσόντα, ἔπαιξαν καίριον ρόλο στὸ στήσιμο τῆς ἀντιστασιακῆς του ὁργάνωσις καὶ τὴ λειτουργία της.

Στενοὶ συνεργάτες τοῦ Maier στὴν ἀντιστασιακὴ του ομάδα ὑπῆρξαν ὁ πιστὸς καθολικὸς καὶ μοναρχικὸς Walter Caldonazzi ἀπὸ τὸ νότιο Τιρόλο, ὁ ἐπιχειρηματίας Franz Josef Messner, διευθυντῆς τοῦ ἐργοστασίου ἐλαστικῶν Semperit στὴ

14 Βλ. Maximilian Liebmann, "Theodor Innitzer", ἐν *Religion Past and Present Online* (<https://referenceworks.brill.com/display/entries/RPPO/SIM-10439.xml>).

15 Wolfgang Neugebauer, *Der österreichische Widerstand*, Edition Steinbauer, Wien 2008, σελ. 154-155. Fritz Molden, *Die Feuer in der Nacht. Opfer und Sinn des österreichischen Widerstandes 1938-1945*. Amalthea, Wien 1988, σελ. 122. Christoph Turner, *The CASSIA Spy Ring in World War II Austria. A History of the OSS's Maier-Messner Group*, McFarland & Co., Jefferson NC 2017, σελ. 14.

Βιέννη, ο αστυνομικός Andreas Hofer, άμεσος άπόγονος του συνονόματου του έθνικού ήρωα τής Αυστρίας, του ήγέτη τής εξέγερσης του Τυρόλου ενάντια στις δυνάμεις του Ναπολέοντα, και αρκετοί άλλοι. Ο Maier όμως ήταν αυτός που εξασφάλιζε τή συνοχή τής ομάδας, χάρη στην ήγετική του φυσιογνωμία, αλλά και τς γνωριμίες του. Στις γνωριμίες αυτές συμπεριλαμβανόταν και ο διοικητής τής Βιέννης από τò 1938 έως τò 1944 ύποστράτηγος Heinrich »Rico« Stümpfl, άξιωματικός του άυτροουγγρικού και κατόπιν του άυστριακού στρατού, ο οποίος ήταν πλήρως ενήμερος για τούς σκοπούς τής ομάδας και προσέφερε σέ αυτή σημαντικές ύπηρεσίες¹⁶.

Αυτό που πρέπει νά σημειώσουμε είναι ότι ή βαθιά χριστιανική του πίστη του Maier και ή πλατιά άνθρωπιστική

βαθιά χριστιανική του πίστη και ή πλατιά άνθρωπιστική παιδεία του που διαμόρφωσε και τόν έντελώς ιδιαίτερο τρόπο με τόν όποιο κινήθηκε ή άντιστασιακή ομάδα τής οποίας ο ίδιος προΐστατο.

Συγκεκριμένα, ο Maier, ως χριστιανός και μάλιστα ιερέας, άπέρριψε εύθους έξ αρχής τήν έπιλογή τής ένοπλης δράσης, που θα άφηνε πίσω της άνθρώπινα θύματα. Άντ' αυτού, επέλεξε μαν άλλη όδό, ή όποία άποδείχθηκε πολύ πιο άποτελεσματική, με έντελώς καθοριστική συμβολή στην πολεμική προσπάθεια τών Συμμάχων: Μέσα από τς ποικίλες διασυνδέσεις του, φρόντιζε νά συγκεντρώνει πληροφορίες και άκριβή σχέδια τών έγκαταστάσεων παραγωγής όπλικών συστημάτων καθοριστικών για τήν πολεμική προσπάθεια τής ναζιστικής Γερμανίας. Στή συνέχεια, περνούσε τς πληροφορο-

Όσο πολυσύνθετη και αν ήταν ή άυστριακή άντίσταση, δέν είναι δυνατόν νά αναφερθεί κανείς σέ αυτήν, χωρίς νά μνημονεύσει μιá έκπληκτική άντιστασιακή ομάδα, τής οποίας προΐστατο... ένας ιερέας. Αυτός ήταν ο Ρωμαιοκαθολικός ιερέας, παιδαγωγός, φιλόσοφος και άντιστασιακός Heinrich Maier (1908-1945). Ο Maier ήγείτο μιās άντιστασιακής όργάνωσης, τής άποκαλούμενης CASSIA ή Ομάδας Maier-Messner, ή όποία αξιολογείται ως μιá από τς πιο σημαντικές για τούς Συμμάχους κατά τή διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

παιδεία του ήταν αυτή που τόν προσανατόλισε εύθους έξ αρχής στην άνάληψη δράσης ενάντια στον Ναζισμό και ό,τι αυτός άντιπροσώπευε. Άπό νωρίς στον πόλεμο, από τόν Μάιο-Ιούνιο του 1940, ο Maier φέρεται νά ήλθε σέ έπαφή με άντιστασιακές ομάδες. Και τελικά ήταν ή

ορίες και τά σχέδια στην Έλβετία, όπου διατηρούσε έπαφή με τόν πολύ γνωστό Allen Dulles (1893-1969), ο οποίος τότε προΐστατο του Γραφείου Στρατηγικών Υπηρεσιών (Office of Strategic Services, OSS, τής Άμερικανικής Υπηρεσίας Πληροφοριών) στη Βέρνη τής Έλβετίας, και μεταπολεμικά θα ανάλαμβανε τή διοίκηση τής CIA σέ κάποια από τά πιο κρίσιμα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου.

16 Peter Broucek, *Militärischer Widerstand. Studien zur österreichischen Staatsgesinnung und NS-Abwehr*, Böhlau Verlag, Wien 2008, σελ. 408.

Έτσι, χάρη στις ενέργειες της ομάδας του Maier, οί Σύμμαχοι μπορούσαν να γνωρίζουν λεπτομέρειες για τὰ «μυστικά όπλα» και άλλα καιρία όπλικά συστήματα της γερμανικής πολεμικής προσπάθειας, όπως για τούς πυραύλους V1 και V2, τὰ άρματα μάχης Tiger, τὰ άεροσκάφη Messerschmitt Bf 109, Messerschmitt Me 163 Komet κ.ά. Και τὸ σημαντικώτερο, μπορούσαν να γνωρίζουν λεπτομέρειες για τις έγκαταστάσεις παραγωγής τους.

δας Maier επέτρεπαν στους Συμμάχους να διενεργούν στοχευμένους βομβαρδισμούς, παραλύοντας –χωρίς υπερβολή– την πολεμική προσπάθεια της ναζιστικής Γερμανίας. Οί βομβαρδισμοί στις βάσεις εκτόξευσης των πυραύλων V1 και V2 στὸ Peenemünde στηρίζονταν άκριβῶς σὲ πληροφορίες της ομάδας Maier. Περιττὸ να τονίσουμε πόσο μεγάλη σημασία εἶχαν όλα αὐτὰ για τὴ συμμαχική πολεμική προσπάθεια!

Αὐτὸ ποὺ πρέπει να σημειώσουμε εἶναι ὅτι ἡ βαθιὰ χριστιανική του πίστη τοῦ Maier και ἡ πλατιὰ ἀνθρωπιστικὴ παιδεία του ἦταν αὐτὴ ποὺ τὸν προσανατόλισε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς στὴν ἀνάληψη δράσης ἐναντία στὸν Ναζισμό και ὅ,τι αὐτὸς ἀντιπροσώπευε. Ἀπὸ νωρὶς στὸν πόλεμο, ἀπὸ τὸν Μάιο-Ιούνιο τοῦ 1940, ὁ Maier φέρεται να ἦλθε σὲ ἐπαφὴ μὲ ἀντιστασιακὲς ομάδες. Και τελικὰ ἦταν ἡ βαθιὰ χριστιανικὴ του πίστη και ἡ πλατιὰ ἀνθρωπιστικὴ παιδεία του ποὺ διαμόρφωσε και τὸν ἐντελῶς ἰδιαίτερο τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο κινήθηκε ἡ ἀντιστασιακὴ ομάδα τῆς ὁποίας ὁ ἴδιος προῖστατο.

Μέσω τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ομάδας Walter Caldonazzi συγκεντρώνονταν καιρίες πληροφορίες και για πολεμικὰ εργοστάσια στὴν περιοχή τοῦ Τιρόλου, όπως τὸ μεγάλο εργοστάσιο Heinkel-Werke στὸ Jenbach τοῦ Τιρόλου, ὅπου, πέραν τῶν άεροσκαφῶν τύπου Heinkel και άρμάτων μάχης Panzer PzKpfW III, κατασκευάζονταν και οί κινητῆρες τοῦ πρωτοποριακοῦ άεριωθούμενου καταδιωκτικοῦ Messerschmitt Me 163 Komet, καθὼς και τὰ πιὸ καιρία έξαρτήματα για τούς κινητῆρες τῶν ἐπαναστατικῶν πυραύλων V2. Ἀνεκτίμητης σημασίας ἦταν και οί πληροφορίες για τὸ εργοστάσιο στὸ Wiener Neustadt, τὸ μεγαλύτερο εργοστάσιο άεροσκαφῶν τῆς ναζιστικῆς πολεμικῆς μηχανῆς. Οί πληροφορίες τῆς ομά-

Σημαντικὸ εἶναι να κατανοήσουμε πὼς ὅλη αὐτή, ἡ τόσο ἀνεκτίμητη δράση τῆς ομάδας Maier ὑποτασσόταν σὲ μιὰ εὐρύτερη λογικὴ τοῦ ἡγέτη της, τοῦ ἱερέα Heinrich Maier: Ἐάν οί συμμαχικοί βομβαρδισμοί κατευθύνονταν στις ἐγκαταστάσεις παραγωγῆς ὀπλων τῆς ναζιστικῆς Γερμανίας, αὐτὸ θὰ ἔφερε τὸ τέλος τοῦ πολέμου πιὸ κοντὰ, θὰ περιορίζε τούς συμμαχικοὺς βομβαρδισμοὺς αὐστριακῶν πόλεων, θὰ γλίτωνε ζωὲς ἀμάχων, και ἐπιπλέον θὰ γλίτωνε ἀπὸ τὴν καταστροφὴ τις βιομηχανικὲς μονάδες ποὺ θὰ ἦταν ἀπαραίτητες για τὴν ἀνασυγκρότηση τῆς Ἀυστρίας μετὰ τὸν πόλεμο. Ὁ ἴδιος ὁ Maier ἔλεγε: «Κάθε βόμβα ποὺ πέφτει σὲ εργοστάσια παραγωγῆς ὀπλων συντομεύει τὸν πόλεμο και σώζει ζωὲς τοῦ

ἄμαχου πληθυσμοῦ»¹⁷. Καὶ δὲν ἐπρόκειτο μόνο γιὰ ἐργοστάσια παραγωγῆς ὄπλων, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅτιδήποτε ἐξυπηρετοῦσε τὴν πολεμικὴ προσπάθεια τῆς ναζιστικῆς Γερμανίας, χαλυβουργεῖα, μονάδες παραγωγῆς συνθετικοῦ καουτσούκ (Buna-πολυβουταδιένιου), ρουλεμὰν κ.ά. Σὲ αὐτὸ τὸ πλαίσιο, παραδίδεται ὅτι ὁ Maier εἶπε κάποτε, παραφράζοντας τὸν Σαίξπηρ: «Τὸ βασιλεῖό μου γιὰ ἓνα ρουλεμάν!»¹⁸.

Ἄξιζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ ὁμάδα Maier δὲν περιοριζόταν στὴ μεταφορὰ στὶς ἀμερικανικὲς μυστικὲς ὑπηρεσίες πληροφοριῶν καὶ σχεδίων τῶν ἐγκαταστάσεων παραγωγῆς ὄπλων συστημάτων τῆς ναζιστικῆς Γερμανίας. Πέρα ἀπ' αὐτό, ἡ ὁμάδα Maier ἦταν αὐτὴ ποὺ ἐνημέρωσε τοὺς Ἀμερικανοὺς γιὰ τὸ ἐν ἐξελίξει Ὀλοκαύτωμα, γιὰ τὰ ἀδιανόητα ἐγκλήματα ποὺ διαπράττονταν στὰ ναζιστικὰ στρατόπεδα συγκέντρωσης¹⁹. Ἡ

π. Heinrich Maier

17 Paul Vecsei, »Der Priester, der unter das Fallbeil kam«, ἐν *Wiener Zeitung*, 13 Μαρτίου 2021, σελ. 19: »Jede Bombe, die auf Rüstungsfabriken fällt, verkürzt den Krieg und verschont die Zivilbevölkerung«.

18 Bernhard Kreutner, *Gefangener 2959. Das Leben des Heinrich Maier. Mann Gottes und unbeugsamer Widerstandskämpfer*, Ecowin, München 2021, σελ. 195.

19 Elisabeth Boeckl-Klamper, Thomas Mang, Wolfgang Neugebauer, *Gestapo-Leitstelle Wien 1938-1945*, Edition Steinbauer, Wien 2018, σελ. 299-305. Hans Schafranek, *Widerstand und Verrat. Gestapospitzel im antifaschistischen Untergrund*, Czernin, Wien 2017, σελ. 161-248. Fritz Molden, *Die Feuer in der Nacht. Opfer und Sinn des österreichischen Widerstandes 1938-1945*, Amalthea Signum, Wien 1988, σελ. 122. Peter Broucek, »Die österreichische Identität im Widerstand 1938-1945«, ἐν *Militärischer Widerstand. Studien zur österreichischen Staatsgesinnung und NS-Abwehr*, Böhlau Verlag, Wien 2008, σελ. 163. Hansjakob Stehle, »Die Spione aus dem Pfarrhaus«, ἐν *Die Zeit*, 5 Ιανουαρίου 1996. Christoph Thurner, *The CASSIA Spy Ring in World War II Austria: A*

ὁμάδα Maier μπόρεσε νὰ ἔχει αὐτὴ τὴν πληροφορόρηση χάρι στὴ γειννίαση ἐργοστασίου τῆς Semperit μὲ τὸ στρατόπεδο συγκέντρωσης τοῦ Ἄουσβιτς, ὅποτε ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Franz Josef Messner, διευθυντῆς τοῦ ἐργοστασίου ἐλαστικῶν Semperit στὴ Βιέννη, μπόρεσε νὰ ἔχει μιὰ σαφῆ εἰκόνα τῆς φρέικς ποὺ ἀκόμη τότε ἐλάχιστοι ὑποψιάζονταν. Οἱ πληροφορίες τῆς ὁμάδας Maier ἦταν τόσο ἀνατριχιαστικὲς, ποὺ οἱ ὑπάλληλοι τῶν ἀμερικανικῶν μυστικῶν ὑπηρεσιῶν στὴν Ἑλβετία δυσκολεύθηκαν νὰ τὶς πιστέψουν!

Ἡ ὁμάδα Maier κυκλοφόρησε καὶ φυλλάδια, στὰ ὁποῖα ὁ ναζιστικὸς μιλιταρισμὸς χαρακτηριζόταν ὡς «ἡ ντροπὴ τοῦ αἰῶνά μας», ἐνῶ ὁ Χίτλερ καταγγελλόταν ὡς «προδότης τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ», «ὁ μεγαλύτερος ἐπικατάρτος ἐγκληματίας ὅλων τῶν ἐποχῶν», «αἰχμάλωτος τῶν ὀνείρων του γιὰ δόξα», «ἐγκλη-

History of the OSS's Maier-Messner Group, McFarland & Company, Jefferson 2017, σελ. 187.

Τελικά, ὁ ἱερέας Heinrich Maier ὀδηγήθηκε στὴ λαϊμπτόμο καὶ ἀποκεφαλίσθηκε ἀπὸ τὸ Περιφερειακὸ Δικαστήριό τῆς Βιέννης στὶς 22 Μαρτίου 1945, στὶς 6:40 μ.μ., τὴν τελευταία ἡμέρα πρὶν τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Αὐστρίας, γιγνόμενος ἔτσι τὸ τελευταῖο θῦμα τοῦ ναζιστικοῦ καθεστῶτος στὴν Αὐστρία. Τὰ τελευταῖά του λόγια, ὅταν ὀδηγεῖτο στὴν ἐκτέλεση, ἦταν: «Ζήτω ὁ Χριστὸς ὁ Βασιλιάς! Ζήτω ἡ Αὐστρία!» (»Es lebe Christus, der König! Es lebe Österreich!«).

ματίας ποὺ μὲ τὴ φιλοδοξία του βυθίζει ἓναν ὀλόκληρο λαὸ στὴν ἄβυσσο». «Ὅλα αὐτὰ ἀκούγονται βέβαια κοινὸς τόπος σήμερα, ἀλλὰ δὲν ἦταν καθόλου εὐκόλο νὰ εἰπωθοῦν τότε, στὴν ὑπὸ ναζιστικὴ ἐξουσία Αὐστρία.

Παράλληλα, ἡ ομάδα Maier σχεδίαζε καὶ τὴ μετάβαση τῆς Αὐστρίας στὴ μεταναζιστικὴ ἐποχὴ, καταρτίζοντας μάλιστα καὶ συγκεκριμένα προγράμματα δράσης. Βέβαια, τὰ σχέδια τῆς ομάδας Maier προέβλεπαν ἓνα καθεστῶς συνταγματικῆς μοναρχίας, μὲ παλινὸρθωση τῆς αὐτοκρατορικῆς δυναστείας τῶν Ἀψβούργων. Αὐτὸς εἶναι καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἐκπληκτικὴ αὐτὴ ἀντιστασιακὴ ὀργάνωση, ἡ διευθυνόμενὴ ἀπὸ ἓναν καθολικὸ ἱερέα, δὲν τιμήθηκε ὅσο τῆς ἄρμοζε στὴ μεταπολεμικὴ Αὐστρία, ἡ ὁποία ἐπέλεξε νὰ κινηθεῖ σὲ διαφοροτικὴ κατεύθυνση²⁰.

Ἡ ομάδα Maier δὲν ἐπρόκειτο νὰ δεῖ τὸ τέλος τοῦ πολέμου. Κάποιες ἀπρόσεκτες κινήσεις τῶν Ἀμερικανῶν στὴ μεταφορὰ χρημάτων μέσῳ Κωνσταντινούπολης καὶ Βουδαπέστης στὴ Βιέννη ὀδήγησαν τὴ Γκεστάπο στὰ ἴχνη τῆς ὀργάνωσης. Ἡ σύλληψη τῶν μελῶν τῆς ομάδας Maier

ἄρχισε σταδιακὰ ἀπὸ τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1944. Ὁ ἴδιος ὁ Maier συνελήφθη στὶς 28 Μαρτίου 1944 στὸν Ναὸ τοῦ Ἁγίου Λεοπόλδου στὴν ἐνορία τοῦ Gersthof τῆς Βιέννης, μετὰ τὴ Θεῖα Λειτουργία. Μεταφέρθηκε στὸ φοβερὸ πρῶν Ξενοδοχεῖο Métropole στὴν Morzinplatz, τὴν ἔδρα τῆς Γκεστάπο στὴ Βιέννη. Τὰ βασιμιστήρια στὰ ὁποῖα ὑποβλήθηκε δὲν τὸν ἐμπόδισαν νὰ πάρει πάνω του ὅλη τὴν εὐθύνη –προκαλώντας μάλιστα μὲ αὐτὸ τὴν ἐκπληξη τῶν ἀνακριτῶν του– καὶ νὰ ἀποκρύψει λεπτομέρειες γιὰ τὴ δράση τῆς ὀργάνωσης, μὲ ἀποτέλεσμα ἡ Γκεστάπο νὰ μὴν καταφέρει νὰ ἀποκαλύψει τὴν τεράστια σημασία τῆς ἀντιστασιακῆς ὀργάνωσης, τὰ μέλη τῆς ὁποίας εἶχε στὰ χεῖρα της²¹.

Ὁ Heinrich Maier ὀδηγήθηκε μαζὶ μὲ τοὺς συνεργάτες του σὲ Λαϊκὸ Δικαστήριό (Volksgerechtshof), μὲ τὴν κατηγορία τῆς «προετοιμασίας γιὰ προδοσία» καὶ τῆς «συμμετοχῆς σὲ αὐτονομιστικὴ ὀργάνωση» (ἡ κατηγορία ἀποκαλύπτει ἀφ' ἑαυτῆς τὸν βαθμὸ στὸν ὁποῖο ἀκόμα καὶ ἡ Γκεστάπο δὲν εἶχε συνειδητοποιήσει τί ἀκριβῶς ἦταν ἡ ἀπίστευτὴ αὐτὴ ἀντιστασιακὴ ὀργάνωση, ποὺ εἶχε κατορθώσει νὰ διαλύσει). Σὲ μυστικὴ δίκη στὶς 27 καὶ 28

20 Γιὰ τὴν ἀκρίβεια, βέβαια, ἡ Αὐστρία δέν... «ἐπέλεξε» ἀκριβῶς τὴν κατεύθυνση πρὸς τὴν ὁποία κινήθηκε, καθὼς ἡ παλινὸρθωση τῆς δυναστείας τῶν Ἀψβούργων ἀπορρίφθηκε ἀσυζητητῶς ἀπὸ τὸν Στάλιν.

21 Christoph Turner, *The CASSIA Spy Ring in World War II Austria. A History of the OSS's Maier-Messner Group*, McFarland & Co., Jefferson NC 2017, σελ. 187.

Ὁ σημερινὸς ἐπισκέπτης τοῦ ἐπιβλητικοῦ νεογοτθικοῦ ναοῦ *Votivkirche* βλέπει σὲ αὐτὸν δύο βιτρώ πού σχετίζονται μὲ τὴν αὐστριακὴ ἀντίσταση ἐνάντια στὸν Ναζισμό: Στὸ ἓνα εἰκονίζεται ἓνας ἱερέας νὰ εὐλογεῖ μὲ τὸ χέρι του, στὸ στρατόπεδο συγκέντρωσης τοῦ Μαουτχάουζεν· εἶναι ὁ π. *Heinrich Maier*, στὸν ὁποῖο ἀναφερθήκαμε ἐκτενῶς ἐδῶ. Στὸ ἄλλο βιτρώ εἰκονίζεται ὁ *Franz Jägerstätter*, πού χρόνια μετὰ ἀνακηρύχθηκε μάρτυρας καὶ ἀγιοποιήθηκε ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία. Τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ πρώτου πρὶν τὴν ἐκτέλεσή του εἶδαμε ὅτι ἦταν: «Ζήτω ὁ Χριστὸς ὁ Βασιλιάς! Ζήτω ἡ Αὐστρία!». Τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ δευτέρου πρὶν τὴν ἐκτέλεσή του ἦταν: «Εἶμαι πλήρως προσηλωμένος στὴν ἐσωτερικὴ ἔνωση μὲ τὸν Κύριο».

Ὅκτωβρίου 1944 ἐπιβλήθηκαν συνολικὰ ὀκτῶ θανατικὲς ποινές, συγκεκριμένα στοὺς: *Heinrich Maier*, *Walter Caldonazi*, *Franz Josef Messner*, *Andreas Hofer*, *Josef Wyhnal*, *Hermann Klepell*, *Wilhelm Ritsch* καὶ *Clemens von Pausinger*.

Μετὰ τὴν καταδίκη του, καὶ ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐκτέλεσης τῆς ποινῆς, ὁ *Maier* μεταφέρθηκε στίς 22 Νοεμβρίου 1944 στὸ στρατόπεδο συγκέντρωσης Μαουτχάουζεν. Ἐκεῖ ὑπέστη φρικτὰ βασανιστήρια ἐπὶ μῆνες. Ὑπάρχει ἡ μαρτυρία ὅτι οἱ φρουροὶ τοῦ στρατοπέδου συγκέντρωσης, πιθανὸν χλευάζοντας τὴν ιδιότητα τοῦ *Maier*, τὴν ιδιότητα τοῦ ἱερέα, τὸν ἔδεσαν χωρὶς ροῦχα στὸν σταυρὸ πού σχηματίζει τὸ κούφωμα ἑνὸς παραθύρου καὶ τὸν κτύπησαν ἀνηλεῶς, μέχρι πού αὐτὸς λιποθύμησε καὶ τὸ σῶμα του ἔμοιαζε περισσότερο μὲ ἓνα κομμάτι κρέας – καὶ ὅμως, ὁ *Maier* ὑπέμεινε τὸ φρικτὸ μαρτύριο, χωρὶς νὰ πει τίποτα²². Χάρη στὴν ἀκλόνητη πίστη μὲ τὴν ὁποία ἀντι-

μετώπισε τὰ πιὸ φρικτὰ βασανιστήρια ἀντιμετωπίσθηκε ἀπὸ ὅλους ὡς “*Miles Christi*” (Στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ), ὅπως μαρτυρεῖ γι’ αὐτὸν ὁ *Bernhard Kreutner* σὲ βιβλίο πού ἔγραψε καὶ ἐξέδωσε πρόσφατα, μὲ τὸν εὐγλωττο τίτλο: *Κρατούμενος 2959. Ἡ ζωὴ τοῦ Heinrich Maier. (Ὁ Ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ἀδάμαστος ἀντιστασιακός)*²³.

Τελικὰ, ὁ ἱερέας *Heinrich Maier* ὀδηγήθηκε στὴ λαμπτόμο καὶ ἀποκεφαλίσθηκε ἀπὸ τὸ Περιφερειακὸ Δικαστήριό τῆς Βιέννης στίς 22 Μαρτίου 1945, στίς 6:40 μ.μ., τὴν τελευταία ἡμέρα πρὶν τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Αὐστρίας, γιγνόμενος ἔτσι τὸ τελευταῖο θῦμα τοῦ ναζιστικοῦ καθεστώτος στὴν Αὐστρία. Τὰ τελευταῖα του λόγια, ὅταν ὀδηγεῖτο στὴν ἐκτέλεση, ἦταν: «Ζήτω ὁ Χριστὸς ὁ Βασιλιάς! Ζήτω ἡ Αὐστρία!» («*Es lebe Christus, der König! Es lebe Österreich!*»).

22 Helga Thoma, *Mahner-Helfer-Patrioten. Porträts aus dem österreichischen Widerstand*, EDITION VABENE, Klosterneuburg 2004, σελ. 159.

23 *Bernhard Kreutner, Gefangener 2959. Das Leben des Heinrich Maier. Mann Gottes und unbeugsamer Widerstandskämpfer*, Ecowin, München 2021, σελ. 82

“Οτι μὲν πίσω ἀπὸ τὴ φρίκη τοῦ Ναζισμοῦ βρισκόταν ἡ Ἄρνηση, αὐτὸ εἶναι κάτι ποὺ εἶδαμε διὰ μακρῶν σὲ σειρὰ μελετῶν μας ποὺ φιλοξενήθηκαν στὶς στήλες τῶν Ἀκτίνων. Ἀλλὰ τὸ ὅτι καὶ πίσω ἀπὸ τὴν ἀντίσταση στὸν Ναζισμό κρυβόταν ἡ χριστιανικὴ πίστη, αὐτὸ εἶναι κάτι ποὺ μόλις τώρα ἀρχίζουμε νὰ ἀνακαλύπτουμε. Καὶ ἔχουμε πολλὰ ἀκόμα νὰ ποῦμε...”

Ἐπίμετρον Α΄ μέρους

Ἦδη σὲ αὐτὸ τὸ Α΄ μέρος τῆς μελέτης μας γιὰ τὴ χριστιανικὴ ἀντίσταση στὸν Ναζισμό στὴν Αὐστρία, εἶδαμε πράγματα ποὺ δὲν εἶναι εὐρύτερα γνωστά – ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι! “Οτι μὲν πίσω ἀπὸ τὴ φρίκη τοῦ Ναζισμοῦ βρισκόταν ἡ Ἄρνηση, αὐτὸ εἶναι κάτι ποὺ εἶδαμε διὰ μακρῶν σὲ σειρὰ μελετῶν μας ποὺ φιλοξενήθηκαν στὶς στήλες τῶν Ἀκτίνων. Ἀλλὰ τὸ ὅτι καὶ πίσω ἀπὸ τὴν ἀντίσταση στὸν Ναζισμό κρυβόταν ἡ χριστιανικὴ πίστη, αὐτὸ εἶναι κάτι ποὺ μόλις τώρα ἀρχίζουμε νὰ ἀνακαλύπτουμε. Καὶ ἔχουμε πολλὰ ἀκόμα νὰ ποῦμε...”

Ὁ ἐπισκέπτης τῆς σημερινῆς Βιέννης δὲν θὰ παραλείψει νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸν μεγαλοπρεπῆ νεογοθικὸ Ἀναθηματικὸ Ναό (Votivkirche), μὲ τοὺς πανύψηλους δίδυμους πύργους τοῦ τῶν 99 μ. Ὁ ἐμβληματικὸς αὐτὸς ναὸς κτίσθηκε εἰς ἔνδειξιν εὐχαριστίας γιὰ τὴν ἐπιβίωση τοῦ αὐτοκράτορα Φραγκίσκου Ἰωσήφ ἀπὸ τὴν ἐναντίον του ἀπόπειρα δολοφονίας τὸ 1853· ὁ θεμέλιος λίθος τέθηκε στὶς 24 Ἀπριλίου 1856, καὶ ὁ ναὸς ὀλοκληρώθηκε στὶς 24 Ἀπριλίου 1879, ὅποτε καὶ ὀργανώθηκε λαμπρὴ ἐκδήλωση, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἀργυροῦ Ἰωβηλαίου τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ζευγους τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσήφ καὶ τῆς Ἐλισάβετ. Ὁ σημερινὸς ἐπισκέπτης τοῦ ἐπιβλητικοῦ αὐτοῦ ναοῦ βλέπει σὲ αὐτὸν δύο βιτρώ²⁴ ποὺ

σχετίζονται μὲ τὴν αὐστριακὴ ἀντίσταση ἐναντία στὸν Ναζισμό: Στὸ ἓνα εἰκονίζεται ἓνας ἱερέας νὰ εὐλογεῖ μὲ τὸ χέρι του, στὸ στρατόπεδο συγκέντρωσης τοῦ Μαουτχάουζεν· εἶναι ὁ π. Heinrich Mayer, στὸν ὅποιο ἀναφερθήκαμε ἐκτενῶς ἐδῶ. Στὸ ἄλλο βιτρώ εἰκονίζεται ὁ Franz Jägerstätter, ποὺ χρόνια μετὰ ἀνακηρύχθηκε μάρτυρας καὶ ἁγιοποιήθηκε ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία. Τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ πρώτου πρὶν τὴν ἐκτέλεσίν του εἶδαμε ὅτι ἦταν: «*Ζήτω ὁ Χριστὸς ὁ Βασιλιάς! Ζήτω ἡ Αὐστρία!*». Τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ δευτέρου πρὶν τὴν ἐκτέλεσίν του ἦταν: «*Εἶμαι πλήρως προσπλωμένος στὴν ἐσωτερικὴ ἔνωση μὲ τὸν Κύριο*».

Στὸν Jägerstätter ὁμως καὶ σὲ ἄλλες μορφές τῆς χριστιανικῆς ἀντίστασης στὸν Ναζισμό στὴν Αὐστρία θὰ ἀναφερθοῦμε στὸ ἐπόμενο, δεῦτερο μέρος τῆς μελέτης μας. Ἔχουμε πολλὰ νὰ ποῦμε... Καὶ ἔχουμε πολλὰ νὰ μάθουμε...

[Συνεχίζεται]

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΤΣΕΝΤΟΣ

von Führich, τοῦ Edward von Steinle, τοῦ Ferdinand Laufberger καὶ ἄλλων σημαντικῶν Αὐστριακῶν ζωγράφων. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου ὅλα τὰ τζάμια καταστράφηκαν σὲ βομβαρδισμούς, καὶ κατασκευάσθηκαν προσωρινὰ παράθυρα ἀπὸ ἀπλὸ γυαλί. Κατὰ τὶς ἐργασίες ἀποκατάστασης τοῦ 1960-1973, σχεδιάσθηκαν νέα βιτρώ, γιὰτὶ σχεδὸν σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις δὲν ὑπῆρχαν τὰ σχέδια τῶν ἀρχικῶν, καὶ ἔτσι αὐτὰ δὲν μποροῦσαν νὰ ἐπανακατασκευασθοῦν.

24 Ἀρχικά ὑπῆρχαν 78 βιτρώ, σὲ σχέδια τοῦ Joseph

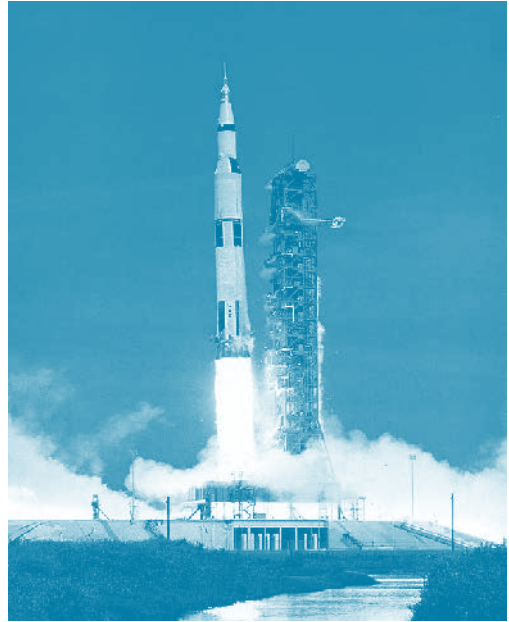
Ο ΠΥΡΑΥΛΟΣ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΗΣ

Είναι γνωστό ότι κάθε καινούργια εφεύρεση πρώτα χρησιμοποιείται για στρατιωτικούς σκοπούς και αργότερα για ειρηνικούς και ωφέλιμους σκοπούς της ανθρωπότητας. Από τον γενικό αυτό κανόνα δεν ήταν δυνατό να ξεφύγει και η εφεύρεση των πυραύλων. Έτσι χρησιμοποιήθηκαν πρώτα –και συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται και σήμερα με ακόμη έντονότερους ρυθμούς– περισσότερο για πολεμικούς σκοπούς, και λιγότερο για ειρηνικούς και ωφέλιμους για τον άνθρωπο σκοπούς. Παρά ταύτα, είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον να γνωρίσουμε πώς ο πύραυλος αποτέλεσε τον βασικό παράγοντα για την ανάπτυξη της Διαστημικής και των άλλων έπιστημονικών ανακαλύψεων και προόδων.

Τί είναι ο πύραυλος

Ο πύραυλος είναι ένα όχημα που μπορεί να κινηθεί με τη βοήθεια δικής του προωθητικής δύναμης, σύμφωνα με την αρχή της δράσης-αντίδρασης. Πρόκειται για σύστημα προώθησης εξωτερικής καύσης, στο οποίο τα καύσιμα αναφλέγονται, μόλις εξέλθουν από το άκροφύσιο του πυραυλοκινητήρα. Οί πύραυλοι χρησιμοποιούν στερεά ή υγρά καύσιμα, όπως υδραζίνη, υδροποιημένο υδρογόνο και φυσικό αέριο.

Ο πύραυλος, ανάλογα με την κατασκευή του, εκτοξεύει προς τα πί-

σω χημικά καύσιμα, υδρογόνο, ιόντα ή ηλεκτρισμένα σωματίδια, και έτσι από αντίδραση προωθείται προς τα εμπρός. Είναι σχεδιασμένος για μεγάλες αποστάσεις, και μάλιστα διαστημικές. Γι' αυτό και χρησιμοποιήθηκε στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, στους τεχνητούς δορυφόρους της Γης, στο ταξίδι για τη Σελήνη των αστροναυτών, στην εξερεύνηση του διαπλανητικού χώρου και στην εκπόνηση προγραμμάτων για την εξερεύνηση του Διαστήματος, ακόμη και πέρα από τα όρια του ήλιακού μας συστήματος.

Ο Νεύτων ήταν ο πρώτος που συνειδητοποίησε ότι ένα αντικείμενο κινούμενο με μεγάλη ταχύτητα θα μπορούσε να εξουδετερώσει την έλξη της Γης και

νά μπει σὲ τροχιά γύρω ἀπὸ αὐτή. Οἱ τρεῖς ὅμως ἀδιαφιλονίκητοι πατέρες τῆς πυραυλικῆς τεχνολογίας εἶναι ὁ Ρῶσος μαθηματικὸς Τσιολκόφσκυ (Konstantin Tsiolkovsky, 1857- 1935), ὁ Ἀμερικανὸς φυσικὸς Γκόντάρντ (Robert Goddard, 1882-1945) καὶ ὁ Γερμανὸς μηχανικὸς Ὁμπερτ (Hermann Oberth, 1894-1989). Οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἐρευνητὲς, ἀνεξάρτητα μεταξύ τους, ἐπινόησαν τεχνητὲς μεθόδους κατασκευῆς πυραύλων, σχεδὸν ταυτόχρονα,

καὶ τριῶν ὀρόφων) μὲ καύσιμα, ὥστε νὰ ἀπορρίπτεται ὁ ὄροφος τοῦ ὁποῖου τὰ καύσιμα ἔχουν ἐξαντληθῆ καὶ νὰ ἀπαλλάσσεται ὁ πύραυλος ἀπὸ τὸ περιττὸ βάρος. Πιὸ ἀποτελεσματικὸς εἶναι ἕνας συνδυασμὸς στερεῶν καὶ ὑγρῶν καυσίμων, ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ λεγόμενος μιγὰς πύραυλος.

Ὅλοι οἱ πύραυλοι ποὺ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τῆς 10ετίας τοῦ 1980, «Δέλτα», «Ἄτλας-Κένταυρος»,

Εἶναι γνωστὸ ὅτι κάθε καινούργια ἐφεύρεση πρῶτα χρησιμοποιεῖται γιὰ στρατιωτικὸς σκοποὺς καὶ ἀργότερα γιὰ εἰρηνικὸς καὶ ὠφέλιμους σκοποὺς τῆς ἀνθρωπότητας. Ἀπὸ τὸν γενικὸ αὐτὸ κανόνα δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ξεφύγει καὶ ἡ ἐφεύρεση τῶν πυραύλων. Ἔτσι χρησιμοποιήθηκαν πρῶτα –καὶ συνεχίζουν νὰ χρησιμοποιοῦνται καὶ σήμερα μὲ ἀκόμη ἐντονώτερους ρυθμούς– περισσότερο γιὰ πολεμικὸς σκοποὺς, καὶ λιγώτερο γιὰ εἰρηνικὸς καὶ ὠφέλιμους γιὰ τὸν ἄνθρωπο σκοποὺς. Παρὰ ταῦτα, εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίσουμε πῶς ὁ πύραυλος ἀποτέλεσε τὸν βασικὸ παράγοντα γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς Διαστημικῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων καὶ προόδων.

ποὺ ἀξιοποιήθηκαν λίγο ἀργότερα στὴν παραγωγή τῶν πρώτων προωθητικῶν συστημάτων αὐτῆς τῆς κατηγορίας. Ἀναμφισβήτητα, ὅμως, ὁ πρῶτος κατασκευαστὴς πυραύλων ὑπῆρξε ὁ γερμανικῆς καταγωγῆς Γερμανοαμερικανὸς Βέρνερ Φὸν Μπράουν (Wernher von Braun, 1912-1977). Δυστυχῶς, ὅμως, οἱ πύραυλοι αὐτοὶ στὰ πρῶτα χρόνια χρησιμοποιήθηκαν γιὰ πολεμικὸς σκοποὺς.

Ἡ ταχύτητα ποὺ ἀπαιτεῖται, γιὰ νὰ τεθεῖ ἕνας δορυφόρος σὲ περιγεία τροχιά ὕψους 200 χμ., εἶναι ἡ δευτέρη κοσμικὴ ταχύτητα τῶν 9,5 χμ/δ. Γιὰ νὰ ἀποκτηθῆ ἡ ταχύτητα αὐτή, χρειάστηκε νὰ χρησιμοποιηθῆ πύραυλος πολυώροφος (δύο

«Τιτάν», ἀποτελοῦν βελτιώσεις καὶ ἐξελίξεις τῶν στρατιωτικῶν πυραύλων «Θῶρ», «Ἄτλας» καὶ «Τιτάν», ἀντίστοιχα.

Ἀνάλογα μὲ τὴν ἐνεργειακὴ τροφοδότηση τοῦ συστήματος πρόωσης τῶν πυραύλων, αὐτοὶ διακρίνονται στὶς ἀκόλουθες κατηγορίες:

1. Θερμοδυναμικοὶ πύραυλοι, μὲ κύρια πηγὴ τὴν ἐνέργεια ἀπὸ χημικὲς ἢ παρεμφερεῖς ἐξωθερμικὲς ἀντιδράσεις τῶν προωθητικῶν.

2. Θερμοηλεκτρικοὶ πύραυλοι, ποὺ ἀντλοῦν τὴ θερμικὴ ἐνέργεια ἀπὸ τὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα ποὺ διοχετεύεται στὸ προωθητικὸ μὲ ἀπλὲς ἀντιστάσεις ἢ μὲ βολταϊκὰ τόξα.

3. Ηλεκτροδυναμικοί πύραυλοι, που έχουν πηγή ενέργειας το ηλεκτρικό ρεύμα και η ώθηση προέρχεται από την κίνηση αγώγιμων σωματιδίων με πολύ υψηλές ταχύτητες, υπό την επίδραση ηλεκτρομαγνητικών πεδίων (προώθηση ιόντων, προώθηση πλάσματος).

4. Πυρηνικοί θερμοκοί πύραυλοι, που λειτουργούν με ενέργεια προερχόμενη από πυρηνική σχάση στον αντιδραστήρα τους.

Άρχη λειτουργίας του πυραύλου

Ο πύραυλος είναι ένα όχημα που προωθείται δια της έκτοξευσεως μέρους της ίδιας του της μάζας αντίθετα από τη φορά της κινήσεώς του. Αύτος ο τρόπος πρόωσης στηρίζεται στη φυσική αρχή «διατήρησης της όρμης» ήτοι:

«Υλικό σώμα με μάζα M , που κινείται με ταχύτητα V , διαθέτει όρμη $P = M \cdot V$, ή οποία παραμένει σταθερή, εφόσον επί του σώματος δεν ασκείται εξωτερική δύναμη».

Αν αυτό το σώμα εκβάλλει μέρος m της μάζας του με ταχύτητα έκβολής V_e , ή ταχύτητά του θα αυξηθεί κατά ΔV , έτσι, ώστε το μέτρο της όρμης του συστήματος, που εκφράζεται από την ποσότητα $m(V - V_e) + (M - m)(V + \Delta V)$, να παραμένει ίσο με την αρχική όρμη P . Από την αρχή διατήρησης της όρμης συνάγεται η θεμελιώδης σχέση:

$$P = m(V - V_e) + (M - m)(V + \Delta V)$$

υπό την σχεδόν πάντοτε ισχύουσα προϋπόθεση ότι: $m \leq M$.

Ο πύραυλος, συνεπώς, επιταχύνεται κατά φορά αντίθετη της έκβολής της μάζας m , χωρίς μάλιστα να χρειάζεται κανένα είδος στήριξης, γεγονός που εξηγεί την δυνατότητα επιταχύνσεως πυραύλου στο διαστημικό κενό.

Η ταχύτητα που απαιτείται, για να τεθεί δορυφόρος σε περιγεια τροχιά

ύψους 200 χμ., πλησιάζει τα 9,5 χμ/δ., προσαυξημένη κατά 1,7 χμ/δ., που αντιπροσωπεύουν την καταναλώμενη ενέργεια λόγω ατμοσφαιρικής τριβής, κατά την πρώτη φάση της έκτοξευσης και κατά την επίτευξη του ύψους των 200 χμ. Η παραγωγή της απαιτούμενης για την ταχύτητα των 9,5 χμ/δ. ώσεως είναι δυνατή μέσω άπλου πυραύλου με κινητήρα υγρών καυσίμων.

Λειτουργία πυραύλου με υγρά ή στερεά καύσιμα

Στο έσωτερικό του πυραυλοκινητήρα υγρών καυσίμων υπάρχουν χωρισμένες δεξαμενές υγρού καυσίμου και οξειδωτικού. Το καύσιμο δεν καίγεται, εκτός και αν αναμειχθεί με το οξειδωτικό. Και τα δυο άντλούνται μέσα από το θάλαμο καύσης, όπου ένας σπινθήρας τα ανάβει. Όταν πλέον αναμειγνύονται μεταξύ τους, αποτελούν το «κινητήριο μείγμα». Όπως καίγεται το κινητήριο μείγμα, παράγει άερα, που βγαίνουν με ταχύτητα από το άκροφύσιο, σπρώχνοντας τον πύραυλο μπροστά.

Στους πυραυλοκινητήρες στερεών καυσίμων, το καύσιμο και το οξειδωτικό δεν είναι σε ξεχωριστά δοχεία. Έχουν αναμειχθεί από την αρχή σε μια κολλώδη μάζα.

Τα υλικά κατασκευής των πυραύλων

Σε όλους τους πυραύλους τα δυο βασικά στοιχεία είναι το σώμα τους, που δεν είναι άλλο από μια δεξαμενή ή οποία περιέχει τα καύσιμα, και ο σωλήνας εκτόνωσης. Για την κατασκευή των σωμάτων των πυραύλων, ή περιέλιξη υαλονημάτων βαπτισμένων σε συνθετικές ρητίνες προσφέρει μεγάλες δυνατότητες αντοχής και συναγωνίζεται με επιτυχία τις κατα-

σκευές από χαλύβδινες λαμαρίνες. Στους σωληνες ἐκτόνωσης τὸ πρόβλημα τῶν ὑλικῶν ἀφορᾷ κυρίως τὴ θερμικὴ προστασία καὶ τὴν ἀντοχὴ στὴ διάβρωση ποὺ προκαλοῦν τὰ ἀέρια καύσης.

Σὲ περίπτωση πυραύλων μεγάλων διαστάσεων ἢ θερμοκρασία καύσης τῶν ἀερίων ξεπερνάει κατὰ πολὺ τὴ θερμοκρασία τήξης τῶν πιὸ ἀνθεκτικῶν μετάλλων, ὅπως τὸ βολφράμιο (3410°C) ἢ τὸ ταντάλιο (3000°C) καὶ χρειάζεται ἐξεύρεση μεθόδων φύξης τῶν ἐκτεθειμένων σ' αὐτὰ ὑλικῶν ἢ νέες μέθοδοι καταργασίας τους.

Τὸ ὑλικὸ κατασκευῆς τοῦ σώματος τοῦ πυραύλου πρέπει, μεταξὺ ἄλλων ιδιοτήτων, νὰ παρουσιάζει ἰσχυρὴ ἀντίσταση στὴν ἔλξη καὶ μεγάλο ὄριο ἐλαστικότητας, καλὴ ἀντοχὴ στὴς πιέσεις, μικρὴ εὐαισθησία στὴν ἐπέκταση τῶν ρωγμῶν καὶ ἐξαιρετικὴ ὁμοιομορφία, λόγῳ τῶν μεγάλων ἐπιφανειῶν ποὺ προσφέρονται στὴς ἔντονες ἀντιδράσεις.

Πολλὲς φορὲς γιὰ τὸ περίβλημα τῶν πυραύλων χρησιμοποιοῦνται πυριμάχα

Δοκιμὲς τῶν πυραύλων

Πάρα πολλὲς δοκιμὲς πυραύλων ἐκτελοῦνται κοντὰ στὸ ἔδαφος. Εἶναι δὲ αὐτές:

1. Δοκιμὲς ἀεροδυναμικῆς, οἱ ὁποῖες ἔχουν σκοπὸ νὰ περιορίσουν στὸ ἐλάχιστο τὴς πιθανὲς ἀποκλίσεις στὴν κατεύθυνση τοῦ πυραύλου, κυρίως κατὰ τὴ ροὴ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρα. Τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ ταχύτητα τοῦ πυραύλου ξεπερνᾷ τὸ «φράγμα τοῦ ἤχου», ἀναπτύσσεται μιὰ ἰσχυρὴ αὔξηση τῆς ἀεροδυναμικῆς ἀντίστασης, λόγῳ καὶ τῆς ἐμφάνισης τῶν πρώτων κυμάτων κρούσης.

2. Δοκιμὲς πυραυλοκινητήρων, κατὰ τὴς ὁποῖες ἐλέγχεται μὲ ἀκτίνες X ἐὰν ὅλες οἱ συγκολλήσεις ἔγιναν πλήρεις χωρὶς κανένα ἐλάττωμα καὶ καμμία ρωγμὴ, ἔστω καὶ ἀνεπαίσθητη. Παράλληλα, γίνονται καὶ δοκιμὲς ἀντίστασης τοῦ θαλάμου καύσης, μὲ ἰσχυρὲς ἐσωτερικὲς πιέσεις, ἐνῶ ἐλέγχεται ὁλόκληρο τὸ φάσμα συχνοτήτων τῶν κραδασμῶν, ἀπὸ τὴς ὑψηλὲς ἀκουστικὲς συχνότητες, ποὺ προκαλοῦν συχνὲς θραύσεις τῶν λεπτῶν ἴλε-

Σὲ ὅλους τοὺς πυραύλους τὰ δυὸ βασικὰ στοιχεῖα εἶναι τὸ σῶμά τους, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ μιὰ δεξαμενὴ ἢ ὁποῖα περιέχει τὰ καύσιμα, καὶ ὁ σωληνας ἐκτόνωσης. Γιὰ τὴν κατασκευὴ τῶν σωμάτων τῶν πυραύλων, ἡ περιέλιξη ὑαλονημάτων βαπτισμένων σὲ συνθετικὲς ρητίνες προσφέρει μεγάλες δυνατότητες ἀντοχῆς καὶ συναγωνίζεται μὲ ἐπιτυχία τὴς κατασκευὲς ἀπὸ χαλύβδινες λαμαρίνες. Στους σωληνες ἐκτόνωσης τὸ πρόβλημα τῶν ὑλικῶν ἀφορᾷ κυρίως τὴ θερμικὴ προστασία καὶ τὴν ἀντοχὴ στὴ διάβρωση ποὺ προκαλοῦν τὰ ἀέρια καύσης.

μέταλλα τῶν ὁποίων τὸ σημεῖο τήξης βρίσκεται πάνω ἀπὸ 1800°C, ὅπως τὸ χρώμιο (1850°C), τὸ τιτάνιο (3000°C) καὶ τὸ βολφράμιο (3410°C).

κτρικῶν συρμάτων στὰ σημεῖα συγκόλλησής τους, ὡς τὴς χαμηλὲς συχνότητες, τῶν ὁποίων τὰ συνεχῆ χτυπήματα πάνω στὰ τοιχώματα τοῦ κινητήρα μεταδίδονται στὴς δεξαμενές.

3. Δοκιμές κραδασμών πάνω στο έδαφος, οι οποίες προκαλούνται άμεσα μόλις πυροδοτηθεί ο πύραυλος. Έπειδή τότε η καύση δεν είναι έντελως σταθερή, η συνάντηση των έκτονουμένων αερίων με τον ατμοσφαιρικό αέρα προκαλεί κραδασμούς στις ακουστικές συχνότητες. Οί ταλαντώσεις αυτές, που αισθάνθηκε ο αστροναύτης Τζών Γκλνν μέσα στον θαλαμίσκο «Ερμής» στην κορυφή του πυραύλου, του έδωσαν την εντύπωση ότι βρισκόταν πάνω σε μια τραμπάλα.

4. Άλλες δοκιμές είναι, π.χ., η διαπίστωση αντοχής των δεξαμενών στις ισχυρές πιέσεις, η κανονική λειτουργία ολόκληρης της ηλεκτρικής και ηλεκτρονικής εγκατάστασης κ.λπ.

Η ανάπτυξη των πυραύλων

Η πρόοδος των δορυφορικών έκτοξευσεων έγινε δυνατή με την ανάπτυξη προωστικών πυραύλων, που μπορούν να έκτοξεύουν βαρύτερους δορυφόρους. Στις αρχές της 10ετίας του 1960, ο δορυφόρος «Σύνκομ» έκτοξεύθηκε με έναν πύραυλο «Δέλτα», που την εποχή εκείνη μπορούσε να θέσει σε γεωστάσιμη τροχιά δορυφόρους βάρους μόλις 39 χλγ. Περὶ τὸ 1980, οί πύραυλοι «Δέλτα» έκτόξευαν δορυφόρους 550 χλγ., ἐνῶ οί πύραυλοι «Άτλας-Κένταυρος» μπορούσαν να θέσουν σε γεωστατική τροχιά ακόμη βαρύτερους δορυφόρους, ὅπως είναι, λόγου χάριν, ὁ «Ίντέλσατ-5», που ζύγιζε περίπου 2 τόνους. Οί πύραυλοι αυτοί χρησιμοποιούνταν για την έκτόξευση στρατιωτικών δορυφόρων, ἐνῶ ἀκόμη ισχυρότεροι πύραυλοι «Τιτάν-3c» χρησιμοποιήθηκαν για ταυτόχρονη έκτόξευση πολλῶν δορυφόρων.

Ο ἰαπωνικός πύραυλος «N» είχε ομοιότητες με τὸν ἀμερικανικό τύπο «Δέλτα», ἐνῶ ὁ γαλλικός «Άριάν» είχε κατά τι καλύτερες ἐπιδόσεις ἀπὸ τοὺς ἀμερικανι-

κούς «Δέλτα» καὶ «Άτλας-Κένταυρος» καὶ είχε πραγματοποιήσει ἀρκετὲς ἐπιτυχεῖς πτήσεις. Τὸ ἀμερικανικό ὄχημα «STS», γνωστότερο ὡς «Διαστημικό Λεωφορεῖο», ἦταν ἓνα ἐπανδρωμένο διαστημόπλοιο, τὸ κυρίως ὄχημα τοῦ ὁποῖου ἐπέστρεφε καὶ προσγειωνόταν σὰν ἀνεμοπλάνο σὲ ἀεροδρόμιο, ἐνῶ τὰ κελύφη τῶν στερεῶν προωστικῶν πυραύλων τοῦ ἔπεφταν στὸν ὠκεανὸ με ἀλεξίπτωτο καὶ ξαναχρησιμοποιούνταν. Τὸ ὄχημα αὐτὸ μπορούσε νὰ τοποθετήσει φορτίο ἀρκετῶν δορυφόρων σὲ χαμηλὴ τροχιά γύρω ἀπὸ τὴ Γῆ. Για τὴν τοποθέτηση σὲ γεωσύγχρονη τροχιά, ἀπαιτεῖτο πρόσθετη πρόωση, που τὴν παρείχε εἴτε ἕνας ἀδρανειακὸς ἄνω ὄροφος, εἴτε πυραυλοκινητήρας ἐνσωματωμένος στὸν ἴδιο τὸ δορυφόρο.

Τὸ Διαστημικό Λεωφορεῖο, βάρους 30 περίπου τόνων, εἶχε σχεδιασθεῖ για νὰ θέτει σὲ χαμηλὴ τροχιά. Οί ἐπανδρωμένες πτήσεις Διαστημικῶν Λεωφορείων, με τὴν τεχνολογία τους, μπορούσαν νὰ ἐπιτρέψουν τὴ συναρμολόγηση ἢ ἐπισκευὴ μεγάλων τηλεπικοινωνιακῶν δορυφόρων σὲ χαμηλὲς τροχιὰς γύρω ἀπὸ τὴ Γῆ. Ἐν τούτοις, ἡ συναρμολόγηση σὲ τροχιά ἦταν ἐξαιρετικὰ δαπανηρὴ καὶ δὲν φαινόταν ἀπαραίτητη.

Ὁ πολυώροφος πύραυλος

Πολυώροφος εἶναι ὁ πύραυλος που ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ ἢ καὶ περισσότερους ὀρόφους. Ὁ ἀπλὸς πύραυλος ἀποδείχτηκε ὅτι δὲν εἶναι κατάλληλος για τὴν έκτόξευση τεχνιτῶν δορυφόρων τῆς Γῆς. Ἡ λύση τοῦ προβλήματος συνίσταται στὸν συνδυασμὸ πολλῶν πυραύλων, με ἐπάλληλη ἢ παράπλευρη διάταξη, καθένας ἀπὸ τοὺς ὁποῖους παράγει μέρος τῆς ἀπαιτούμενης ὥσης. Πρόκειται για τὴν ἀρχὴ τῶν «πολυώροφων» πυραύλων. Κάθε τμημα ἐνὸς διώροφου πυραύλου μπορεῖ, για παράδειγμα, νὰ παραγάγει

ταχύτητα μόνο 4,75 χμ./δ., προκειμένου να επιτευχθεί η τοποθέτηση ωφέλιμου φορτίου σε τροχιά.

Ο πύραυλος «Κρόνος-5» ήταν ένας πολυώροφος πύραυλος.

Γενικά, οι πύραυλοι έκτοξεύσεως δορυφόρων διαθέτουν δυο ή τρεις όροφοι, στους οποίους είναι μερικές φορές χρίσι-

Οί πολυώροφοι πύραυλοι είναι αποδοτικότεροι, αλλά περισσότερο πολύπλοκοι μηχανικά και λειτουργικά. Η βασική αρχή της συγκρότησής τους, όμως, είναι απλή και συνίσταται στις έξι ιδιορρυθμίες τους:

1. Ο κάθε όροφος είναι ουσιαστικά ένας ανεξάρτητος πύραυλος, που μπορεί

Πολυώροφος είναι ο πύραυλος που αποτελείται από δυο ή και περισσότερους όροφοι. Ο απλός πύραυλος αποδείχτηκε ότι δεν είναι κατάλληλος για την εκτόξευση τεχνητών δορυφόρων της Γης. Η λύση του προβλήματος συνίσταται στον συνδυασμό πολλών πυραύλων, με επάλληλη ή παράπλευρη διάταξη, καθένας από τους οποίους παράγει μέρος της απαιτούμενης ώσης. Πρόκειται για την αρχή των «πολυώροφων» πυραύλων.

μη ή προσθήκη ενός «μηδενικού ορόφου» αποτελούμενου από βοηθητικούς πυραύλους, που λειτουργούν για βραχύ χρονικό διάστημα μετά την εκκίνηση, βοηθώντας στην απογείωση.

Ουσιαστικά πρόκειται για ένα συγκρότημα δυο ή περισσότερων πυραύλων, καθένας από τους οποίους έχει δικό του κινητήρα. Οί πύραυλοι αυτοί πυροδοτούνται διαδοχικά. Ο πρώτος όροφος, αφού εκτελέσει την αποστολή του, αποσπάται από το σύνολο, το οποίο έτσι απαλλάσσεται από το περιττό του βάρος, ενώ η πυροδότηση του δεύτερου ορόφου επιτρέπει σημαντικό κέρδος σε ταχύτητα. Παρόμοια κέρδη επιτυγχάνονται και μετά την αποκόλληση των επόμενων ορόφων, έως ότου ο τελευταίος όροφος, που φέρει το ωφέλιμο φορτίο, κατορθώσει να αποκτήσει πολύ μεγάλη ταχύτητα.

Υπάρχουν επίσης πύραυλοι οι όροφοι των οποίων δεν είναι τοποθετημένοι ο ένας πάνω από τον άλλο, αλλά ο ένας δίπλα στον άλλο.

να απορριφθεί, αφού μετά την ολοκλήρωση της λειτουργίας του αποτελεί πλέον περιττό «έξρα».

2. Οί όροφοι τοποθετούνται «έν σειρά», δηλαδή ο ένας πάνω στον άλλο κατά τη διεύθυνση του κοινού πυραυλικού άξονα, ή αντίθετά τους είναι από κάτω προς τα πάνω, όπως και η σειρά απόρριψής τους.

3. Ο πρώτος όροφος έχει ως ωφέλιμο φορτίο το σύνολο της μάζας των επόμενων ορόφων, ο δε τελευταίος όροφος έχει ως ωφέλιμο φορτίο τη μάζα του δορυφόρου της διαστημικής αποστολής, που προορίζεται να τεθεί σε γήινη ή διαπλανητική τροχιά.

Πυρηνικός πύραυλος

Από τους διαφόρους τύπους των πυραύλων, ενδιαφέρον είναι ο πύραυλος που κινείται με πυρηνική ενέργεια. Η σχετική ιστορία ξεκινά το 1950, μια εποχή στην οποία ο περισσότερος κό-

σμος ζούσε με τον τρόπο ενός πυρηνικού πολέμου, αλλά υπήρχαν και μερικοί επιστήμονες που αναζητούσαν ειρηνικές εφαρμογές της πυρηνικής ενέργειας. Μια ενδιαφέρουσα ιδέα που παρέμεινε ήταν το πρότζεκτ «Ωρίων», το οποίο επιδίωκε να χρησιμοποιήσει πυρηνικές βόμβες ως πηγή ενέργειας στα άστρόπλοια.

Σε γενικές γραμμές το σχέδιο ήταν απλό: δημιουργία μικρών ατομικών βομβών που πέφτουν ελεύθερα και διαδοχικά στο πίσω μέρος του αστροπλοίου. Η έκρηξη της κάθε βόμβας δημιουργεί ένα ώστικό κύμα ενέργειας και σπρώχνει το άστρόπλοιο προς τα εμπρός.

Την ιδέα ανέπτυξε ο φυσικός Θεόδωρος Ταίυλορ (Ted Taylor) μαζί με τον Φρήμαν Ντάϊσον (Freeman Dyson). Όμως η Συνθήκη Απαγόρευσης Πυρηνικών Δοκιμών, του 1963, δυσχέρανε τον πειραματισμό με ατομικές βόμβες μορφής μινιατούρας. Το άστρόπλοιο «Ωρίων» υποβιβάσθηκε, τελικά, και ξέμεινε άχρησιμοποίητο. (Κάκου, 2019).

Πύραυλος με κινητήρα ιόντων

Ο πύραυλος με κινητήρα ιόντων εκπέμπει μια γαλαξωπή ακτίνα από ιονισμένα άτομα του εύγενοϋς αερίου «ξένου» (καύσιμο πολύ πιο ελαφρύ και φθινό από τα συμβατικά), το οποίο προκαλεί μια μικρή ώθηση, με αποτέλεσμα τα διαστημικά σκάφη να επιταχύνονται. Πολύ αργά, βέβαια, και σε μεγάλο διάστημα χρόνου, αλλά συνολικά υπολογίζεται ότι η χρήση του καυσίμου είναι πιο αποτελεσματική, για να διανυθούν μεγάλες αποστάσεις, αφού η μάζα του αερίου «ξένου» που χρησιμοποιείται είναι πολύ μικρή. Η δύναμη που αναπτύσσεται από τον κινητήρα ιόντων είναι περίπου ίση με εκείνη που ασκεί ένα φύλλο χάρτου στο χέρι ενός ανθρώπου, δηλ. εξαιρετικά μικρή, για να απογειώσει ένα διαστημικό όχημα.

Παρόλα αυτά, η συνεχής επιτάχυνση έχει ήδη προσδώσει στο «Ντίπ Σπέις», π.χ., ταχύτητα 10πλάσια από εκείνη οποιουδήποτε επανδρωμένου πυραύλου που χρησιμοποιούταν το 2004.

Οι κινητήρες ιόντων μπορούν να λειτουργούν αδιάλειπτα για χρόνια, συνεπώς έχουν σημαντικά μεγαλύτερες ειδικές ώσεις από τους χημικούς πυραύλους. Η NASA μελετά και κατασκευάζει κινητήρες ιόντων εδώ και 10ετίες. Ο Μεταφορέας Βαθούς Διαστήματος που ίσως μεταφέρει τους αστροναύτες στον Άρη τη 10ετία του 2030 βασίζεται στον κινητήρα ιόντων. (Κάκου, 2019).

Άπο τὴν προϊστορία τῶν πυραύλων

Ἄν καὶ ὁ πύραυλος ἄρχισε νὰ συνδεθεῖ μετὰ τὰ διαστημικὰ ταξίδια ὡς μέσο προώθησης, ἐν τούτοις ἡ χρῆση του κλιμακώνεται μέσα στὰ βάρη τῆς τελευταίας χιλιετίας. Ὅπως γνωρίζουμε, ὁ πύραυλος στηρίζεται στὴν ἀρχὴ τῆς δράσης καὶ τῆς ἀντίδρασης. Ἡ ἀντίδραση αὐτὴ ἦταν γνωστὴ ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα ὡς ἀνάδραση. Τὴν χρῆσιμοποίησε δὲ στὴν Ἑλληνικὴ Ἀρχαιότητα ὁ Ἀρχύτας ὁ Ταραντινὸς (428-347 π.Χ.), τὸν 4^ο π.Χ. αἰῶνα, μετὰ τὸ ξύλινο περιστέρι ποὺ πετοῦσε μετὰ τὴν ἀντίδραση τοῦ ἀτμοῦ ποὺ διέφυγε πρὸς τὰ πίσω. Οἱ Ρόδιοι, τὸν 3^ο π.Χ. αἰῶνα, γιὰ νὰ προασπίσουν τὴν πατρίδα τους ἀπὸ τὸ Δημήτριο τὸν Πολιορκητὴ, χρῆσιμοποίησαν αὐτοπροωθούμενα πυροφόρα δοχεῖα, γιὰ νὰ κάψουν τὶς ξύλινες πολιορκητικὲς μηχανές του. Ὁ Ἡρώων ὁ Ἀλεξανδρεὺς, τὸν 1^ο π.Χ. αἰῶνα, κατασκεύασε ἕναν ἀτμοστρόβιλο μετὰ τὸ ὄνομα Αἰολόσφαιρα.

Ἐξάλλου, οἱ Κινέζοι, τὸ 969 μ.Χ., χρῆσιμοποίησαν τὰ «Βέλη ἰπταμένου πυρός», ποὺ εἶχαν βελπνεκὲς 300 μ. Τὴν ἴδια περίπου ἐποχὴ οἱ Βυζαντινοί, κατὰ τὴ

περίοδο του Λέοντα του ΣΤ' του Σοφοῦ (886-911 μ.Χ.), χρησιμοποιοῦσαν συσκευές ἐκτόξευσης τοῦ ὑγροῦ πυρὸς ποὺ ἔμοιαζαν μὲ πυραύλους. Αἰῶνες ἀργότερα, τὸ 1720 μ.Χ., ὁ Ὁλλανδὸς μαθηματικὸς Γιάκομπ Γκρέβσαντε χρησιμοποιοῦσε τὸν ἐκτόξευόμενον ἀτμὸ ὡς μέσο προώθησης ὀχήματος ποὺ ὁ ἴδιος κατασκεύασε.

Ἦδη ἀπὸ τὸν 16^ο αἰῶνα, μποροῦμε νὰ βροῦμε σειρὰ ἀπὸ βιβλία ποὺ περιγράφουν τὴν κατασκευὴ πυραύλων γιὰ στρατιωτικοὺς σκοποὺς. Στὴν Ἀσία κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18^{ου} αἰῶνα οἱ Ἴνδοι αἰφνιδιάζουν τοὺς κατακτητὲς Βρετανοὺς μὲ τοὺς

τὸ πρῶτο τηλεκατευθυνόμενο βλήμα τῶν ΗΠΑ μὲ τὴν ὀνομασία «Κοριός». Τὸ 1927 ἀκολούθησαν οἱ Βρετανοὶ μὲ τὴν κατασκευὴ τοῦ τηλεκατευθυνόμενου μονοπλάνου «Λάρυγξ», ποὺ ἀνέπτυξε ταχύτητα 300 χμ/ῶ. Στὴ 10ετία τοῦ 1930, ὁ Σοβιετικὸς Φρίντριχ Τσάντερ (Friedrich Zander) κατασκεύασε δυὸ πυραυλοκινητῆρες μὲ βενζίνη καὶ ὑγρὸ ὀξυγόνο. Τὴν ἴδια περίοδο ὁ Βέρνερ Φὸν Μπράουν (Wernher von Braun) ἔβαλε τὰ θεμέλια τῆς κατασκευῆς τῶν πυραύλων V-2, μήκους 14,05 μ. καὶ βάρους 12.500 κιλῶν.

Ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ ἱστορία τῶν

Ὅπως γνωρίζουμε, ὁ πύραυλος στηρίζεται στὴν ἀρχὴ τῆς δράσης καὶ τῆς ἀντίδρασης. Ἡ ἀντίδραση αὐτὴ ἦταν γνωστὴ ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα ὡς ἀνάδραση. Τὴ χρησιμοποιοῦσε δὲ στὴν Ἑλληνικὴ Ἀρχαιότητα ὁ Ἀρχύτας ὁ Ταραντινὸς (428-347 π.Χ.), τὸν 4^ο π.Χ. αἰῶνα, μὲ τὸ ξύλινο περιστέρι ποὺ πετοῦσε μὲ τὴν ἀντίδραση τοῦ ἀτμοῦ ποὺ διέφευγε πρὸς τὰ πίσω. Οἱ Ρόδιοι, τὸν 3^ο π.Χ. αἰῶνα, γιὰ νὰ προασπίσουν τὴν πατρίδα τους ἀπὸ τὸ Δημήτριο τὸν Πολιορκητὴ, χρησιμοποιοῦσαν αὐτοπροωθούμενα πυροφόρα δοχεῖα, γιὰ νὰ κάψουν τὶς ξύλινες πολιορκητικὲς μηχανές του. Ὁ Ἡρῶν ὁ Ἀλεξανδρεὺς, τὸν 1^ο π.Χ. αἰῶνα, κατασκεύασε ἓναν ἀτμοστρόβιλο μὲ τὸ ὄνομα Αἰολόσφαιρα.

πυραυλοβολητὲς, τῶν ὁποίων οἱ κάλυκες εἶχαν μῆκος 25 ἑκατοστῶν. Ὁ συνταγματάρχης τῶν Ἄγγλων Κόνγκρηβ (Congreve) μετέφερε στὴ Δύση τὴν τεχνικὴ αὐτὴ καὶ κατασκεύασε, τὸ 1806, περίπου 3.000 πυραύλους μὲ βελπνεκὲς μέχρι καὶ 4.500 μ. Τοὺς πυραύλους αὐτοὺς τοὺς χρησιμοποιοῦσαν οἱ Ἄγγλοι ἐναντίον τῆς Γαλλίας.

Τὸ 1897 ὁ Περουβιανὸς μηχανικὸς Pedro Paulet, στὸ Παρίσι, κατασκεύασε ἓναν πυραυλοκινητῆρα μὲ ὑγρὰ καύσιμα καὶ μὲ μεγάλη δυνατότητα. Τὸ 1917 σχεδιάστηκε

πυραύλων καὶ ἡ ἐξέλιξί τους ὑπῆρξε ταχύτατη, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φτάσουμε στὴν κατασκευὴ γιγαντιαίων πυραύλων τύπου «Πρωτόν» τῆς πρῶν Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ τῆς Ρωσίας ἀργότερα, καθὼς καὶ τύπου «Κρόνος», ποὺ ἔμελλε νὰ ὀδηγήσει τὸν ἄνθρωπο στὴ Σελήνη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ
Μαθηματικὸς - πρῶν λυκειάρχης
πρῶν Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας
Ἀστρονομίας καὶ Διαστήματος

ΜΙΑ ΜΕΘΟΔΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΔΕΚΑΔΙΚΩΝ ΨΗΦΙΩΝ ΤΟΥ $\pi=3,14\dots$ ΜΕΣΩ ΤΟΥ DNA

Ἄν πείς ὅτι μπορεῖ νά συνδέεται τὸ π (πληθικό τῆς περιφέρειας ἑνὸς κύκλου πρὸς τὴ διάμετρό του) μὲ τὸ DNA (γενετικό ὕλικό), ὅλοι θὰ ποῦν ὅτι δὲν γίνεται, ὅτι εἶναι ἀσύνδετα πράγματα, κάποιοι θὰ τὸ χαρακτηρίσουν καὶ πιὸ «βαριά», ὅτι εἶναι ἀσυναρτησία καὶ ἀνοησία. Δηλαδή, κάτι ἀνάλογο, σὰν νὰ θῆς νὰ συνδέσεις τὸ μῆκος τῆς σκιᾶς ἑνὸς ἀνθρώπου, μὲ τὰ χρῆματα ποῦ ἔχει στὸ παντελόνι του. Σὲ κάποιους, ἂν ἐπιμένεις, μπορεῖ νὰ πάει τὸ μυαλό τους στὴ διπλῆ ἔλικο τοῦ DNA καὶ τὴ σχέση της μὲ τὸν κύκλο. Ἐξάλλου, ἔχει βρεθεῖ καὶ κυκλικὸ DNA στοὺς ὄργανισμούς.

Πρὶν ἀναλύσουμε τὸ θέμα τῆς παρουσίας ἐργασίας, ἄς ποῦμε λίγα λόγια γιὰ τὴν ἐμφάνιση τοῦ π στὴν ἐπιστήμη τῶν Μαθηματικῶν καὶ τῆς Φυσικῆς. Στὰ μαθηματικὰ περιληπτικὰ τὸ π ἐμφανίζεται

στὴ γεωμετρία: κύκλο, ἔμβαδὸ καὶ ὄγκους διδιάστατων (σχήματα μὲ κύκλους, ἡμικύκλια κ.λπ.) καὶ τρισδιάστατων (σφαῖρα, κῶνος, κύλινδρος κ.λπ.) σχημάτων. Σὲ ἄλλους μαθηματικούς κλάδους: στὴν κανονικὴ κατανομὴ Γκάους (κωνοειδῆ καμπύλη), στὶς κωνικὲς τομές, στὴ θεωρία πιθανοτήτων (εἰδικὲς περιπτώσεις), στὶς ἀπειροσειρές, στὶς σειρὲς τῶξου ἐφαπτομένη του Ὅιλερ καὶ ὄχι μόνο. Στὶς «τρελές» ἐξισώσεις τοῦ αὐτοδίδακτου Ἰνδοῦ μαθηματικοῦ Σρινιβάσα Ραμανουτζάν κ.λπ. Στὴ Φυσικὴ, πάλι, περιληπτικὰ: στὴν περίοδο ἐκκρεμοῦς, στὴν ἀρμονικὴ ταλάντωση, στὸ κύκλωμα Τόμσον, δυνάμεις Κουλόμπ μεταξὺ ἠλεκτρικῶν φορτίων, κατανομὴ Μάξγουελ-Μπόλτzman, ἐνέργεια Φέρμι, Ἀρχὴ ἀβεβαιότητας (ἢ ἀπροσδιοριστίας) τοῦ Χάϊζενμπεργκ. Ἐπίσης: στὴν κρίσιμη πυκνότητα τοῦ Σύμπαντος, τὴν κοσμολογικὴ σταθερά, στὴν ἐξίσωση τοῦ Στίβεν Χόκινγκ ποῦ

Βλέπουμε τὸ π νὰ μετέχει στοὺς μαθηματικούς τύπους ποὺ διέπουν διάφορα φυσικὰ φαινόμενα τοῦ μικρόκοσμου καὶ τοῦ μακρόκοσμου, ἀπὸ τὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἠλεκτρονίου μέχρι τὴν περιοδικότητα τῶν ἠχητικῶν καὶ θαλασσίων κυμάτων, τοὺς τυφῶνες, τοὺς σπειροειδεῖς γαλαξίες, τὶς μαῦρες τρυπες τοῦ σύμπαντος κ.λπ. Θὰ ἦταν παράλογο, ἢ καλύτερα ἀφύσικο, νὰ μὴν μετέχει καὶ στὸ DNA, τὸ βασικὸ χημικὸ μόριο τῆς ζωντανῆς ὕλης, ποῦ περικλείει ὅλες τὶς πληροφορίες μὲ βάση τὸν γενετικὸ κώδικα γιὰ τὴ δομὴ καὶ τὶς λειτουργίες τῶν κυττάρων καὶ κατ' ἐπέκταση τῶν ζωντανῶν ὄργανισμῶν.

περιγράφει τὸν ρυθμὸ ἐξάτμισης μιᾶς μαύρης τρύπας τοῦ Σύμπαντος κ.λπ. Βλέπουμε τὸ π νὰ μετέχει στοὺς μαθηματικούς τύπους ποὺ διέπουν διάφορα φυσικά φαινόμενα τοῦ μικρόκοσμου καὶ τοῦ μακρόκοσμου, ἀπὸ τὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἠλεκτρονίου μέχρι τὴν περιοδικότητα τῶν ἠχητικῶν καὶ θαλασσιῶν κυμάτων, τοὺς τυφῶνες, τοὺς σπειροειδεῖς γαλαξίες, τὶς μαῦρες τρύπες τοῦ σύμπαντος κ.λπ. Θὰ ἦταν παράλογο, ἢ καλύτερα ἀφύσικο, νὰ μὴν μετέχει καὶ στὸ DNA, τὸ βασικὸ χημικὸ μόριο τῆς ζωντανῆς ὕλης, ποὺ περικλείει ὅλες τὶς πληροφορίες μὲ βάση τὸν γενετικὸ κώδικα γιὰ τὴ δομὴ καὶ τὶς λειτουργίες τῶν κυττάρων καὶ κατ' ἐπέκταση τῶν ζωντανῶν ὀργανισμῶν. Πολλοὶ λένε ὅτι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἐξέλιξή της, καθὼς καὶ ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου, τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἀνθρωπότητας ἔχει σπειροειδῆ μορφή. Κάτι σὰν τὴ μορφή τοῦ DNA.

Ἐνα ἄλλο ζήτημα ποὺ πρέπει νὰ ξεκαθαριστῆ εἶναι γιὰτί νὰ μᾶς ἐνδιαφέρει ὁ ὑπολογισμὸς δεκαδικῶν ψηφίων τοῦ π μὲ τὸ DNA, ἀφοῦ μὲ διάφορους τρόπους οἱ μαθηματικοὶ (ἀπειροσειρές, ἐξισώσεις Ραμανουτζάν, διαφορὲς τόξου ἐφαπτομένης, κάποιες ἄλλες συνδυαστικές ἐξισώσεις κ.λπ.), καὶ μὲ τὴ βοήθεια ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν (H/Y), ἔχουν ὑπολογίσει τρισεκατομμύρια δεκα-

δικὰ ψηφία τοῦ π . Ἐλβετοὶ ἐρευνητὲς τὸ 2021 ὑπολόγισαν 62,8 τρισεκατομμύρια, χρησιμοποιώντας ἕναν ὑπερυπολογιστή. Ἔσπασαν τὸ προηγούμενο ρεκόρ τῶν Γιαπωνέζων. Τὸ ρεκόρ αὐτὸ θὰ σπάσει σύντομα εἴτε ἀπὸ τοὺς ἴδιους εἴτε ἀπὸ κάποιους ἄλλους, καὶ τὸ θέμα δὲν θὰ τελειώσει ποτέ, γιὰτί τὰ ψηφία τοῦ π εἶναι ἄπειρα. Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἡ ἐξῆς: ὁ ὑπολογισμὸς ἔχει ἀξία, γιὰτί γίνεται μὲ τὸ DNA, τὸ βασικὸ χημικὸ μόριο τῆς ζωῆς. Τὸ DNA ἔχει ἀπὸ μόνο του «γοντεία», περικλείει ἀπεριόριστη ἀξία καὶ θαυμασμό, ποὺ τὰ ἐκφράζει ὅλα αὐτὰ μὲ διάφορους τρόπους, καὶ ἡ σχέση του μὲ τὸ π μπορεῖ νὰ μὴν ἔχει ἄμεσα πρακτικὴ χρησιμότητα γιὰ τὰ Μαθηματικά, δηλώνει ὅμως κάτι βαθύτερο, μιὰ σοφία, τὶς πολλὲς δυνατότητες ποὺ ἔχει ἡ ζωὴ νὰ λύνει προβλήματα σὲ διάφορα πεδία κ.λπ. Ἐξάλλου, ἄλλο νὰ ὑπολογίζεις κάτι ἀπὸ μιὰ «ἄψυχη» ἐξίσωση, καὶ ἄλλο ἀπὸ κάτι ζωντανό. Αὐτὸ ἀπὸ μόνο του ἔχει ἀξία καὶ εἶναι ἄξιο προσοχῆς. Ἐδῶ ταιριάζει καὶ κάτι ἄλλο, ποὺ μοῦ ἀρέσει καὶ εἶναι αὐτονόητο γιὰ κάθε μαθηματικό: «Οἱ μαθηματικοί, ὅ,τι κάνουν, δὲν τὸ κάνουν ἐπειδὴ χρειάζεται, καὶ κανεὶς δὲν γνωρίζει ἀπὸ πρὶν ἂν κάτι χρειαστῆ ἢ ὄχι». Ποιὸς ξέρει, ἴσως αὐτὴ ἡ ιδιότητα τοῦ DNA (νὰ ὑπολογίζονται δεκαδικὰ ψηφία τοῦ π) νὰ ἔχει καὶ «πρακτικὴ ἀξία» ἄμεσα ἢ μελλοντικά, μὲ τὸ νὰ κατανοήσουμε καὶ κάποιες ἄλλες πτυχὲς τῆς ἐξέλιξης τῆς ζωντανῆς ὕλης καὶ τῶν ζωντανῶν ὀργανισμῶν, νὰ κάνουμε ἴσως καὶ ἄλλους μαθηματικούς ὑπολογισμοὺς ἢ νὰ ψάξουμε καὶ γιὰ ἄλλες «γωνίες» τῶν δυνατοτήτων αὐτοῦ τοῦ σημαντικοῦ χημικοῦ μορίου τῆς ζωῆς. Παλαιότερα εἶχε ἀκουστῆ τὸ ἐνδεχόμενο, ἐκτὸς ἀπὸ κβαντικούς ὑπολογιστὲς, μελλοντικὰ νὰ ἔχουμε καὶ ὑπολογιστὲς DNA. Σκεφτεῖτε τὴν σύνδεση τέτοιων ὑπολογιστῶν στὸ μέλλον μὲ τὴν Τεχνητὴ Νοημοσύνη. Μὲ

τὸ π, ὡς γνωστόν, ἐλέγχονται ἢ ἀξιοπιστία καὶ οἱ δυνατότητες τῶν ὑπολογιστῶν (H/Y). Τέλος, σ' αὐτὰ τὰ προλογικά νὰ προσθέσουμε καὶ τὰ ἐξῆς: Κάποιοι ἔχουν πεῖ ὅτι δὲν θὰ ἐμπλουτιστεῖ μόνο ἡ Βιολογία ἀπὸ τὰ Μαθηματικά, ἀλλὰ καὶ ἡ Βιολογία θὰ ἐμπλουτίσει τὰ Μαθηματικά.

Μὲ τὴ λήξη τοῦ κάπως μακρόσυρτου, ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ πολὺ σημαντικοῦ προλόγου, ἄς πάrouμε τὰ πράγματα μὲ τὴ σειρά: Οἱ δομικοὶ λίθοι τοῦ DNA ὀνομάζονται νουκλεοτίδια καὶ ἔχουν συγκεκριμένη χημικὴ δομὴ. Ἀνάλογα μὲ τὴν

$A+T+G+C=1307$, $A+T=653$, $AT-GC=53$, ὅλοι πρῶτοι ἀριθμοί. Ἐπίσης, μιὰ μαθηματικὴ σχέση πού συνδέει αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς εἶναι:

$$G = \frac{A \cdot T + 10C}{9+C}$$

Δὲν τὴν ἀναλύουμε περισσότερο, γιατί δὲν ἔχει ἄμεση σχέση μὲ τὸ θέμα τοῦ π πού μᾶς ἐνδιαφέρει. Ἴσως ἐνδιαφέρει εἰδικούς τῆς θεωρίας ἀριθμῶν, γιατί, ἂν στὸν παραπάνω μαθηματικὸ τύπο θέσουμε (κατ' ἀναλογία τῶν νουκλεοτιδίων) στὴ

Τὸ DNA ἔχει ἀπὸ μόνο τοῦ «γοντεία», περικλείει ἀπεριόριστη ἀξία καὶ θαυμασμό, πού τὰ ἐκφράζει ὅλα αὐτὰ μὲ διάφορους τρόπους, καὶ ἡ σχέση τοῦ μὲ τὸ π μπορεῖ νὰ μὴν ἔχει ἄμεσα πρακτικὴ χρησιμότητα γιὰ τὰ Μαθηματικά, δηλώνει ὅμως κάτι βαθύτερο, μιὰ σοφία, τὶς πολλὲς δυνατότητες πού ἔχει ἡ ζωὴ νὰ λύνει προβλήματα σὲ διάφορα πεδία κ.λπ.

ἀζωτούχα βάση πού περιέχουν, διακρίνονται σὲ νουκλεοτίδια τῆς Ἀδενίνης (A), τῆς Θυμίνης (T), τῆς Γουανίνης (G) καὶ τῆς Κυτοσίνης (C). Τὰ μοριακὰ τους βάρη ἀντίστοιχα εἶναι 331, 322, 347 καὶ 307. Στὴν ἐργασία αὐτὴ δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν ἡ χημικὴ σύσταση ἢ ἄλλες ιδιότητες τῶν νουκλεοτιδίων, παρὰ μόνο οἱ ἀντίστοιχες καθαρὲς ἀριθμητικὲς τιμὲς τῶν μοριακῶν τους βαρῶν. Οἱ ἀριθμοὶ 331, 347, 307 εἶναι πρῶτοι (διαφοροῦνται μόνο μὲ τὸν ἑαυτὸ τους καὶ τὴν μονάδα), ἐνῶ ὁ 322 εἶναι σύνθετος (ὄχι πρῶτος). Μὲ τὰ σύμβολα A, T, G, C θὰ συμβολίζουμε ταυτόχρονα τὰ ἀντίστοιχα νουκλεοτίδια, τὶς ἀντίστοιχες ἀζωτοῦχες βάσεις, τὰ μοριακὰ τους βάρη, τοὺς ἀντίστοιχους ἀριθμοὺς καὶ τὶς πράξεις μεταξύ τους κ.λπ. Εὐκόλα μποροῦμε νὰ δοῦμε ἀπὸ ἀθροίσματα, διαφορὲς ἢ γινόμενα μεταξύ τους, τὰ ἐξῆς:

θέση τοῦ C καὶ G κάποιον πρῶτο ἀριθμὸ, ὑπολογίζουμε τὸ γινόμενο A·T. Ἄν θέσουμε στὸν A (πάλι κατ' ἀναλογία) ἕναν πρῶτο ἀριθμὸ καὶ στὸν T ἕναν σύνθετο πού ἐκφράζει τὸ γινόμενό τους, τὸ ἄθροισμα τῶν ἀριθμῶν, ὅπως καὶ στὸ DNA, εἶναι πολὺ συχνὰ πρῶτος ἀριθμὸς. Ὅχι πάντα, ἀλλὰ πολὺ συχνά. Παράδειγμα: C=3, G=11, βρίσκουμε AT=102. Θέτουμε A=2 (ὁ μόνος ἄρτιος πρῶτος ἀριθμὸς) καὶ ἐπομένως T=51 (σύνθετος). Τὸ ἄθροισμα $3+11+2+51=67$ (πρῶτος ἀριθμὸς) κ.λπ. Ὁ παραπάνω μαθηματικὸς τύπος λειτουργεῖ πολλὰ φορὲς σὰν μιὰ μικρὴ «μηχανὴ» παραγωγῆς πρῶτων ἀριθμῶν.

Μιὰ ἄλλη μαθηματικὴ σχέση, ἡ πιὸ σημαντικὴ γιὰ τὸ θέμα τῆς ἐργασίας εἶναι: $(G+T)-(A+C)=31$ (πρῶτος ἀριθμὸς καὶ αὐτός). Ἐδῶ τὸ σημαντικό δὲν εἶναι ἡ συγκεκριμένη ιδιότητα τοῦ ἀριθμοῦ 31,

άλλα ότι με τον αριθμό αυτό μπαίνουμε στα «άχαρτογράφητα νερά» του π σε σχέση με το DNA. Το 31 είναι το π με ένα δεκαδικό ψηφίο, πολλαπλασιασμένο επί δέκα. Και δέν είναι μόνο αυτό. Εύκολα βλέπουμε να ισχύει:

$$\begin{aligned} G + T - A - C &= 31 \\ 14G + 6T - 14A - 6C &= 314 \\ 141G + 59T - 141A - 59C &= 3141 \\ 1415G + 585T - 1415A - 585C &= 31415 \\ 14159G + 5841T - 14159A - 5841C &= 314159 \end{aligned}$$

Πίνακας 1

Παράδειγμα: στη πέμπτη σειρά έχουμε

$$14159 \cdot 347 + 5841 \cdot 322 - 14159 \cdot 331 - 5841 \cdot 307 = 314159$$

Το ίδιο ισχύει και συνεχίζεται για κάθε σειρά. Γιατί η σχέση κάθε σειράς μας δίνει το $\pi=3,14159\dots$ με ένα, δύο, τρία κ.λπ. δεκαδικά ψηφία, πολλαπλασιασμένο αντίστοιχα με 10, 100, 1000 κ.λπ. Επίσης, το άθροισμα των συντελεστών των G και T, αντίστοιχα, και των A και C σε κάθε σειρά, είναι διαδοχικά 2, 20, 200, 2000, 20000 κ.λπ. Μια έκπληκτική σύνδεση του DNA με το π . Με διάθεση να άστειυτώ και φυσικά τηρουμένων των αναλογιών, όλα τα άνωτέρω ίσως θυμίζουν σε κάποιους την προσέγγιση του π από τον Αρχιμήδη. Εκεί είχαμε πλευρές έγγεγραμμένων πολυγώνων, έδω κατ' αναλογία νουκλεοτίδια.

Συνεχίζοντας, θα προσπαθήσουμε να «μαθηματικοποιήσουμε» διάφορες διαδικασίες, για να καταλήξουμε εκεί που είναι ο τελικός στόχος της εργασίας. Έστω δύο διαδοχικές σειρές, π.χ. η v και η $v+1$. Οί συντελεστές των G και T (ανάλογα για το A και T) της νιοστής σειράς είναι φ και x αντίστοιχα, και το συνολικό αποτέλεσμα Z_1 . Ανάλογα, οί συντελεστές και το αποτέλεσμα της $v+1$ σειράς είναι y , ω και Z_2 . Συγκεκριμένα:

$$\begin{aligned} \varphi G + xT - \varphi A - xC &= Z_1 \quad (1) \\ yG + \omega T - yA - \omega C &= Z_2 \quad (2) \end{aligned}$$

Παράδειγμα: για την τρίτη σειρά ($v=3$) έχουμε $\varphi=141$, $x=59$ και $Z_1=3141$. Για την επόμενη τέταρτη σειρά ($v+1=4$) έχουμε $y=1415$, $\omega=585$ και $Z_2=31415$ (βλέπε πίνακα 1) κ.λπ. Επίσης, έχουμε $\varphi+x=2 \cdot 10^{v-1}$ (3) και $y+\omega=2 \cdot 10^v$ (4). Παράδειγμα: για $v=2$ $\varphi+x=20$ και $y+\omega=200$ (βλέπε επίσης πίνακα 1) κ.λπ. Από τις σχέσεις (1) και (2) και τις αριθμητικές τιμές των G, T, A, C, αν κάνουμε μαθηματική ανάλυση, μπορούμε να καταλήξουμε σε διάφορες μαθηματικές σχέσεις και τύπους, που όμως δέν μας βοηθούν στον υπολογισμό των δεκαδικών ψηφίων του π . Μπορούμε να αναφέρουμε κάποιες από αυτές (χωρίς απόδειξη ή παραδείγματα):

$$\frac{Z_2 x - Z_1 \omega}{Z_1 y - Z_2 \varphi} = \frac{16}{15}$$

Επίσης, αν a είναι το ψηφίο των μονάδων του Z_2 , μεταξύ των φ , x , y , ω και a , ισχύουν διάφορες σχέσεις, όπως:

$$y - \omega = 10(\varphi - x) + 2a, \quad y = 10^v + 5(\varphi - x) + a, \quad xy - \varphi\omega = 2 \cdot 10^{v-1} a \text{ κ.λπ.}$$

Τις παρουσιάζουμε περιληπτικά αυτές τις σχέσεις (αν και δέν μας βοηθούν στον στόχο της εργασίας), άφ' ενός για να δούμε μαθηματικές «όμορφίες» που συναντούμε στο DNA, άφ' έτέρου μίπως κάποιοι άλλοι έρευνητές τις αξιοποιήσουν καλύτερα, η και, γιατί όχι, βρουν και άλλες πιο σημαντικές με θεωρητικό η και πρακτικό άποτύπωμα. Όμως, για να πετύχουμε τον τελικό στόχο της εργασίας, συνεχίζουμε με το έξής: είδαμε στον πίνακα 1 (στις διάφορες σειρές), τους αριθμητικούς συντελεστές των νουκλεοτιδίων και τις σχέσεις που αναπτύσσουν μεταξύ τους. Αν πάρουμε τα πηλίκια (λόγους) των συντελεστών αυτών κάθε σειράς (βλέπε πίνακα 2), παρατηρούμε:

1/1	=	1
14/6	=	2,333333333...
141/59	=	2,389830508...
1415/585	=	2,418803419...
.....	
		2,42422678468...

Πίνακας 2

Με τη βοήθεια Η/Υ και για μεγάλο αριθμὸ διαιρέσεων (ὁ ὑπολογιστής μου «άντεξε» μέχρι τὸ 307 ψηφίο του π), ὁ λόγος τῶν συντελεστῶν (π.χ. κ καὶ λ) μετὰ ἀπὸ τὸ 12^ο ψηφίο τείνει σταθερὰ σ' ἓναν πολὺ συγκεκριμένο ἀριθμὸ, τὸν 2,42422678468... Μὲ μιὰ πρώτη ματιὰ ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς φαίνεται τυχαῖος. Δὲν εἶναι ὅμως ἔτσι. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς προσεγγίζει σὲ μεγάλο βαθμὸ τὰ 3/2 τοῦ ἀριθμοῦ Φ = 1,618033988... (χρυσή τομή). Δηλαδή 3/2 Φ = 2,427050983...

Ἐπίσης, εἶναι γνωστὸς στοὺς μαθηματικούς ὁ προσεγγιστικὸς μαθηματικὸς τύπος π_φ = 6/5 Φ² μετὰξὺ του π καὶ τοῦ Φ. Στὴ συνέχεια, κάνοντας λογοπαίγνιο καὶ χαριτολογώντας γιὰ τὰ πιὸ πάνω, ἄς χρησιμοποιήσουμε μιὰ φράση τῆς καθομιλουμένης, ὅταν θέλουμε νὰ δηλώσουμε κάτι ποὺ γίνεται ἀμέσως ἢ στὸ ἄψε-σβῆσε: μελέτη τῆς διπλῆς ἔλικας τοῦ DNA στὸ «πὲρ καὶ φεῖ». Ἄς φιλοσοφήσουμε ὅμως καὶ λίγο. Μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτά, τί θὰ μπορούσαμε νὰ υποθέσουμε; Ἀπώτερος σκοπὸς τῆς φύσης εἶναι ἡ ἐπίτευξη τοῦ τέλειου κύκλου ἢ τῆς τέλειας σπειράς; Γνωρίζουμε ὅτι ἡ λογαριθμικὴ σπείρα συνδέεται μὲ τὸ Φ. Πιθανὸν ὅταν αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται (περίπτωση σχηματισμοῦ τοῦ DNA), δημιουργεῖται ζωὴ. Ἡ ζωὴ μὲ τὴ μορφή τοῦ DNA ἀγαπάει τὸν τέλειο κύκλο, τὴν τέλεια σπείρα, ἀγαπάει, ὅπως εἶδαμε καὶ πιὸ πάνω, τοὺς πρώτους ἀριθμούς, ποὺ εἶναι ἡ βάση τοῦ μαθηματικοῦ συστήματος, καὶ δὲν ἀπορρίπτει τὴ χρυσή τομὴ τῶν πραγμάτων. Μεταλλάξεις ποὺ συμβαίνουν συνεχῶς καὶ σὲ πολὺ μεγάλο ἀριθμὸ καὶ ποὺ ὀδηγοῦν σὲ ἀπομάκρυνση

τῆς στερεοχημικῆς δομῆς τοῦ DNA (τῆς λειτουργικότητας καὶ τῆς πληροφορίας ποὺ περιέχει) ἀπὸ τὴν τελειότητα τοῦ κύκλου, ἡ ἴδια ἡ φύση τίς ἀπορρίπτει. Ἐπιτρέπει νὰ ἐπιβιώσουν μόνο ἐκείνες ποὺ τηροῦν συγκεκριμένες προϋποθέσεις (διατήρηση ἀριότητας σχήματος, λειτουργικότητας καὶ πληροφορίας), καὶ οἱ ὁποῖες κατὰ κανόνα εἶναι θεμιτὲς καὶ μποροῦν νὰ ὑποστηρίξουν τὴ ζωὴ.

Τελειώνοντας, ἄς δώσουμε ἓνα παραδειγμα βιο-υπολογισμοῦ (μὲ τὸ DNA), δεκαδικῶν ψηφίων του π: Ὑποθέτουμε ὅτι θέλουμε νὰ ὑπολογίσουμε τὸ ἑβδομο δεκαδικὸ ψηφίο του π. Μὲ ἔξι δεκαδικὰ ψηφία ἔχουμε π = 3,141592... Τὸ ἑβδομο δεκαδικὸ ψηφίο θὰ εἶναι κάποιο ψηφίο ἀπὸ τὴ δεκάδα 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9. Στὴν ἑβδομη σειρὰ, μὲ βάση τα πιὸ πάνω, ἰσχύει φ + x = 2·10⁶. Ἄν τὸ ἑβδομο ψηφίο εἶναι π.χ. μηδὲν (0), τότε φ = 1415920 καὶ x = 584080. Ἐπομένως φ/x = 2,424188467... Ἄν τὸ ἑβδομο ψηφίο εἶναι 1, τότε φ = 1415921 καὶ x = 584079, ἔπομένως φ/x = 2,42419433... Παρόμοια ἐργαζόμενοι γιὰ τὸ ψηφίο 2 ἔχουμε φ/x = 2,424200192... Γιὰ τὸ ψηφίο 3 ἀντίστοιχα ἔχουμε 2,424206055..., γιὰ τὸ 4 → 2,424211918..., γιὰ τὸ 5 → 2,42421778..., γιὰ τὸ 6 → 2,424223643..., γιὰ τὸ 7 → 2,424229506..., γιὰ τὸ 8 → 2,424235368... καὶ γιὰ τὸ 9 → 2,424241231... Βλέπουμε ὅτι τὸ ψηφίο 6 εἶναι πιὸ κοντὰ στὸν ἀριθμὸ 2,42422678468... ποὺ ἔχουμε βρεῖ στὸν πίνακα 2 τῆς ἐργασίας. Ἄρα τὸ ἑβδομο δεκαδικὸ ψηφίο του π εἶναι τὸ 6. Δηλαδή π = 3,1415926... (τὸ π μὲ ἑπτὰ δεκαδικὰ ψηφία) κ.τ.λ.

Μὲ τὴ βοήθεια Η/Υ ἢ συνεργασία Η/Υ, μπορούμε νὰ ὑπολογίσουμε ὅσα δεκαδικὰ ψηφία του π θέλουμε.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ
Βιολόγος – Βιομαθηματικὸς
Ἐρευνητής

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ¹

Εναγοῦσα πρὸ ἐτῶν φίλους ποὺ εἶχαν ἔρθει ἀπὸ τὴν Ἀμερική νὰ ἐπισκεφθοῦν τὴ γενέτειρα τῶν γονιῶν τους. Τοὺς ἔδειξα τὰ μνημεῖα τῆς Θεσσαλονίκης τὰ ὁποῖα ἡ UNESCO ἔχει περιλάβει στοὺς καταλόγους παγκόσμιας πολιτιστικῆς κληρονομιάς. Ἀπὸ τὰ 15, τὰ 13 ἦταν ἐκκλησίες: Ἡ Ροτόντα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὁ Ἅγιος Δημήτριος, ἡ Ἀχειροποιίτος, ἡ Ἁγία Σοφία, οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι, ἡ Ἁγία Αἰκατερίνη, ἡ Παναγία Χαλκῶν, ὁ Ἅγιος Παντελεήμων στὴν Καμάρα καὶ ἀπέναντι ἡ μικρὴ ἐκκλησοῦλα τοῦ Σωτῆρος ποὺ γέρνει...

– Σήμερα δὲν φτιάχνουμε τίποτε ἀξιόλογο στὸν τόπο μας, ἦταν τὸ σχόλιο τῶν φίλων μου.

– Καὶ ὅμως φτιάχνουμε, τοὺς ἀπάντησα.

Τὴν ἄλλη μέρα, κάνοντας βόλτα στὴν παραλία, τοὺς ἔδειξα μιὰ σειρά ἀπὸ σύγχρονους ναοὺς: Τῶν Ἁγίου Κυριλλου καὶ Μεθοδίου, τὸν Ἅγιο Φώτιο, τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες, τὸν Ναὸ τοῦ Σωτῆρος στὴν ὁδὸ Δελφῶν, τὸν Ἅγιο Σπυρίδωνα στὴν Τριανδρία, τὸν Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου στὶς 40 Ἐκκλησίες, τὸν Ἅγιο Παῦλο στὸ Σείχ Σού, καὶ ΒΔ ψηλὰ τοὺς Ἁγίους Θεοδώρους στὴν Νεάπολη.

Αὐτὸ ἦταν ἓνα μικρὸ δείγμα ἀπὸ τὸ μεγάλο ἔργο τοῦ συμπολίτη μας ἀρχιτέ-

κτονα/πολεοδόμου Δημήτρη Χρηστίδη: 80 νέοι ναοὶ καὶ ἄλλοι 100 παλαιότεροι, στοὺς ὁποίους ἔκανε προσθήκες-ἐπεκτάσεις-ἀνακαινίσεις. Δικά του ἔργα στὴ Θεσσαλονίκη εἶναι τὸ 90% τῶν νέων ναῶν καὶ τὸ 95% σὲ παλιὲς ἐκκλησίες, τὰ τελευταῖα 55 χρόνια. Κι ἀκόμη 8 προπλάσματα γιὰ νέους ναοὺς. Πρόκειται γιὰ ἓνα φαινόμενο δυσεξήγητο, ποὺ ἀνέλαβα νὰ διερμηνεύσω, ἐπειδὴ τὸν γνωρίζω ἀπὸ παιδί.

Τὸ 1941 ὁ Δημήτρης Χρηστίδης ἦταν δύο ἐτῶν, ὅταν ἡ οἰκογένεια του, καταπιεζόμενη ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους κατακτητὲς τῆς Ζάνθης, καταφεύγει στὴν προσφυγομάνα Θεσσαλονίκη. Φιλοξενήθηκαν σὲ συγγενικὸ σπίτι μὲ ἄλλες τρεῖς οἰκογένειες, ὅλες μαζί σ' ἓνα μεγάλο δωμάτιο. Οἱ γονεῖς δούλευαν εὐκαιριακὰ ὡς καπνεργάτες. Παράλληλα ἔκαναν φασὸν σὲ ἔτοιμα ἐνδύματα ὡς κοπτοράπτες, ὅπου βοηθοῦσαν καὶ τὰ παιδιά. Γνωριστήκαμε καλὰ μὲ τὴν οἰκογένεια μέσφ τοῦ ἀδελφοῦ του Κώστα, μὲ τὸν ὁποῖον ἤμασταν ἀργότερα συμμαθητὲς καὶ φίλοι.

Τὸ ὄνειρο τοῦ Δημήτρη ἦταν νὰ γίνεαι ἀρχιτέκτονας, ἀλλὰ δὲν μποροῦσε νὰ προετοιμαστῆι κατάλληλα γιὰ τὶς ἐξετάσεις, ἀφοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ φτώχεια τῆς οἰκογένειας, ἤρθε καὶ ἓνα βαρὺ ἐγκεφαλικὸ τῆς μητέρας του, ὅταν ὁ ἴδιος

1 Τὸ κείμενο βασίζεται στὴν εἰσήγηση τοῦ γράφοντος στὴν τιμητικὴ ἐκδίλωση ποὺ ὁργανώθηκε τὴν Τρίτη, 9 Ἀπριλίου 2024, γιὰ τὸν σπουδαῖο Θεσσαλονικὸ ἀρχιτέκτονα Δημήτρη Χρηστίδη, ποὺ ἔχτισε τὶς περισσότερες ἐκκλησίες ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἄλλο συνάδελφό του στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο τὰ τελευταῖα 55 χρόνια. Ἡ ἐκδίλωση ὁργανώθηκε ἀπὸ συμφοιτητὲς του ἀπὸ τὸ ΑΠΘ καὶ συμμαθητὲς του ἀπὸ τὸ Πέμπτο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ. Φιλοθέου.

τελείωσε το εξατάξιο γυμνάσιο. Χάθηκε, λοιπόν, το ένα από τα δύο μεροκάματα της οικογένειας, και έπρεπε να δουλέψει, όχι να σπουδάσει στο Πολυτεχνείο, σ' αυτή τη φάση τουλάχιστον. Ζήτησε τη γνώμη μου και του σύστησα να γίνει σχεδιαστής, για ξεκίνημα, όποτε θα έβρισκε άμέσως δουλειά. Πήγε στη σχολή Σχεδιαστών «Ευκλείδης», όπου και γνωρίστηκε με τη σύζυγό του Δήμητρα Κωστοπούλου. Τελειώνοντας, εντάχθηκε στο τεχνικό γραφείο μου μελετών και κατασκευών κτιρίων για κατοικίες και εργοστάσια. Έργαζόμενος, με οικογένεια, προετοιμάστηκε και πέτυχε στην αρχιτεκτονική του ΑΠΘ. Σε 5 χρόνια παίρνει το δίπλωμα του Αρχιτέκτονα και άμέσως από σχεδιαστές αναβαθμίζεται σε συνεταιίρο του γραφείου μας.

Πριν ακόμη πάρει το πτυχίο του, απέκτησε έπαφή με τη ναοδομία, όταν άπευθύνονταν στο γραφείο μας, ζητώντας τεχνική βοήθεια για κάποιες μικρές εκκλησίες, που έχτιζαν, αλλά δεν είχαν δυνατότητα να πληρώνουν μηχανικούς. Έτσι, βοηθήσαμε στην αποπεράτωση του Ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου στο Ώραιόκαστρο, ναού στο χωριό Ασκό Λαγκαδά, του Αγίου Έλευθερίου στη Σταυρούπολη και στην κατασκευή μιας μικρής εκκλησίας της Αγίας Μακρίνας στο Πανόραμα. Κατά την κατασκευή του νέου Ναού στη δική μου ένορία, Αγ. Κωνσταντίνου και Ελένης Ίπποδρομίου, με σχέδια τελειόφοιτων της Πολυτεχνικής Σχολής του ΑΠΘ και την καθοδήγηση του καθηγητή Νικολάου Μουτσόπουλου, ο Δημήτρης πήρε το βάπτισμα κατασκευής μιας ολόκληρης νέας εκκλησίας, παρακολουθώντας τις εργασίες συνεχώς και από κοντά.

Λίγο μετά τη λήψη διπλώματος Αρχιτέκτονα μπαίνει στα βαθιά νερά κυριολεκτικά και μεταφορικά: Ήρθε στο γραφείο μας ο πατήρ Αλέξανδρος Καλπακίδης, προϊστάμενος της ένορίας Ευαγγελισμού

της Θεοτόκου στον Εύσομο, που είναι και ένορία του Δημήτρη, ο οποίος τώρα κατοικεί στο πατρικό σπίτι της γυναίκας του. «Βοήθεια, αρχίσαμε εργασίες για την εκκλησία μας, αλλά ο έργολάβος, αντί να κατασκευάζει, έχει βάλει μια άντλία και τραβάει νερό, εβδομάδες τώρα, από το σκάμμα για τα θεμέλια». Σ' αυτά τα νερά ο Δημήτρης πήρε το βάπτισμα του ναοδόμου. Με καινούργια δικά του σχέδια ξεκίνησε και προχωρούσε τον Ναό του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στον Εύσομο, όταν του ζήτησαν να μελετήσει ένα μεγάλο ναό στο Δενδροπόταμο, τον συνοικισμό των Ρομά. Έπεσε, όμως, πάλι σε νερά!

Είμαστε στα 1979, μετά τον σεισμό της Θεσσαλονίκης, όταν ξέσπασε η μεγάλη πλημμύρα στην περιοχή, που σκέπασε ολόκληρο τον Δενδροπόταμο, το Καλοχώρι και τη Νέα Μαγνησία με 1,5 μέτρο νερό. Έδω, εκτός από τις φυσικές καταστροφές, υπήρχε ένα πολύ ύποβαθμισμένο, από πολλές πλευρές, περιβάλλον, και πρό πάντων μεγάλη φτώχεια. Όμως ο πατήρ Γεώργιος, ο ιερέας του συνοικισμού, με μοναδικό ζήλο και πρωτοτυπία προώθησε το χτίσιμο του ναού: Νοίκιασε ένα μικρό λεωφορείο, έπιστράτευσε 15 έθελόντριες και έξεστράτευσε σ' ολόκληρη την Ελλάδα, μαζεύοντας εισφορές για τον ναό του Αγίου Νεκταρίου των Ρομά Δενδροποτάμου.

Ίσως δεν είναι γνωστό ότι δεν δόθηκαν ποτέ κρατική ένισχυση ούτε ευρωπαϊκά κονδύλια για την ανέγερση των εκατοντάδων νέων ναών που χτίστηκαν τα τελευταία 70 χρόνια στη χώρα μας. Μόνο το δίλεπτο της χήρας, το κεράκι του πιστού και η προσφορά σε λίγες περιπτώσεις κάποιων εύπορων, πλουσίων σε πίστη. Όλοι μαζί έκαναν θαύματα. Τον Άγιο Νεκτάριο στον Δενδροπόταμο τον ξεχωρίζουμε στην εθνική οδό, από τον μεγάλο τρούλο, 22 μέτρων, πηγαίνοντας

πρὸς τὴν Ἀθήνα, μετὰ τὸν σταθμὸ τῶν ὑπεραστικῶν λεωφορείων. Τὸν ξεχωρίζουμε πιὸ πολὺ, ὅμως, ἀπὸ τὸ μοναδικὸ στὴν Ἑλλάδα πνευματικὸ καὶ ἀνθρωπιστικὸ ἔργο ποῦ προσφέρει. Βάλτε στὴν ἀναζήτηση τοῦ Google «Φάρος τοῦ Κόσμου, Δενδροπόταμος», καὶ δὲν θὰ πιστέψετε στὰ μάτια σας. Στὴν κατακόμβη τοῦ Ἁγίου Νεκτάριου στεγάζεται ἡ προσφορὰ τῆς ἐκκλησίας σὲ παιδιὰ καὶ νέους: τρῶφιμα, ροῦχα, παπούτσια, ὑποβοήθησι στὰ μαθήματα, στὶς ξένες γλῶσσες, τὸν ἀθλητισμὸ, τὴν ψυχαγωγία, τὴ μουσική, μέχρι καὶ δεξιότητες σὲ νέες τεχνολογίες. Εἶναι βραβευμένος στὴν Ἑλλάδα, στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Ἀμερική ὁ «Φάρος τοῦ Κόσμου», ὡς κέντρο πολιτισμοῦ, ποῦ μεταμόρφωσε ἕνα γκέτο σὲ πόλη. Ποῦ στέλνει σ' ὅλους μας τὸ μῖνυμα: «Ἄφοῦ μποροῦν οἱ Ρομά, μποροῦμε κι ἐμεῖς».

Στόχος τῆς τιμητικῆς ἐκδίλωσης τῆς 9^{ης} Ἀπριλίου δὲν εἶναι νὰ προβάλει τὴν

Ὁ Δημήτρης Χρηστίδης χτίζει ναοὺς «ἐν λίθοις φεγγομένοις», ὅπου στεγάζεται τὸ ἀγιαστικὸ καὶ τὸ κοινωνικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ σήμερα καὶ γιὰ αὔριο, μνημεῖα γιὰ πάντα.

ἀναμφισβήτητη ποσότητα καὶ ποιότητα στὸ ἔργο τοῦ Δημήτρη Χρηστίδη, ἀλλὰ κυρίως νὰ ἐπισημάνει δύο νέα στοιχεῖα ποῦ καθιέρωσε καὶ συμβάλλουν στὴ λειτουργικότητα τῶν ναῶν, μὲ ἐντυπωσιακὰ ἀποτελέσματα: α) Στὸν κυρίως Ναό, προβλέπει στοιχεῖα ποῦ διευκολύνουν τοὺς κληρικούς, τοὺς ψάλτες, τοὺς διακονοῦντες καὶ τοὺς πιστοὺς. β) Τὸ ἄλλο νέο στοιχεῖο ποῦ καθιέρωσε ὁ κ. Χρηστίδης εἶναι ἡ κατακόμβη τοῦ ναοῦ, ποῦ συντηρεῖ καὶ συμπληρώνει τὴ θεία λειτουργία,

ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ἐβδομάδας.

Μιὰ ἀπορία πλανιόταν μεταξὺ αὐτῶν ποῦ ἔβλεπαν τὶς προσκλήσεις γιὰ τὴν τιμητικὴ ἐκδίλωση τῆς 9^{ης} Ἀπριλίου, ἀκόμη καὶ μεταξὺ τῶν δημοσιογράφων: «Τόσο ἔργο, ἐπὶ τόσα χρόνια, καὶ νὰ μὴν εἶναι γνωστὸς ὁ δημιουργὸς του... Πῶς ἐξηγεῖται αὐτό;». Μὲ ρώτησαν σ' ἕνα ραδιόφωνο, καὶ φυσικὰ ἀπάντησα: «Ἔταν κρυμμένος μέσα στὸ σχεδιαστήριό του καὶ μέσα στὰ γιαπιά νὰ ἐπιβλέπει τὰ ἔργα. Ποτὲ δὲν ἔβαζε ταμπέλες ἔξω ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες ποῦ ἔχτιζε. Δὲν ἔδινε συνεντεύξεις στὰ ἐγκαίνια, δὲν ἐμφανιζόταν σὲ τηλεοράσεις, δὲν μιλοῦσε σὲ ραδιόφωνο. Ὅμως εἶναι πολὺ γνωστὸς στοὺς κληρικούς, στοὺς ἐργατοτεχνίτες καὶ στοὺς συναδέλφους τοῦ ἄλλων εἰδικοτήτων, μὲ τοὺς ὁποίους συνεργάστηκε ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια. Τὸν ἐκτιμοῦν βαθύτατα γιὰ τὴν ἐργατικότητά του, τὸ ἦθος του, τὸν ἥπιο χαρακτῆρα του, τὶς ἐπιδόσεις του. Τὸ ὄνομά του θὰ μνημονεύεται, γιὰ πάντα, μεταξὺ τῶν κτητόρων σὲ ὅλες τῆς ἐκκλησίες ποῦ ἔχτισε».

Ἀξίζει νὰ κλείσουμε μὲ τὸν τρόπο ποῦ ἀρχίσαμε, ἀναφερόμενοι σὲ μνημεῖα ἀφ' ἑνὸς τοῦ παρελθόντος, ἀφ' ἑτέρου τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος. Ὁ Μακεδόνας ἐκπαιδευτικὸς καὶ ἱστορικὸς Μαργαρίτης Δήμητρας μελέτησε καὶ ἀνέδειξε τὴν πνευματικὴ κληρονομιά τοῦ τόπου μας. Δημοσίευσε στὸ τέλος τοῦ 19^{ου} αἰῶνα τὸ βιβλίο *Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φεγγομένοις καὶ μνημεῖοις σωζομένοις*, μιλώντας γιὰ τὴν ἱστορία καὶ τὸ παρελθὸν τῆς περιοχῆς μας.

Ὁ Δημήτρης Χρηστίδης χτίζει ναοὺς «ἐν λίθοις φεγγομένοις», ὅπου στεγάζεται τὸ ἀγιαστικὸ καὶ τὸ κοινωνικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ σήμερα καὶ γιὰ αὔριο, μνημεῖα γιὰ πάντα.

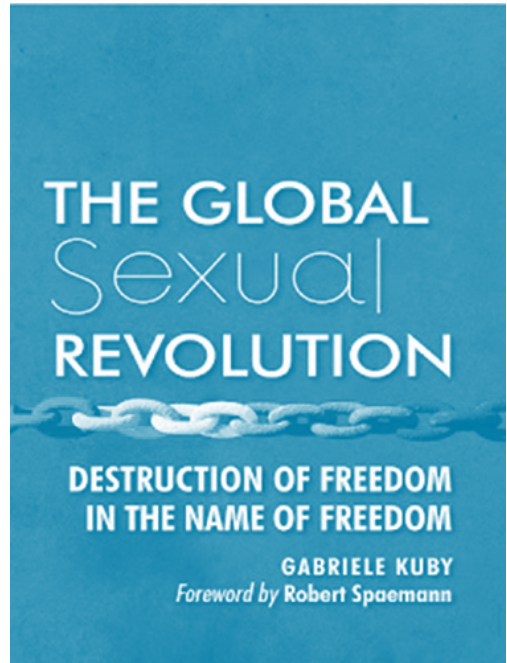
ΣΩΤΗΡΗΣ ΚΟΥΒΕΛΑΣ
Πρώην Δήμαρχος Θεσσαλονίκης
καὶ ὑπουργὸς

ΠΩΣ ΕΦΘΑΣΑΜΕ ΣΤΗΝ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΙ «ΓΑΜΟΥ» ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΩΝ

«Η πόλις εάλω», ανέγραψε ήγερτική φουσιονωμία του κινήματος των ΛΟΑΤΚΙ στην χώρα μας, μετά την ψήφισι του νόμου για τον λεγόμενο «γάμο» των ομοφυλοφίλων, πανηγυρίζων τὰ ἐπινίκια. Καί προβεβλημένα πολιτικά πρόσωπα ἐώρτασαν τὴν «νίκη» σὲ οἰνοπωλεῖο τῶν Ἀθηνῶν. Πῶς, ὅμως, ἐφθάσαμε ἡ Ὁρθόδοξος Ἑλλάς νὰ καταστῆ ἡ πρώτη Ὁρθόδοξος χώρα ἡ ὁποία νομοθετεῖ τὸν «γάμο» τῶν ομοφυλοφίλων;

Ἐνα πολὺ ἀξιόλογο βιβλίο, τὸ ὁποῖο ἐξεδόθη ἀρχικῶς στὴν γερμανικὴ γλῶσσα τὸ 2012 καὶ ὀλίγον ἀργότερα μετεφράσθη στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα (τὸ 2015) θὰ μᾶς διαφωτίσῃ πᾶνω στὰ σχέδια δεκαετιῶν, τὰ ὁποῖα μὲ ὑπομονὴ καὶ συστηματικότητὰ ὑλοποιούσαν κέντρα καὶ φορεῖς τοῦ κινήματος τῶν ΛΟΑΤΚΙ, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ὀργανώσεων, οἱ ὁποῖες συνδέονται μὲ αὐτό. Τὸ βιβλίο ἐπιγράφεται: *The Global Sexual Revolution: Destruction of Freedom in the Name of Freedom (Ἡ παγκόσμιος σεξουαλικὴ ἐπανάστασις. Καταστροφὴ τῆς ἐλευθερίας στὸ ὄνομα τῆς ἐλευθερίας)*, τῆς Gabriele Kuby. Ἐνα ὁλόκληρο κεφάλαιο αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στὴν σεξουαλικὴ «ἐκπαίδευσι» ἀπὸ τὸ νηπιαγωγεῖο μέχρι τὰ δώδεκα χρόνια τῶν παιδιῶν, μπορεῖ ὁ ἐνδιαφερόμενος ἀναγνώστης νὰ βρῆ μεταφρασμένο στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα στὴν ἐνδιαφέρουσα ἰστοσελίδα: (<https://odysseia-society.gr/wp/sexoualiki-agogi-aro-to-nipiagogio-eos-ta-12-i-arop-si-tis-kinoniologou-gabriele-kuby/>).

Οἱ ρίζες τῆς σεξουαλικῆς ἐπαναστάσεως ἐναντίον τῶν παραδοσιακῶν ἀξιῶν τῆς Δυτικῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης ξεκι-

νοῦν κατὰ τὴν συγγραφέα μὲ τὴν Γαλλικὴ Ἐπανάστασι καὶ τὴν καταδίκη σὲ θάνατο τοῦ Μαρκησίου Ντὲ Σάντ, τὸ ἔργο ὅμως τοῦ ὁποῖου ἐπέζησε καὶ ἐπηρέασε γενεὲς ἀνθρώπων μὲ τὴν ἐλευθεριότητα περὶ τὴν γενετήσιο λειτουργία. Ὁ ἐπόμενος σταθμὸς ἦταν ἡ Σχολὴ τῆς Φραγκφούρτης μὲ τὴν ἐπίδρασι τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας στοὺς θιασῶτες τῆς. Κατόπιν ἔχομε τὴν «σεξουαλικὴ ἐπανάστασι» τῶν νέων στὶς Η.Π.Α. περὶ τὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ 1960 καὶ τὴν μεταφορὰ τῆς στὶς χώρες τῆς Βορείου Εὐρώπης. Αὐτὴ ἡ ὀνομασθεῖσα σεξουαλικὴ ἐπανάστασις ἦταν ἡ αὐτονόμησις τῆς γενετήσιας λειτουργίας ἀπὸ τὸν θεσμὸ τοῦ γάμου καὶ ἡ ἱκανοποίησις τῆς ἔξω ἀπὸ

Τὸ περιεχόμενο καὶ οἱ μέθοδοι τῆς σεξουαλικῆς ἐκπαιδύσεως ὠθοῦν τὰ παιδιά σὲ μιὰ πρόωρη σεξουαλικότητα, ἢ ὁποῖα τὰ ὀδηγεῖ σὲ ἐθισμούς, σὲ καταθλίψεις καὶ ἄλλες ψυχικὲς ἀσθένειες, καὶ τὸ κυριώτερο, τὰ καθιστᾶ ἀνίκανα νὰ σκεφθοῦν καὶ νὰ προετοιμαστοῦν γιὰ ἕναν μόνιμο ἐρωτικὸ δεσμὸ καὶ γιὰ τὴν εὐθύνη τοῦ γάμου. Αὐτό, ἴσως, εἶναι ἡ μεγαλύτερα καταστροφὴ ἢ ὁποῖα ἐπέρχεται στὶς παιδικὲς ψυχὲς ἀπὸ τὰ προγράμματα τῆς σεξουαλικῆς ἐκπαιδύσεως, τὰ ὁποῖα ἐντάσσονται σὲ ὅλοὲν καὶ περισσότερα ἐκπαιδευτικὰ συστήματα πολλῶν χωρῶν.

αὐτόν. Τὸ 1973 σὲ συνέδριο τῆς Ἀμερικανικῆς Ψυχιατρικῆς Ἐταιρείας, κατόπιν ἰσχυρῶν πιέσεων ἀπὸ τοὺς ὑποστηρικτὲς τῶν ΛΟΑΤΚΙ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὶς μεγάλες Ἀσφαλιστικὲς Ἐταιρεῖες, ἀφαιρεῖται ἡ ὁμοφυλοφιλία ἀπὸ τὰ καταγεγραμμένα ψυχοπαθολογικὰ νοσήματα γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία τῆς Ἱατρικῆς.

Τὸ ἐπόμενο βῆμα εἶναι ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων γιὰ τὴν νομοθετικὴ «κάλυψη» τῆς ὁμοφυλοφιλίας καὶ κάθε εἶδους σεξουαλικῆς ἰδιαιτερότητος. Ἐνῶ δὲν ὑπάρχουν ἀνάμεσα στὰ θεμελιώδη δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἔχουν διατυπωθῆ ἀπὸ τὴν Οἰκουμενικὴ Διακήρυξι τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, τὸ «δικαίωμα» στὴν σεξουαλικὴ ἰδιαιτερότητα καὶ ἡ σεξουαλικὴ ἐλευθερία, τέτοια δικαιώματα ἐπικαλοῦνται ὡς δῆθεν θεμελιώδη καὶ δῆθεν ὑπάρχοντα οἱ προωθῶντες τὴν ἀλλαγὴ τῶν νομοθεσιῶν τῶν ἐπὶ μέρους κρατῶν. Ἐπίσης, ἐνῶ τὸ δικαίωμα στὸν γάμο ἀνάμεσα σὲ ἕναν ἄνδρα καὶ μιὰ γυναῖκα ὑφίσταται στὴν Οἰκουμενικὴ Διακήρυξι τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, μετατρέπεται στὴν Εὐρωπαϊκὴ Διακήρυξι τῆς Μαδρίτης ὡς δικαίωμα στὸν γάμο γενικῶς, χωρὶς τὴν ἀναφορὰ στὰ δύο φύλα. Ἡ ἀνεπαίσθητος αὐτὴ ἀλλαγὴ στὴν διατύπωσι ἔγινε τὸ ἐφαλτήριο γιὰ τὴν δι-

εκδίκησι γάμου καὶ ἀπὸ ἄτομα τοῦ ἰδίου φύλου, ἀφοῦ τὸ δικαίωμα στὸν γάμο εἶχε προηγουμένως θεωρηθῆ ὡς θεμελιώδες ἀνθρώπινο δικαίωμα.

Τὸ βιβλίον ἀφιερώνει ὀλόκληρο κεφάλαιο στὸ ὁποῖο ἀναλύει τὴν παγκόσμιο συνδιάσκεψι στὴν Γιουγκιακάρα τῆς Ἰνδονησίας τὸ 2007 καὶ τὰ πορίσματα αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ἔγιναν ὀδηγοὶ καὶ πρότυπα γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τῆς νομοθεσίας σὲ πολλὰ ἐπὶ μέρους κράτη μὲ ἔκδοσι ἑνὸς ὀδηγοῦ ἀκτιβιστῶν (*Activist's Guide to the Yogyakarta Principles*). Τὰ ἐπιχειρήματα τῶν περισσότερων βουλευτῶν οἱ ὁποῖοι ὑπεστήριξαν στὸ ἑλληνικὸ κοινοβούλιο τὴν νομοθέτησι τοῦ γάμου σὲ ἄτομα τοῦ ἰδίου φύλου ὑπάρχουν μὲ τὰ ἴδια ἢ παρόμοια λόγια στὰ πορίσματα αὐτῆς τῆς συνδιασκέψεως. Ἀντιγράφομε ἀπὸ τὴν παρατιθεμένη στὸ βιβλίον ἀρχὴ ὑπ' ἀριθμ. 24 τῆς ἐν λόγω συνδιασκέψεως: «*Οἱ ἔχουν δικαίωμα νὰ ἰδρῦσουν οἰκογένεια, ἀνεξαρτήτως σεξουαλικοῦ προσανατολισμοῦ ἢ ταυτότητας φύλου. Ὑπάρχουν πολλοὶ διαφορετικοὶ τύποι οἰκογενειῶν. Καμία οἰκογένεια δὲν πρέπει νὰ ὑφίσταται διακρίσεις λόγῳ τοῦ σεξουαλικοῦ προσανατολισμοῦ ἢ τῆς ταυτότητας φύλου ἑνὸς μέλους τῆς*».

Μεθοδικῶς καὶ συστηματικῶς ὀργανώσεις καὶ κέντρα προωθήσεως τῆς ΛΟΑΤΚΙ

ιδεολογίας κατώρθωσαν πρώτα την αλλαγή συνειδήσεως και έπειτα την αλλαγή στην νομοθεσία πολλών χωρών.

Ένα άλλο συμπέρασμα από τις πληροφορίες του αναφερομένου βιβλίου είναι η καταλυτική επίδρασις της σεξουαλικής εκπαίδευσέως στην συμπεριφορά των παιδιών, των εφήβων και των νέων. Το περιεχόμενο και οι μέθοδοι της σεξουαλικής εκπαίδευσέως ώθησαν τα παιδιά σε μια πρόωγη σεξουαλικότητα, η οποία τα οδηγεί σε έθιμους, σε καταθλίψεις και άλλες ψυχικές ασθένειες, και το κυριώτερο, τα καθιστά άνικανα να σκεφθούν και να προετοιμασθούν για έναν μόνιμο έρωτικό δεσμό και για την ευθύνη του γάμου. Αυτό, ίσως, είναι η μεγαλύτερα καταστροφή η οποία έπέρχεται στις παιδικές ψυχές από τα προγράμματα της σεξουαλικής εκπαίδευσέως, τα οποία εντάσσονται σε όλοεν και περισσότερα εκπαιδευτικά συστήματα πολλών χωρών. Η συγγραφεύς συσχετίζει την σεξουαλική εκπαίδευση η οποία παρέχεται στα σχολεία όχι μόνον με την πρόωγο σεξουαλικοποίησι των παιδιών, αλλά και με τις σεξουαλικές επιθέσεις και κακοποιήσεις παιδιών, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό γίνονται από συνομήλικα παιδιά και όχι από ενήλικους προς τα παιδιά. Για τον λόγο αυτό παραθέτει στοιχεία από την Γερμανία, τα οποία αποδεικνύουν την άποψι αυτή.

Παραθέτομε επιλεγμένα αποσπάσματα από το πολύ ενδιαφέρον και αξιόλογο αυτό βιβλίο:

«Μια “άπελευθερωμένη σεξουαλικότητα” άπαλλαγμένη από τον “ύποχρεωτικό γάμο”, το ταμπού της αίμομιξίας και την άπαγόρευση της παιδεραστίας ασκήθηκε άνοιχτά στο Βερολίνο στην “Commune I” και την “Commune II” και προβλήθηκε με άνυπομονησία από τα μέσα ενημέρωσης. Το σέξ με όποιονδήποτε —μπροστά σε παιδιά, με παιδιά, μεταξύ παιδιών— προωθήθηκε χωρίς άστική κτητικότητα.

“Αν τα παιδιά το “θέλαν”, γιατί να τους το άρνηθούν; Το Κόμμα των Πρασίνων ύποστήριζε άκόμη αυτή τη θέση στις δεκαετίες του 1980 και του 1990, προσπαθώντας να νομιμοποιήσει την παιδεραστία.

Το όμοφυλοφιλικό κίνημα είναι η αίχημ του δόρατος του κινήματος για τον περιορισμό των δημοκρατικών ελευθεριών. Υποστηρίζεται από τον ΟΗΕ, την ΕΕ, τις περισσότερες δυτικές κυβερνήσεις, τα κύρια μέσα ενημέρωσης και τις μεγάλες επιχειρήσεις (όπως η Google, το Facebook, το Twitter και η Apple) που έχουν τη δύναμη να αλλάξουν την κοινή γνώμη.

Μόνο περίπου το δύο τοις εκατό της όμοφυλοφιλικής μειονότητας, που άποτελεί περίπου το 2 τοις εκατό του πληθυσμού, κάνει χρήση της νομιμοποίησης των ενώσεων όμοφυλοφίλων. Πρόκειται για έναν νέο σεξουαλικό όλοκληρωτισμό, που επιδιώκει να καταστρέψει το νόημα και την πραγματικότητα του γάμου και της οικογένειας.

“Όλα τα σχολεία στη Μεγάλη Βρετανία, συμπεριλαμβανομένων των χριστιανικών σχολείων, άπαγορεύεται από τους Κανονισμούς για τον Σεξουαλικό Προσανατολισμό (SOR) να διδάσκουν τη σεξουαλική ήθικη “σάν να ήταν αντικειμενικά άληθινή”. Εάν δέν ύπακούσουν στο SOR, θα χάσουν τη δημόσια χρηματοδότηση.

Η χρηματοδότηση ΛΟΑΤΚΙ οργανώσεων από τον ΟΗΕ και τα Ταμεία της ΕΕ κατά δεκάδες και εκατοντάδες εκατομμύρια ρέουν στην άτζέντα LGBTI μέσω επίσημων ύποοργανισμών του ΟΗΕ και της ΕΕ και ιδιωτικών ιδρυμάτων (Rockefeller, Ford, Bill & Melinda Gates, κ.λπ.). Αυτό συγκαλύπτεται ως μέρος των επίσημων προϋπολογισμών τους. Η International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA) χρηματοδοτείται περισσότερο από 60 τοις εκατό από την Εύρωπαϊκή Επιτροπή, συμπληρωμένη από συνεισφορές του δισεκατομμυριού-

χου George Soros και δύο άλλων μεγάλων χορηγών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρησιμοποιεί επίσης τακτικά χρήματα από φόρους, για να χρηματοδοτούν έργα των δύο μεγαλύτερων οργανισμών άμβλώσεων στον κόσμο, της Marie Stopes International και της International Planned Parenthood. Αυτό καμουφλάρεται ως “σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία”, παρ’ όλο που ο όρισμός της ΕΕ για τόν όρο αποκλείει ρητά την άμβλωση.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ενώσεως εγκρίνουν τακτικά ψηφίσματα και νόμους που αποσκοπούν στην έπιβολή νέας ηθικής ως προς τη σεξουαλικότητα και την οικογένεια. Η μαγική λέξη, για να δημιουργήσετε συμπαγείς πλειοψηφίες, είναι η “όμοφοβία”. “Όποιος αντίτιθεται στη νομοθεσία είναι όμοφοβικός, ρατσιστής, σεξιστής και έχθρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων γενικά.

“Όποιος πιστεύει ότι υπάρχει όριο στην ανατροπή των ηθικών αξιών θα πρέπει να σημειώσει την τελευταία απόφαση του Deutscher Ethikrat (Γερμανικό Συμβούλιο Ηθικής). Στις 24 Σεπτεμβρίου 2014, το συμβούλιο αποφάσισε ότι ο νόμος που ποινικοποιεί την αίμομιξία πρέπει να καταργηθεί και να επιτραπεί η συναινετική αίμομιξία, οι σχέσεις μεταξύ αδελφών από 14 ετών και άνω, εάν τα αδέρφια ζουν μακριά από την οικογένειά τους.

Όστόσο, αυτή η στοχευμένη ασάφεια της ταυτότητας φύλου των παιδιών δεν είναι απελευθέρωση, αλλά ιδεολογική κακοποίηση εξαρτώμενων παιδιών. Οί άνθρωποι έρχονται στον κόσμο ως κορίτσια και αγόρια μέσω της συγχώνευσης του ωαρίου μιας γυναίκας και του σπερματοζωαρίου ενός άνδρα. Έπειδή τα παιδιά δεν διαμορφώνονται μόνο από τα γονίδια τους, αλλά και από αυτά που βλέπουν, βιώνουν και μιμούνται, μέσω του “τριγωνισμού” με τη μητέρα και τον πατέρα,

κάθε παιδί αναπτύσσει μια ταυτότητα ως άνδρας ή γυναίκα και ταυτίζεται με το βιολογικό του φύλο. Αυτό τους δίνει την ταυτότητά τους, μια μόνιμη αίσθηση αυτού που είναι. Το να μην έχει ξεκάθαρη αίσθηση του αν είναι άνδρας ή γυναίκα είναι σημάδι ψυχικής διαταραχής.

“Ο έθισμός είναι απώλεια ελευθερίας. Το άτομο παγιδεύεται σε έναν φαύλο κύκλο αναζήτησης ικανοποίησης μέσω ενός μέσου που παρέχει την ψευδή εμφάνιση της ικανοποίησης, μόνο για να τον ρίξει σε ακόμη μεγαλύτερη ανάγκη και εξάρτηση. Αυτό που πιστεύει ότι χρειάζεται για την ευημερία του καταστρέφει τον ίδιο και τους άλλους. Η όρμη αναπτύσσει τη δική της ζωή, γίνεται τύραννος και κάνει το άτομο σκλάβο της ικανοποίησης της όρμης.

Μια φεμινιστική κουλτούρα φέρνει γυναίκες που δεν χρειάζονται άνδρες και που, αν θέλουν να κάνουν παιδιά, αγοράζουν τους σπόρους από μια τράπεζα σπέρματος. Οί άνδρες δεν βλέπουν πλέον λόγο να χρησιμοποιούν τη μεγαλύτερη δύναμή τους, για να προστατεύουν τις γυναίκες, ή να την χρησιμοποιούν υπεύθυνα και δυναμικά ως πατέρες. Και οί δύο έχουν χάσει ο ένας τον άλλον — ο άντρας έχασε τη γυναίκα και η γυναίκα τον άντρα. Και τὰ παιδιά έχουν χάσει τον πατέρα και τη μητέρα τους.

Πίσω από κάθε έθισμό, υπάρχει μια λαχτάρα για κάτι ουσιαστικό για τη ζωή. Για να ανακαλυφθεί και να εκπληρωθεί αυτή η λαχτάρα, ο εξαρτημένος πρέπει να αναζητήσει βοήθεια, για να απαρνηθεί την ανάγκη του για άμεση ικανοποίηση. Όπως συμβαίνει με κάθε κακία, κάθε έθισμό, το πρώτο πράγμα που απαιτείται είναι η προσωπική βούληση να αναλάβει τη μάχη για τη δική του ελευθερία και να κάνει ό,τι χρειάζεται, για να κερδίσει.

“Ο Peter Tatchell, ένας εξέχων όμοφυλόφιλος ακτιβιστής, έγραψε στον ιστότοπό του: “Υπάρχει ένα σημαντικό πρόβλημα

Ἄς εἴμαστε ξεκάθαροι. Ἐὰν ὁ προσανατολισμὸς πρὸς τὶς χριστιανικὲς ἀξίες δὲν μεταβιβαστεῖ ἀπὸ τὴ μιὰ γενιὰ στὴν ἐπόμενη γενιὰ, ἡ παράδοση ἔχει τελειώσει. Ὅπως λέει ἡ παροιμία, “ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ἐγγόνια”. Ἡ παράδοση προέρχεται ἀπὸ τὴ λατινικὴ λέξη *tradere* — μεταβιβάζω, προωθῶ. Ἐὰν μιὰ γενιὰ δὲν λάβει αὐτὸ πὸ εἶναι καλὸ, ἀληθινὸ καὶ δίκαιο, τότε δὲν ἔχει τίποτα νὰ μεταδώσει στὶς ἐπόμενες γενιές. Αὐτὸ εἶναι μιὰ κατάρρευση τοῦ πολιτισμοῦ.

μὲ τὴ θεωρία τῶν γονιδίων τῶν ὁμοφυλοφίλων, καὶ μὲ ὅλες τὶς θεωρίες πὸν θέτουν τὸν βιολογικὸ προγραμματισμὸ τοῦ σεξουαλικοῦ προσανατολισμοῦ. Ἐὰν ἡ ἕτεροφυλοφιλία καὶ ἡ ὁμοφυλοφιλία εἶναι, πράγματι, γενετικά προκαθορισμένες (καὶ ἐπομένως ἀμοιβαῖα ἀποκλειόμενες καὶ ἀμετάβλητες), πῶς ἐξηγοῦμε τὴν ἀμφιφυλοφιλία ἢ τὰ ἄτομα πού, ξαφνικά στὴ μέση τῆς ζωῆς τους, ἀλλάζουν ἀπὸ τὴν ἕτεροφυλοφιλία στὴν ὁμοφυλοφιλία (ἢ τὸ ἀντίστροφο); Δὲν μποροῦμε”.

Ἄν σκεφτεῖ κανεὶς ὅτι τὰ Ἡνωμένα Ἕθνη, ἡ ΕΕ, ἡ κυβέρνησις τῶν ΗΠΑ καὶ πολλὲς ἄλλες ἐθνικὲς κυβερνήσεις, οἱ παγκόσμιες ΜΚΟ LGBTI καὶ ὅλοι οἱ θεσμοὶ πὸν προωθοῦν τὴν ἐνσωμάτωσι τῆς διάστασις τοῦ φύλου ἔχουν ἄρει ὅλα τὰ ἐμπόδια, γιὰ νὰ νομιμοποιήσουν αὐτὸ τὸ νέο θεσμὸ παντοῦ — συχνά ἐνάντια στὴν τεράστια ἀντίστασι ἀπὸ τὴ βάση— πρέπει νὰ ἀναρωτηθεῖ κανεὶς ἐὰν αὐτὴ ἡ ἀτζέντα κρύβει στόχους πὸν ὑπερβαίνουν τὰ συμφέροντα μιᾶς τόσο μικρῆς μειοψηφίας.

Γιατί θὰ ἔπρεπε μόνο τὰ ὁμοφυλόφιλα ζευγάρια νὰ ἀπολαμβάνουν τὰ προνόμια πὸν προηγουμένως ἐπιφύλασσαν γιὰ τὸν γάμο; Γιατί ὄχι καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι — ζευγὴ ἀδερφῶν, φίλοι ἢ ὁποιοσδήποτε ἄνθρωπος ζεῖ κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια στέγη γιὰ ἕνα συγκεκριμένο χρονικὸ διάστημα ἢ ὀλόκληρη τὴ ζωὴ τους; Γιατί οἱ ἀμφιφυλόφιλες, τρανσεξουαλικές, πολυγαμικές, πολυάν-

δρες ἢ πολυγαμικὲς σχέσεις δὲν πρέπει ἐπίσης νὰ ἔχουν παρόμοιο καθεστῶς μὲ τὸν γάμο; Τί κάνει τὴν ὁμοφυλοφιλικὴ σχέση τόσο ξεχωριστή, πὸν μόνο αὐτὴ πρέπει νὰ ταυτίζεται μὲ τὸν γάμο;

Ἄς εἴμαστε ξεκάθαροι. Ἐὰν ὁ προσανατολισμὸς πρὸς τὶς χριστιανικὲς ἀξίες δὲν μεταβιβαστεῖ ἀπὸ τὴ μιὰ γενιὰ στὴν ἐπόμενη γενιὰ, ἡ παράδοση ἔχει τελειώσει. Ὅπως λέει ἡ παροιμία, “ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ἐγγόνια”. Ἡ παράδοση προέρχεται ἀπὸ τὴ λατινικὴ λέξη *tradere* — μεταβιβάζω, προωθῶ. Ἐὰν μιὰ γενιὰ δὲν λάβει αὐτὸ πὸν εἶναι καλὸ, ἀληθινὸ καὶ δίκαιο, τότε δὲν ἔχει τίποτα νὰ μεταδώσει στὶς ἐπόμενες γενιές. Αὐτὸ εἶναι μιὰ κατάρρευση τοῦ πολιτισμοῦ. Χρειάζεται πολλὸς χρόνος, γιὰ νὰ χτιστεῖ ἕνα σπίτι, ἀλλὰ μόνο μερικὲς ὥρες γιὰ νὰ καεῖ.

Ἀπομένει μόνο ἕνα πρότυπο: μὴν κάνετε κάτι πὸν δὲν ἀρέσει στὸν σεξουαλικὸ σας σύντροφο. Αὐτὸ εἶναι ὁ τετραγωνισμὸς τοῦ κύκλου, γιὰ αὐτὰ τὰ ὄρια μποροῦν νὰ ἰσχύουν, μόνο ἐὰν ἕνα ἄτομο ἔχει μάθει τὸν αὐτοέλεγχο. Ἡ ἀχαλίνωτη σεξουαλικὴ κακοποίηση παιδιῶν ἀπὸ ἐνήλικες, καὶ ἡ ὄλο καὶ περισσότερο σεξουαλικὴ κακοποίηση παιδιῶν ἀπὸ ἄλλα παιδιὰ, δείχνει ὅτι αὐτὸ τὸ πρότυπο δὲν μπορεῖ νὰ τηρηθεῖ σὲ μιὰ ὑπερσεξουαλικὴ κοινωνία.

Ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν νέων θέλει οἰκογένειες. Ἀλλὰ τὸ κράτος, ὀλόκληρο τὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα καὶ

σχεδόν όλοι οί όργανισμοί πού έχουν όποιαδήποτε σχέση με τή νεολαία έχουν σταματήσει νά διδάσκουν στα παιδιά τήν ικανότητα νά αγαπούν και νά δένονται.

Τά στοιχία δείχνουν ότι μιá ύπερ-σεξουαλική κοινωνία, μιá κοινωνία στην όποία οί ταινίες, ή πορνογραφία, ή διαφήμιση, τά περιοδικά και ή λογοτεχνία πυροδοτούν συνεχώς τή σεξουαλική επιθυμία, θά χρησιμοποήσει τούς πιό άνυπεράσπιστους, τούς πιό εύάλωτους, για νά ικανοποιήσει αυτή τήν επιθυμία: τά παιδιά.

Η σεξουαλικότητα κλέβει από τά παιδιά τήν παιδική τους ηλικία. Όταν περιγράφομε ένα “άθωο παιδί”, μεταξύ άλλων έννοοῦμε τήν έλευθερία από σεξουαλικές σκέψεις, εικόνες, επιθυμίες και δραστηριότητες. Αυτή ή άθωότητα είναι ουσιαστικά ό όρισμός τής παιδικής ηλικίας και, μέχρι νά ξεκινήσει ή σεξουαλική επανάσταση στα τέλη τής δεκαετίας του 1960, προστατευόταν ενεργά από ενήλικες. Τά παιδιά χρειάζονται χώρο για δημιουργικό παιχνίδι, ανακάλυψη και μάθηση, όπου ή αίσθηση τής ντροπής τους γίνεται σεβαστή και όπου δέν χρειάζεται νά φοβούνται τή σεξουαλική εισβολή. Χρειάζονται ενήλικες πού θά άνταποκριθούν στην περιέργειά τους για τή δημιουργία τής ανθρώπινης ζωής με ύπευθυνότητα, εύαισθησία και με τρόπο κατάλληλο για τήν ηλικία τους.

Ό πολιτισμός δέν μπορεί νά υπάρξει χωρίς τόν έλεγχο τών παρορμήσεων, ιδιαίτερα τής παρόρμησης προς τήν επιθετικότητα και τήν άμεση ικανοποίηση. Κινδυνεύουμε διαρκώς νά μās κυριεύσει ή βαρβαρότητα, νά μās κυριεύσει ή βία, ή άκολασία, τó ένστικτο, ό έγωισμός. Η ντροπή είναι ό μηχανισμός με τόν όποιο ή βαρβαρότητα συγκρατείται. Ώς εκ τούτου, ή έμπέδωση τών συναισθημάτων ντροπής έχει άποτελέσει ένα πλούσιο και λεπτό μέρος τής επίσημης και άτυπης εκπαίδευσης ενός παιδιοῦ.

“Ό,τι δέν διδάσκεται στην οικογένεια πιθανότατα δέν θά μαθευτεί στην ενήλικη ζωή.

Τά παιδιά πού εγκαταλείπουν τó σχολείο, τά συναισθηματικά διαταραγμένα, τά ιδρυματοποιημένα παιδιά, τά μέλη συμμοριών, οί άναρχικοί, οί τρομοκράτες, οί παραβάτες, οί τοξικομανείς και οί βίαιοι κακοποιοί σπάνια προέρχονται από άθικτες οικογένειες, με παρούσα τήν πατρική φιγούρα.

Η άγνότητα είναι ή πνευματική δύναμη πού άπελευθερώνει τήν αγάπη από τόν έγωισμό και τήν επιθετικότητα.

Η μετατροπή από μιá δημοκρατική κοινωνία, βασισμένη στη χριστιανική πίστη, σε μιá ήδονιστική όλοκληρωτική κοινωνία δέν γίνεται σε ένα μόνο βήμα. Δέν υπάρχουν ένδειξεις ότι αυτή ή τάση θά σταματήσει, εκτός εάν οί άνθρωποι ξεσηκωθούν, για νά υπερασπιστούν τις αξίες και τά δημοκρατικά τους δικαιώματα.

Η έσωτερική έλευθερία είναι ένα μεγάλο αγαθό, πού μπορεί νά επιτευχθεί μόνο με τήν εκμάθηση τής άρετής, συγκεκριμένα τής άκλόνητης θέλησης νά κάνουμε ό,τι είναι καλό».

Τό βιβλίο αυτό μās ύποδεικνύει τήν όδó για τήν άντιμετώπισι αυτής τής άνατροπής τών παραδοσιακών αξιών περι τήν γενετήσιο λειτουργία. Όπως οί προωθητές τής σεξουαλικής έλευθεριότητας έστιάζουν στην εκπαίδευσι τών παιδιών από τήν πρώμο παιδική ηλικία και στην άλλαγή τής νομοθεσίας, κατά άναλογίαν θά πρέπει και ή ύγιής αντίδρασι νά άποσκοπή κατά πρώτον στην διαφώτισι γονέων και παιδιών για τις έπιπτώσεις τής προώρου σεξουαλικοποιήσεως και τις ψυχικές συνέπειες από αυτήν τήν «έλευθεριότητα» για τά ίδια τά παιδιά-θύματα. Κατά δεύτερον, στην νομική άπαγόρευσι όλων τών σεξουαλικών διαστροφών, τις όποιες όνομάζουν κατ' εύφημισμόν ιδιαιτερότητες, με βάσι τις έπιπτώσεις στα άτομα και στην κοινωνία.

Νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὅλες οἱ ἔρευνες οἱ ὁποῖες ἀποδεικνύουν τὶς βλαβερὲς ἐπιπτώσεις αὐτῶν τῶν συμπεριφορῶν. Καὶ κυρίως νὰ τονισθῆ αὐτὸ τὸ ὁποῖο ἀναγράφεται στὸν ὑπότιτλο τοῦ βιβλίου: ὅτι ἐξ ὀνόματος δῆθεν τῆς ἐλευθερίας τὰ ἄτομα ὑποδουλώνονται σὲ ἐθισμοὺς καὶ ἀνελεύθερες καταστάσεις καὶ βιώνουν καταθλιπτικὲς καὶ ἰδεοαναγκαστικὲς συμπεριφορὲς, οἱ ὁποῖες τοὺς ὀδηγοῦν στὴν δυστυχία. Καὶ ἡ ἐργασία αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ γίνεταί μεθοδικῶς, συστηματικῶς καὶ μὲ ὑπομονή.

Μᾶς πληροφορεῖ, ἐπίσης, τὸ βιβλίο αὐτὸ ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ μεταστροφή ὁμοφυλοφίλων κατὸν ψυχοθεραπείας σὲ πολὺ ἱκανοποιητικὰ ποσοστά. «*Μάρτυρας τῆς ἱκανότητας ἀλλαγῆς εἶναι ὁ Robert L. Spitzer, καθηγητῆς Ψυχιατρικῆς. Ἐπαιξε βασικὸ ρόλο στὴν ἀπόφαση τῆς APA τὸ 1973 νὰ ἀφαιρέσει τὴν ὁμοφυλοφιλία ἀπὸ τὴ λίστα τῶν ψυχικῶν ἀσθενειῶν. Ὅταν οἱ ὁμοφυλόφιλοι διαδύλωσαν σὲ ἓνα ἐτήσιο συνέδριο τῆς APA γιὰ τὸ δικαίωμά τους στὴ θεραπεία, ἄρχισε μιὰ σειρά μελετῶν, γιὰ νὰ ἐξετάσει τὴν ἐπιτυχία διαφόρων θεραπειῶν στὴν ἀλλαγὴ τῆς ὁμοφυλοφιλίας. Τὸ 2003 δημοσίευσε τὰ ἀποτελέσματά του. Ἀπὸ τοὺς 200 ἄνδρες καὶ γυναῖκες ποὺ μελετήθηκαν, τὸ 66 τοῖς ἑκατὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ τὸ 44 τοῖς ἑκατὸ τῶν γυναικῶν εἶχαν βιώσει μιὰ σημαντικὴ ἀλλαγὴ καὶ “ζοῦσαν τώρα μιὰ καλὴ ἑτεροφυλόφιλη ζωὴ”*». Παρ’ ὅλα αὐτά, δὲν ἐπιτρέπεται στοὺς ἐρευνητὲς νὰ δημοσιεύουν τέτοιες μελέτες, οἱ ὁποῖες κλονίζουν τὸ «ἀφήγημα» περὶ τῆς δῆθεν γενετικῆς προδιαθέσεως τῶν ὁμοφυλοφίλων καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐπιλογῆς τοῦ σεξουαλικοῦ προσανατολισμοῦ.

Στὸ βιβλίο, ἀκόμη, ἐπισημαίνεται ὅτι δὲν ἔχει ἐνταχθῆ στὰ ψυχοπαθολογικὰ νοσήματα ὁ ἐθισμὸς ἀπὸ τὸ διαδίκτυο γενικῶς καὶ τὴν διαδικτυακὴ πορνογραφία εἰδικότερα, ἔνεκα τῆς ἀντιδράσεως τῶν Ἀσφαλιστικῶν Ἐταιρειῶν στὶς Η.Π.Α., παρὸς τοὺς πολλοὺς κλινικοὺς ψυχολόγους καὶ ψυ-

χοθεραπευτὲς δέχονται τὸν ἐθισμὸ αὐτὸ καὶ παρέχουν ὑπηρεσίες θεραπείας σὲ ὅσους προσφεύγουν σὲ αὐτούς. «*Μέχρι στιγμῆς, οἱ διεθνεῖς διαγνωστικὲς ταξινομήσεις (ICD καὶ DSM) δὲν περιέχουν καμία ἀναγνωρισμένη διάγνωση γιὰ τὸν ἐθισμὸ στὴν πορνογραφία. Ὅπως λέει ὁ θεραπευτῆς Tabea Freitag, ἡ ὑπαρξὴ αὐτοῦ τοῦ ἐθισμοῦ συχνὰ ἀπορρίπτεται. Γι’ αὐτὸ οἱ πάσχοντες σπάνια ἐμφανίζονται στὸ σύστημα ἀποκατάστασης, πολὺ λίγοι ἀντιμετωπίζονται καὶ μετὰ βίας προκαλοῦν ἔξοδα. Ἐπειδὴ οἱ θεραπευτὲς καὶ οἱ γιατροὶ δὲν ἔχουν εὐαισθητοποιηθῆ σὲ αὐτό, ὅταν οἱ ἐξαρτημένοι τολμοῦν πραγματικὰ νὰ ξεπεράσουν τὸ φράγμα τῆς ντροπῆς καὶ νὰ ἐμπιστευτοῦν ἓναν γιατρό, οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἀποθαρρύνονται. Ἡ διαγνωστικὴ ἀναγνώριση εἶναι αὐτὸ ποὺ χρειάζεται, ἀλλὰ ὑπάρχει μαζικὴ ἀντίθεση σὲ αὐτήν*».

Τέλος, τὸ βιβλίο προειδοποιεῖ ὅτι ἡ σεξουαλικὴ ἐλευθεριότης θὰ καταστήσῃ τὰ σημερινὰ παιδιὰ καὶ τοὺς νέους ἀνικάνους νὰ δημιουργήσουν μονίμους συναισθηματικὸς δεσμοὺς καὶ οἰκογένειες, ἔνεκα τῶν σεξουαλικῶν ἐθισμῶν. Κι αὐτὸ, θεωροῦμε, εἶναι τὸ χειρότερο ἀποτέλεσμα ὄλων αὐτῶν τῶν πολιτικῶν καὶ «ἐκπαιδευτικῶν» ἀναθεωρήσεων τῆς παλαιᾶς ἠθικῆς γιὰ τὴν οἰκογένεια, τὸν γάμο καὶ τὴν σεξουαλικὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ συγγραφεὺς κλείνει τὸ βιβλίο της μὲ προτάσεις γιὰ ἀντίδρασι σὲ ὅλη αὐτὴν τὴν χιονοστιβάδα τῆς σεξουαλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ παραθέτει παραδείγματα τέτοιων ἀντιδράσεων ἀπὸ πολλὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη. Καταλήγει μὲ τὴν φράσι: «*Ἡ νίκη τοῦ κακοῦ θέτει μόνον τὰ θεμέλια γιὰ τὸν θρίαμβο τοῦ καλοῦ!*» Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἀξίζει νὰ μελετηθῆ καὶ νὰ ἀξιοποιηθῆ στὴν ἐπιχειρηματολογία κατὰ τῆς σεξουαλικῆς ἐλευθεριότητος καὶ ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς.

I. Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΔΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

(1927-2024)

Ο ἀδελφός μας Χριστόφορος Διακόπουλος γεννήθηκε στὸν Βόλο τὸ 1927, ὅπου περάτωσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα καὶ σπούδασε στὴν Ἀνωτάτη Σχολὴ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν, τὴν ΑΣΟΕΕ. Ἔκανε μεταπτυχιακὲς σπουδὲς μὲ ὑποτροφία, γιὰ ἓνα ἔτος, στὸ London School of Economics καὶ ἦταν ἓνας ἐκ τῶν ἐννέα εὐρωπαϊῶν ἐπιστημόνων ποὺ ἐπελέγησαν γιὰ οἰκονομικὲς σπουδὲς ἐπὶ ἄλλο ἓνα ἔτος στὸ University of Indiana τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Ἐργαζόμενος στὴν Ἑλλάδα, ὀλοκλήρωσε τὸ διδακτορικὸ του δίπλωμα στὴν ΑΣΟΕΕ τὸ 1961 καὶ δίδαξε στὸ Markette University στὸ Μιλγουόκι, Γουισκόνσιν τῶν Η.Π.Α. κατὰ τὸ διάστημα 1962-64.

Ἀπὸ τὸ 1964 ἐργάστηκε γιὰ μία εἰκοσαετία στὴ Διεύθυνση Ἐπενδύσεων τῆς Ἑλληνικῆς Τράπεζας Ἀναπτύξεως, συμβάλλοντας σημαντικὰ στὴν μεταπολεμικὴ ἀνάπτυξη τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ διαστήματος αὐτοῦ ἐξελίχθη σὲ Ὑψηλὴ καὶ Καθηγὴτὴ τῶν Οἰκονομικῶν τῆς ΑΣΟΕΕ, τοῦ σημερινοῦ Οἰκονομικοῦ Πανεπιστημίου.

Ὁ Χριστόφορος πίστευε στὰ εὐαγγελικὰ διδάγματα καὶ ἀγωνίσθηκε νὰ τὰ

ἐμπνεύσει. Δημιουργικὸς καὶ δραστήριος, δὲν ἔχανε εὐκαιρίες χριστιανικῆς ὁμολογίας. Ἦταν ἀπὸ νωρὴς μέλος τῆς Χριστιανικῆς Ἑνώσεως Ἐπιστημόνων καὶ ἐπὶ 38 χρόνια στὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο, συχνὰ ὡς Πρόεδρος, ὀργάνωσε Ἐπιστημονικὲς Ἡμερίδες, ἔδωσε πολλὲς ὁμιλίες καὶ ἀρθρογραφοῦσε συχνὰ στὸ

περιοδικὸ Ἀκτίνες, ὄργανο τῆς Χριστιανικῆς Ἑνώσεως Ἐπιστημόνων. Ἀνέλυε τὸ διεθνὲς κοινωνικο-οικονομικὸ χάος, ὑποστηρίζοντας τὴ μέση ὁδὸ, μακριὰ ἀπὸ τὸν σκληρὸ καπιταλισμὸ καὶ τὸν ἄθεο σοσιαλισμὸ. Ὑποδείκνυε τὴν ἔξοδο τῆς ἀντιφατικῆς ἐποχῆς μας ἀπὸ τὴν κρίση, κηρύσσοντας τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη, φωτίζοντας τὰ κοινωνικὰ προβλήματα μὲ τὸ φῶς τοῦ εὐαγγελίου, ὑποδεικνύοντας τὸν μακαριστὸ δρόμο τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ τῆς μεταξύ μας ἀγάπης, πρὸς τὴν ἀδελφосύνη, τὴν εἰρήνη καὶ τὴν ἐνό-τητα.

Ἦταν ἀνίσυχο καὶ δημιουργικὸ πνεῦμα. Ἀκόμα καὶ πρὶν περίπου 8 χρόνια, προσπαθοῦσε νὰ σχεδιάσει ἀποδοτικώτερη ἀνεμογεννήτρια τῆς θάλασσης! Στὶς συνεδριάσεις τοῦ ΔΣ, ὅταν ἀκουγε κάποια πρόταση γιὰ δράση, ἡ θέση του, ὅπως ἔχει γραφεῖ στὰ Πρακτικά, ἦταν ὁ προτείνων νὰ ἀναλαμβάνει τὴ διεξαγωγὴ της, καὶ νὰ μὴν περνᾷει πρόταση χωρὶς

έφαρμογή στην πράξη. Από το 2003 δὲν υπέβαλε πάλι υποψηφιότητα για τὸ ΔΣ, ἀλλὰ συνέχισε τὴν ἐνεργὸ συμμετοχὴ του στὸ Χριστιανικὸ Ἔργο. Ἡ ΧΕΕ ἐξετίμησε ἐξαιρετικὰ τὸ ἔργο του καὶ τὶς θετικὲς ιδέες του τὶς ὁποῖες ὑλοποίησε, ὅπως ἦταν ὁ ἀπὶ πολλὰ ἔτη πολυπληθὴς Κύκλος τῶν Νέων Ἐπιστημόνων, ποὺ ἦταν –σὺν Θεῷ– ἐξ ὀλοκλήρου δικό του δημιούργημα.

Ὁ Κύριος τῶν Δυνάμεων ἄς τὸν ἀναπαύσει κοντὰ Του καὶ ἄς παρηγορεῖ τὴν οἰκογένειά του. Αἰωνία ἡ μνήμη του.

ΗΛΙΑΣ ΚΩΝΣΤ. ΚΑΤΣΟΥΦΗΣ
Φυσικός, Ὁμότιμος Καθηγητὴς Ε.Μ.Π.
Πρόεδρος
Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων

* * *

Εἶχα τὴν εὐλογία κι ἐγώ, ὅπως καὶ ἑκατοντάδες ἄλλοι ἐπιστήμονες, νὰ βρεθοῦμε τὴ δεκαετία τοῦ '90 κοντὰ στὸν ἀείμνηστο καθηγητὴ Χριστόφορο Διακόπουλο, μέσα ἀπὸ τὸν Κύκλο τῶν Νέων Ἐπιστημόνων τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων, ποὺ ὁ ἴδιος δημιούργησε καὶ διύθυσε γιατὰ πολλὰ χρόνια.

Στὸν Κύκλο αὐτόν, νέοι ἐπιστήμονες μέχρι 35 ἐτῶν συναντιόμασταν δύο φορές κάθε μῆνα, γιατὰ νὰ ἀκούσουμε τὶς ὁμιλίες του πάνω σὲ ποικίλα θέματα – πνευματικά, ἐπιστημονικά, ἐθνικά καὶ κοινωνικά. Μιλοῦσε πάντοτε ἀπὸ ψυχῆς (χωρὶς κείμενο) καὶ μετέδιδε μὲ ζέση τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα μέσα ἀπὸ κάθε θέμα, ὅποιο καὶ νὰ ἦταν αὐτό, γιατί πρῶτα τὸ ζοῦσε ὁ ἴδιος καὶ τὸ συνέδεε μὲ τὸ χριστιανικὸ καὶ ἑλληνορθόδοξο βίωμα. Εἶχε τὴν ἀπόλυτη πεποίθησι ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ ἐντάσσεται στὴν

ζωὴ μας καθημερινά, ἀπὸ ὁποιαδήποτε θέσι κι ἂν βρισκόμαστε. Ἔβλεπε τὸν χριστιανὸ ἐπιστήμονα ὡς ἄνθρωπο τῆς δράσης, ὁ ὁποῖος δὲν ἔπρεπε νὰ μένει στὸ περιθώριο τῶν ἐξελίξεων, ἀλλὰ μὲ παρηγορία καὶ σεμνότητα νὰ ἀκούγεται ἢ φωνὴ του.

Πολλὲς φορές στὸν Κύκλο αὐτὸν ἔρχονταν ἑκατοντάδες νέοι, ποὺ γέμιζαν τὶς αἴθουσες. Τί ἦταν ὁμως αὐτὸ ποὺ τοὺς τραβοῦσε κοντὰ του;

Κατ' ἀρχάς, ὅσοι τὸν γνωρίσαμε ἀπὸ κοντὰ βλέπαμε ἕναν σπάνιο, χαρισματικὸ χριστιανὸ ἠγέτη, ἀληθινὸ πρότυπο, ὁ ὁποῖος, παρ' ὅτι εἶχε φτάσει στὸ ἀνώτατο σκαλοπάτι μιᾶς λαμπρῆς ἐπαγγελματικῆς καὶ ἀκαδημαϊκῆς σταδιοδρομίας, ἦταν μιὰ ἀνοιχτὴ ἀγκαλιὰ γιατὰ ὅλους μας, μὲ πνεῦμα ταπεινώσεως, θυσίας, ἀγωνιστικότητας καὶ ἀγάπης. Ὅχι μόνο μᾶς γνώριζε ὅλους μὲ τὰ μικρὰ μας ὀνόματα, ἀλλὰ γνώριζε καὶ τὰ θέματα τοῦ καθενὸς μας καὶ προσευχόταν γιατὰ τὸν καθένα χωριστά. Ἐνδιαφερόταν καὶ μᾶς συμβούλευε γιατὰ τὸ σύνολο τῆς πορείας μας, ὅπως γιατὰ τὴν ἐξέλιξη τῶν μεταπτυχιακῶν σπουδῶν μας, τὴν ἐπαγγελματικὴ μας σταδιοδρομία, τὴ δημιουργία οἰκογένειας κλπ.

Ἐνα ἄλλο σημαντικό χαρακτηριστικὸ του ἦταν ἡ ἐνημέρωσι ποὺ εἶχε γιατὰ ὄλες τὶς κοινωνικὲς, ἐπιστημονικὲς, οικονομικὲς καὶ πολιτικὲς διεθνεῖς ἐξελίξεις. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο, μποροῦσε νὰ τεκμηριώνει κάθε θέμα ποὺ ἀνέπτυσσε. Ἐπίσης, μελετοῦσε πολλὰς ὥρες, ἐμβαθύνοντας στὰ ἱερὰ κείμενα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλὰ ταυτόχρονα γνώριζε καὶ τὸν τρόπο νὰ μεταφέρει τὰ βαθύτερα αὐτὰ πνευματικὰ μηνύματα σ' ἐμᾶς, χρησιμοποιώντας καὶ ἀναπτύσσοντας τὸν διάλογο.

Ὁ Χριστόφορος Διακόπουλος, ὁμως, δὲν σταματοῦσε ἐκεῖ. Ἦταν δραστήριος καὶ ὀργανωτικὸς. Εἶχε δημιουργήσει μικρὲς ομάδες ἐργασίας ἀνάμεσα στοὺς

Νέους Έπιστημονες για τη συγγραφη άρθρων στο περιοδικό *Ακτίνες*, για την ένιςχυση στους φυλακισμένους, για την ίεραποστολή, άλλα άκόμη και για έορταστικές έκδηλώσεις, για έκδρομές και περιπάτους στην Αθήνα και σέ άλλα μέρη τής Ελλάδας.

Αυτή ή δράση του Χριστόφορου Διακόπουλου έφερνε κάθε χρονιά όλο και περισσότερους πνευματικά διρασμένους νέους στους κύκλους του, για να βροϋν άπαντήσεις σέ έρωτήματα που τους άπασχολούσαν στη ζωή. Οί συζητήσεις γίνονταν με όμοφυχία κάτω άπό τόν συντονισμό του Χριστόφορου Διακόπουλου. Θα μπορούσαμε να ποϋμε ότι ήταν ένας δεύτερος πατέρας μας, και ό Κύκλος αυτός είχε καταφέρει να γίνει ή δεύτερη οικογένεια μας. Έπιπλέον, ύπήρξαν περιπτώσεις όπου δημιουργήθηκαν άρκετες

όμορφες χριστιανικές οικογένειες μεταξύ τών νέων έπιστημόνων.

Ό Χριστόφορος Διακόπουλος άφησε πολύτιμη παρακαταθήκη με τó παραδειγμα του και τις δραστηριότητες του. Ήταν ένας φωτισμένος, αληθινός εργάτης του Εύαγγελίου.

Για έμας, ως παλαιά μέλη του Κύκλου τών Νέων Έπιστημόνων, θα είναι για πάντα μέσα μας πρότυπο έπιστήμονα, οικογενειάρχη και άγωνιστή χριστιανού, ένας φωτεινός σηματοδότης.

Άποχαιρετώντας τόν σεβαστό, άείμνηστο Καθηγητή Χριστόφορο Διακόπουλο, εύχόμαστε όλόψυχα να είναι εκεί «όπου οί δίκαιοι αναπαύονται».

Καλό Παραδείσο!

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΑΜΒΡΙΑΣ

Ή ανανέωση τής συνδρομής μπορεί να γίνει με τούς έξης τρόπους:

Για συνδρομή Έσωτερικού

- Με κατάθεση στην τράπεζα Eurobank, στόν λογαριασμό που διατηρεί ή Χριστιανική Ένωσις Ακτίνων ύτ' άριθμ.: 0026-0201-94-0100366081 (IBAN: GR 1102602010000940100366081). Να ζητάτε να σημειώνεται ρητώς τó όνοματεπώνυμό σας στην Αίτιολογία.
- Στά ΕΛΤΑ με ταχυδρομική έπιταγή στη διεύθυνση του περιοδικού (Καρύτση 14, 105 61 Αθήνα). Προβλέπεται έπιβάρυνση με ταχυδρομικά τέλη.
- Στά ΕΛΤΑ με έντυπο ταχυπληρωμής που συναποστέλλεται με τó τελευταίο τεύχος κάθε χρονιάς για όσους έχουν όφειλή. Σέ αυτήν τήν περίπτωση δέν προβλέπεται έπιβάρυνση με ταχυδρομικά τέλη.

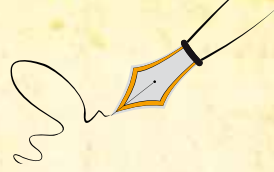
- Στά Βιβλιοπωλεία «ΖΩΗ» και συνεργαζόμενα βιβλιοπωλεία.
- Σέ κατά τόπους συνεργάτες και αντιπροσώπους, οί όποιοι και θα κόβουν σχετικές άποδείξεις.

Για συνδρομή Έξωτερικού

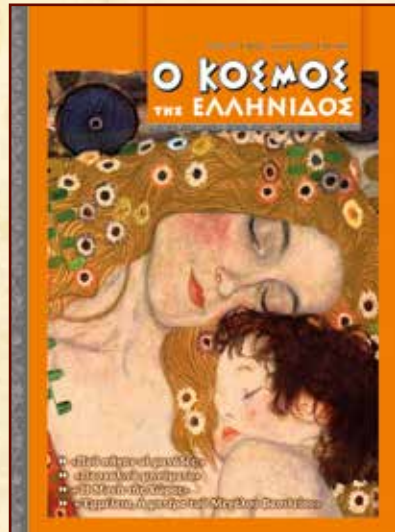
Παρακαλούμε μίν άποστέλλετε έπιταγές, γιατί άδυνατούμε να τις εισπράξουμε. Ή συνδρομή μπορεί να κατατεθεί με τραπεζικό έμβασμα. Τα στοιχεία που θα χρειαστείτε είναι:

– IBAN: GR1102602010000940100366081
– BIC/Swift Code: ERBKGRAA

ΠΡΟΣΟΧΗ! Όταν κατατίθεται ένα ποσό στόν τραπεζικό λογαριασμό, χωρίς να άναγράφεται στην Αίτιολογία τó όνοματεπώνυμο του συνδρομητή / τής συνδρομήτριας (άκόμη και αν άναγράφεται: «Ακτίνες συνδρομή 2024» ή ό,τι άλλο), δέν είμαστε σέ θέση να γνωρίζουμε ποιά συνδρομή άφορᾷ τó συγκεκριμένο ποσό! Αν τυχόν έχετε κάνει κατάθεση, άλλα έχετε άμελίσει να καταγράψετε τα στοιχεία σας στην Αίτιολογία, παρακαλούμε έπικοινωνήστε με τα γραφεία του περιοδικού (κατά προτίμηση με μήνυμα ήλεκτρονικού ταχυδρομείου), για να μᾶς ενημερώσετε και να μπορούμε να πιστώσουμε σωστά τó ποσό.

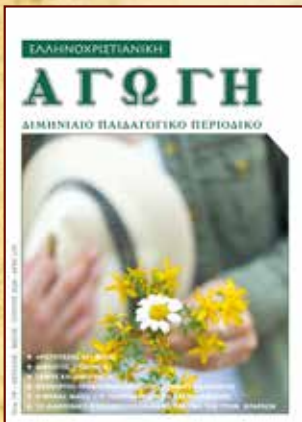

Ή αξίζει νά διαβάσετε

Τò μηνιαίο Ὁρθόδοξο Χριστιανικό Περιοδικό με τήν ἱστορία τῶν 100 χρόνων του κοντά στόν ἑλληνικό λαό.

Περιοδικό με ἱστορία 60 ἐτῶν, πού ἀπευθύνεται στή γυναίκα, στήν πνευματική καί κοινωνική της παρουσία.

Ένα περιοδικό – πολύτιμος συμπαράστατης για εκπαιδευτικούς και γονείς.

Νεανικό περιοδικό τῆς “Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως” – με τόν ἐνθουσιασμό τῆς νεότητος καί τή σφραγίδα τῆς πίστες καί τῆς παιδείας.

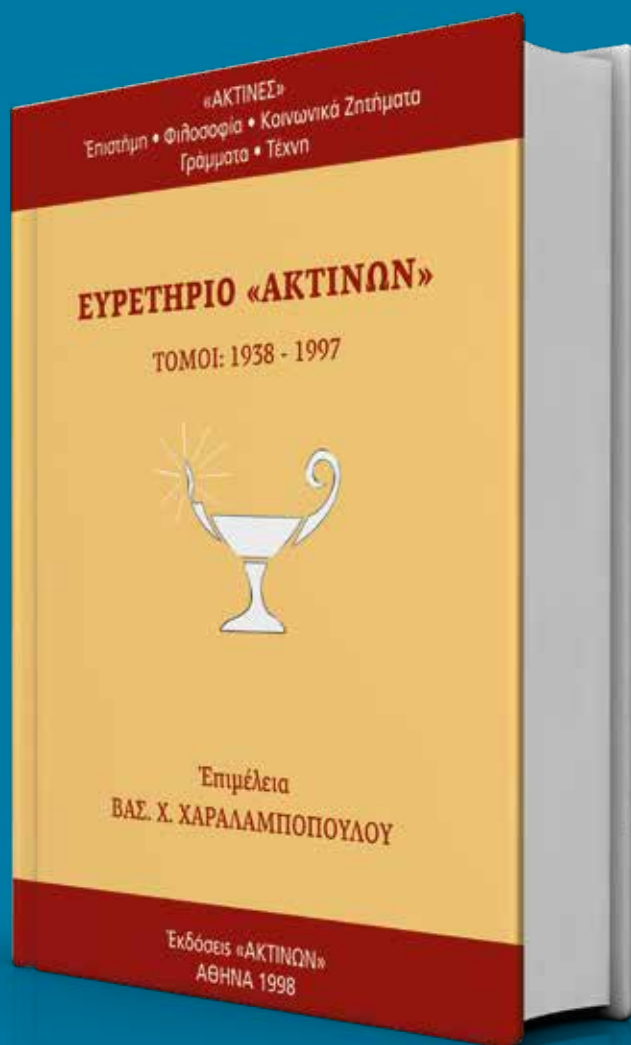
Τò μηνιαίο παιδικό περιοδικό πού κυκλοφορεῖ ἀπό τὸ 1946 – ἕνας πολύτιμος πνευματικός φίλος γιά τὰ Ἑλληνοπούλα.

ΚΩΔΙΚΟΣ:
01 1692

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
ΚΑΡΥΤΣΗ 14, Τ.Τ. 10561
ΑΘΗΝΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ:
όλοι οι τόμοι του περιοδικού «Ακτίνες»
καθώς και τό εϋρετήριο τών έτων 1938-1997

«Χριστιανική Ένωση Έπιστημόνων»
Καρύτση 14, 105 61 Άθηναι, Τηλ. 210 32.35.023